S. K. Br. 38

S VISINA I : DUBINA :

PJESME ĐURE ARNOLDA

1908.—1918.

KNJIŽNICA KOLA HRV. KNJIŽEVNIKA.
KNJIGA I. :: TISAK NADBISKUPSKE TISKARE JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U ZAGREBU.

20871

487

S VISINA I : DUBINA :

PJESME ĐURE ARNOLDA

1908.—1918.

KNJIŽNICA KOLA HRV. KNJIŽEVNIKA.
KNJIGA I. : : TISAK NADBISKUPSKE
TISKARE JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI U ZAGREBU.

PREDGOVOR.

Inventar knjižnice
Br. 38

Arnoldove pjesme.

Pozivu odbora »Kola hrvatskih književnika«, da napišem uvod u zbirku Arnoldovih pjesama, ispjevanih od g. 1908.—1918., koje evo izlaze pred hrvatski svijet kao prva knjiga »biblioteke Kola Hrv. Knj.«, odazvao sam se s više razloga vrlo rado, a najviše zato, što je ovo već treća zbirka pjesama toga prvaka na hrvatskom savremenom Parnasu iz plejade od godina sedamdesetih do danas, o kojoj imam da napišem prikaz. — O prvoj zbirci Arnoldovih pjesama, koja je izišla u izdanjima »Matice Hrvatske« od g. 1899. pod naslovom »Izabrane pjesme«, a u kojoj su pribrane odabrane Arnoldove pjesme, ispjevane u toku vremena od g. 1873.—1898. napisao sam prikaz u I. broju »Vijenca« od g. 1900. O drugoj zbirci njegovih pjesama, koju je izdala »Matica Hrvatska« među svojim izdanjima od g. 1907. pod naslovom »Čeznuća i maštanja«, izišao je moj prikaz u »Glasu Matice Hrvatske« od g. 1908. u brojevima 8.—11. Prikazujući sada ovu najnoviju zbirku Arnoldovih pjesama pod naslovom »S v i s i n a i d u b i n a«, u kojoj su pribrane po njemu samom

za prvu knjigu »Kola Hrv. Knj.« priređene pjesme, ispjevane u toku vremena od g. 1908.—1918., koje su štampane bile u raznim našim listovima iz toga vremena, poimence u časopisima »Hrvatska Prosvjeta«, »Serafinski perivoj«, »Naša misao«, »Književni prilog«, »Slovo«, »Katolički list«, i nekim drugim listovima i političkim dnevnicima, ističem, da u toj zbirci nisu prikupljene baš sve Arnoldove u tom vremenu ispjevane i štampane pjesme — izostalo ih je okolo pedeset —, dok su u nju uvrštene neke do sada neštampane pjesme.

Prije nego uzmem na oko pojedine odjelke pjesama, uvrštenih u ovu zbirku, mislim, da ne će biti na odmet, ako se osvrnem u kratko na sve dosadanje pjesnikovanje Arnoldovo. Arnold zauzimlje među savremenim hrvatskim pjesnicima posebno mjesto. Otpočevši pjesnikovati u vrijeme, kada je nezaboravni August Šenoa bio urednikom »Vijenca«, oko kojega je znao okupiti ponajbolje mlađe književničke talente, doskora je Arnold postao Šenoinim ljubimcem. Jedan od učenika Arnoldovih, profesor g. Pasarić, osvrćući se u kratkom ali temeljnom prikazu na Arnoldovo pjesnikovanje do g. 1890., napisao je o njem u br. 13. »Vijenca« od g. 1890. doslovce: »Pjesnik je Arnold rekao bih Benjamin među izabranom pjesničkom četom Šenoinom, ne možda toliko po dobi, koliko po lijepim duševnim svojstvima. Pjesme njegove, — ponajviše sjetne — odišu čistim i plemenitim idealizmom. U njima se zrcali

i mirna blagost i nježno osjećanje plemenitog pjesnika, koji se po gotovo nigdje ne podaje burnim strastima i časovitim hirima. Diljem njegovih pjesama povlači se kao Arijadnina nit neka osebujna melankolija, koju ni u veselim pjesmama ne može da zataji... Lirske pjesme Arnoldove pune su lijepih, plemenitih i dubokoumnih misli, a ne varamo li se u sudu, u njima je uopće refleksija jača i pretežnija od čuvstva. No jačina njegova i prava pjesnička vrlina ogleda se u epskim pjesmama i pjesničkim pripovijestima.« — Zatim se u istom prikazu poimence spominje prekrasna Arnoldova pjesnička pripovijest »Damjan Juda, knez dubrovački«, te prikazivač doslovce piše: »Čim se je pojavila, odasvud obasuše pjesnika hvalom, da je ova najbolja i najljepša pjesma, što je u nas ispjevana iza smrti Šenoine, a jedan ozbiljni učenjak 'reče, da bi jamačno uvrstili pjesnika među »neumrle« akademike, da je u Franceskoj taku pjesmu ispjevao. Kako se u nas ova pjesma duboko dojmila svakoga, najbolje dokazuje to, što su njezine završne riječi »Za dom tek živi, koj' je umro za nj'«, u kojima je ujedno izražena osnovna misao ove velelijepe pjesni, upravo prirječjem postale u Hrvatskoj.«

U glavnom vrijedi ovaj sud o Arnoldovom pjesnikovanju i danas, ma da je on iza godine 1890. ispjevao veliku množinu sve ljepših i znamenitijih lirskih i epskih pjesama. I nepristrani, strani svijet odaje Arnoldu čast kao jednoj od najodličnijih pojava na hrvatskom pjesničkom

Parnasu uopće, a naročito u kolu pjesnika iza Šenoe. Tako veli o njemu poznati češki pisac dr. Josip Karásek u svom djelu: »Slavische Literaturgeschichte«, što je g. 1906. izišla u »Sammlung Göschen« — u II. svesci str. 107. doslovce: »Vrlo je fin i naobražen muž, sveučilišni profesor Đuro Arnold, najbolji pjesnik balada i romanca. U svojim radovima ističe se kao filozof, jer u svakom zastupa koji etični princip. Šenoa ga je u velike cijenio; on je bio vođom tradicionalista i najbolji pjesnik osamdesetih godina...«

I ako drugim riječima, izriču i drugi domaći i strani objektivni ocjenjivači malo ne isti sud o Arnoldovu pjesnikovanju. Tako, da samo neke spomenem, veli ocjenjivač njegove zbirke: »Čeznuća i maštanja« u sarajevskoj »Vrhbosni« od 20. srpnja 1908. među ostalim: »Arnold meće jednoj pjesmi naslov: »Non omnis moriar«... Sigurno! Zaboravit će mnogi ljudi naše današnje pjesnike, što ih nazivaju najboljima, — Arnolda — ne će. Druge ne razumijeva narod ni danas, Arnolda će razumijevati i poznija vremena baš zato, što su mu ideje kršćanske«... »Još živu vile! Imamo još pjesnika velikih ideja, jakog zanosa i savršene umjetnosti — imamo još kršćanskog pjesnika. To nam je Arnold rekao svojom najnovijom zbirkom.« Nekako u isto vrijeme piše o istoj zbirci Arnoldovih pjesama i slovenački ocjenjivač dr. Josip Tominšek u ljubljanskom »Zvonu« sv. IX. od g. 1908. iza općenite karakteristike Arnoldova pjesnikovanja uopće: ... »o re-

lativnoj vrijednosti te pjesničke zbirke ne mogu izreći mišljenja, jer su zato zvani Hrvati; glede apsolutne vrijednosti pako došao sam do zaključka, da je nekako trećina pjesama čisto biserje, koje je zaslužilo biti okovano u zlato. I takov uspjeh ovlašćuje Hrvate, da budu ponosni sa svojim Arnoldom.«

Sve ovo navedoh zato, da se vidi, da to nije bila tek iskrena pobratimska ljubav prema vjernom drugu, što no mi je govorilo u pero zanosno isticanje ljepote sadržaja i oblika Arnoldovih pjesmotvora u spomenutim mojim ocjenama prvih dviju zbiraka njegovih pjesama. Kako li sam veseo i razdragan, što evo i sada, na vidiku njegove treće zbirke pjesama, opojen krasotom njihova sadržaja i forme, moram da ponovim o njima, što sam rekao o prvim dvjema njegovim pjesničkim zbirkama, uvjeren, da će i ostali njegovi nepristrani ocjenjivači i o ovim pjesmama morati isto reći, što su napisali o prvim dvjema zbirkama! — Doista i o pjesmama Arnoldovim, uvrštenim u zbirci »S visina i dubina« vrijedi, što no sam napisao o prvim mu pjesmama, da čovjek osjeća čitajući te pjesme, kako mu duši i srcu govori neki neobično mio i dirljiv glas, koji kao da dolazi s visina, ponad razine svakidašnjeg umovanja i osjećanja običnih samrtnika, a ipak tako razumljiv i drag ljudskom srcu i duši. — Doista i njegove pjesme u najnovijoj mu zbirci odlikuju se potpuno savršenom harmonijom, bez i najmanje disonance u pojedinoj mu pjesmi, onom savršenom

skladnošću sadržaja i oblika, jedinstvenom dolič-nošću i otmjenošću dikcije, estetski odličnim me-taforama, prispodobama, i ostalim pjesničkim i retorskim, najviše pjesničkim slikama i figurama, jednakom estetski odličnom adekvatnošću sadržaja i forme u lirskim i epskim pjesmama, jednakim bogatstvom i raskošju invencije u svim pjesničkim oblicima, jednakom uzvišenošću nad svakom ba-nalnošću i oštrinom, hiperbolom i razmetljivom rasipnošću u upotrebi jakih boja i zvukova u manjim i većim, lirskim i epskim pjesmama, a nadasve jedinstvenom originalnošću zgodne poin-tike. I u pjesmama u zbirci »S visina i dubina« odlikuje se Arnoldovo pjesnikovanje plastikom u epskim, preciznošću i melodijoznošću u lirskim momentima. I u njima je uvijek zgodna i sjajna metafora i antiteza, u kojima iznosi na vidik svijetu svoje snove, misli i osjećaje. I u njima manifestacija njegova pjesničkog individualiteta ne odbija, već privlači i osvaja, jer nije prenapu-njena samom sobom, već je i u najsubjektivnijim izljevima prodahnuta mišlju na općenitost i za-jedništvo ljudskog osjećanja. I u tim pjesmama probija kroz uvijek iskreno osjećanu sjetu izmirni prosjev nade, vjere i prijegora: neke su vrsti lirska katarza, koja se to jače doima duše čitatelja Arnoldovih pjesama, što je uvijek u neku ruku altruistična, neke vrsti jeka boli srca nad nemi-novnim vremenim gubitkom onoga, što je svakom ljudskom srcu milo i drago. — I u pjesmama »S visina i dubina« prolaze tužne i vesele uspo-

mene pjesnikove kroz najidealniju njegovu dušu, prokaljene i oplemenjene, na svoj način preobra-žene, prosjane sad većim sad manjim prosjevom nade, prijegora, katarze i klarifikacije, i zato i presvoje čitatelja, te mu se i nehotice nameću, kad se nađe u sličnom duševnom raspoloženju. On govori iz dna srca i duše srcu i duši u svim niansama bolnog osjećanja čovjekova srca i duše radi prolaznosti i vremenog i prostornog rastajanja od onoga, što je svakom ljudskom srcu milo i drago. I kao da nam svima iz duše govori, kad tuži nad grobovima svojih milih i dragih, ili blizih njegovu i našem srcu po rodu, krvi i plemenu i još uzvišenijim, altruističkijim vezama.

Sinteza, kojom sam okarakterisao prvu zbirku Arnoldovih pjesama, primijenjena je evo uz ne-znatne stilističke izmjene i na najnoviju zbirku njegovih pjesama, jer je i Arnold ostao dosljedan i vjeran do današnjeg dana svojim idealima iz mladosti i u životu i u svojim pjesmama. Prola-zeći kroz sve mijene života s tvrdom vjerom i usta-ljenim etičnim načelima i visokom kulturom ople-menjenom dušom, — on svojim idealizmom oba-sjava svoju okolinu i putove, kojima prolazi. »U tom sjaju isčezava svaka disonanca, što do njega dopire iz realnog svijeta, izgorijevajući u plamenu njegove plemenite duše i oplemenjena, prokaljena i preobražena, sjaje u harmoničkom skladnoglasju njegova idealizma, kojom su prožete mahom sve njegove lirske i epske pjesme. Zato su njegove pjesme od neodoljiva dojma za svaku

plemenitu i čuvstvenu dušu. U njima čuvstven i plemenit čovjek nalazi u svoj punoći izvor svoga osjećanja, oplemenjen i uzvišen u najidealnije visine, do kojih se može popeti samo odabranik — pjesnik . . . Brutalni žamor pokvarenog svijeta zaustavlja se pred vratima cvjetane njegove duše, pred kojom čuva stražu njegov uzvišeni idealizam, prožet vjerom, nadom i ljubavlju, odsjevom vječnosti . . . On ne će da pjeva truloj sadašnjosti, jer nije pjesnik mode, ni grijeha, ni strasti, ni kala, on je pjesnik slobode roda, kakova je u domovini cvala . . . Njegova lira hvata u stihove prosjev vječnosti kroz prolaznost, kao što je ono u bibliji na poklič Jozue zastao odsjaj zapadajućeg sunca u dolini Ajalonskoj.« — Tima sam riječima okarakterisao i drugu zbirku Arnoldovih pjesama, — one doslovce vrijede i za treću mu, najnoviju zbirku.

Nije se iznevjerio nijednom svom idealu iz najranije mladosti, njegov se duševni vidokrug sve više proširivao zaronjivanjem u probleme života i intuitivnim prodiranjem u carstvo vječne istine, pravde i ljepote. S križem, što mu ga je majka s molitvom duboko u srce usadila, prolazio je sigurnim krokom uz taj putokaz kroz često burne valove života, ne mareć ni za rug, ni grom, u slastima i bolima skrušen u molitvi pred raspelom, — kako on to sam veli u divnoj svojoj pjesmi »Križ«, kojom je završio lirički dio svoje najnovije zbirke pjesama. I u tom je ostao dosljedan, iskren i vjeran kršćanin-pjesnik. Prva mu

je pjesma u prvoj zbirci: Molitva pred crkvom na groblju na povratku iz tuđine; — lirski dio druge zbirke svojih pjesama završuje zanosnom pjesmom Bogu, a posljednjoj lirskoj mu pjesmi u zbirci »S dubina i visina« naslovom je: »Križ«.

Kao iskren, vjeran i oduševljen kršćanin podsjeća nas Arnold na francuskog pjesnika Fr. Coppée-a, koji je iskrenim svojim kršćanskim osjećanjem postao i izvan granica svoje otadžbine ljubimcem svih prijatelja bezvjerjem nenatrunjene poezije.

* * *

Arnoldove pjesme zapravo su njegov životopis, u njima je pjesnik pjesničkom dikcijom pribilježio sve, što je u svom životu, od djetinjstva do starosti, doživio, snovao i čim se je zanosio. Zato je punim pravom mogao odgovoriti na poziv, da pošalje podatke za svoj vjekopis: »A ja iskreno moram reći, da svoj vjekopis nijesam još ni za koga pisao, niti ga pisati kanim, — jer je tako prilično sav sadržan u mojim pjesmama. Tu je sve, što me je veselilo i rastužilo, čemu sam se nadao i što iščekujem; i sve je to uvijek živo i jasno u mojoj duši . . .«

Doista je jedva moguće napisati ljepši vjekopis, nego li je autobiografija Arnoldova u divnim njegovim pjesmama. I pjesme mu: »S visina i dubina« jedan su ulomak iz njegove pjesničke autobiografije. Čitajući naročito lirske pjesme u toj zbirci, kao da čitamo i gledamo, što li mu se u duši zbiva.

Doista je jedinstvena svježost i vjernost njegovih uspomena iz najranije mladosti do danas. Vidi se, kako su se razne vesele i tužne slike i doživljaji živo i trajno usjekli u meku dušu pjesnikovu, te kako im se život i toplina nije izgubila u valovlju raznih mijena života. U koga je tako jaka moć dočaravanja slika iz najranije mladosti, u koga je tako snažna evokacija u duši obična samrtnika redovno u brzo potamnjelih i izbjedjelih uspomena, taj doista može sa Horacijem reći: »Exequi monumentum aere perennius.«

U zbirci »S visina i dubina« porazvrstane su Arnoldove pjesme u glavnom u dva dijela: lirski i epski; onda svaki dio u razne pododjelke pod raznim naslovima, u kojima je zgodno sintetizirana temeljna crta pojedinih ciklusa. Na prvom su mjestu uvrštene kao Motto dvije kitice, u kojima pjesnik, šaljući u svijet čeda svoje duše, izriče želju, da mu pjesme popostanu tamo, gdje su uvijek savremeni: »Uz mlado srce stari ideali.« On i tu ističe, da nije pjesnik mode; i ako su izumrli u svijetu stari vječni ideali istine, pravde i ljepote, — onda poziva svoja pjesnička čeda, da se vrate natrag k njemu i da se »spuste tiho do njegova trupa, zaboravljeni da snivaju skupa.« — Ali je Arnoldu već davno prije izdanja ove zbirke pjesama odgovoreno iz širokih krajeva našega naroda: »Zaboraviti će mnogi ljudi naše današnje pjesnike, što ih sada nazivlju najboljima, Arnolda ne će. Druge ne razumijeva narod ni

danas, Arnolda će razumjeti i poznija vremena baš zato, što su mu ideje kršćanske.«

Još se živo sjećam zanosa, kojim je odabrana publika iz raznih slojeva slušala čitanje i deklamovanje nekih odabranih pjesama iz raznih njegovih pjesničkih ciklusa na jednom mom predavanju o Arnoldu i njegovim pjesmama u jednom odličnom srijemskom mjestu. Tu je narodna duša progovorila, od kakova je dojma poezija Arnoldova na hrvatski narod.

Iza »motta« dolazi u zbirci »Sa visina i dubina« ciklus pod naslovom »Materinke.« To je dirljiva evokacija uvijek svježih i toplih uspomena pjesnikovih na njegovu pokojnu roditeljku. Vrijeme prolazi preko njegove glave, majka mu odavno u grobu sniva vječnim snom, ali on još uvijek stoji s njom u svezi kao dobro, nježno i zahvalno dijete. Još se sjeća posljednjih, kobnih ruža na njenom bolnom licu i oproštaja s njome; sretan je, što joj je u najidealnijem smislu ipak udovoljio želji, da ga vidi svećenikom, jer ako i nije to postao, a on se je uvijek zanosio za onim, što nam upire oči u vječnost, pak zato je oduvijek volio čiste kraje zvijezda nego li otrovne i blatne nizine. I nije sebi na zemlji stalna savio gnijezda, da se lakše na vječni put krene, kad ga Otac zovne, u čijem je svjetlu gledao sve stvari, dok mu druge oka »ni draškale nisu.« On se ne boji smrti, jer znade, da će se iza groba sastati sa ljubljenom majčicom i da je njena ljubav jača i od smrti. Kada misli na vječnost, osjeća, kako mu

se od bezmjerja ledi um i ne vidi, kuda li se među zvijezdama gubi; ali on znade, da tuda plovi i duh njegove majčice, pak joj dovikuje: »Popostani malko . . . otpočini daj — dok ja stignem tebi, zvan od Oca sama. — Onda ćemo skupa nastaviti put, — prema vječnom svjetlu do žuđene mete.«

Kroz pjesnikovu dušu vije se kroz njegove sne kao blažen osmijeh kroz vrele suze: slika upokojene mu matere, i on ju moli, neka ne propusti k njemu doći i za onih sanja, što no će mu zadnje oblijetati dušu — da udrijemlju zemska čuvstva svakidanja, — i taj svijet mu zavijek zaviju u tmušu . . .« Njega u životu podržava stalna nada, da će još jednom primiti u svom srcu svoju upokojenu majčicu.

Sitne su po broju kitica te Arnoldove, uspomeni na mater posvećene pjesme, ali je u njima toliko velikih misli, topla osjećanja i sjajne pointike, te su i one sjajan dokaz velike umjetnosti Arnoldove, da nam u nekoliko stihova reče više i ljepše, nego li bi to mogli pjesnici manjeg talenta u stotinama stihova. I one se odlikuju sjajnom pointikom i preciznošću.

Istim odlikama ističu se i pjesme u ciklu pod naslovom »Uz put«. U nekoliko sitnih kitica pribilježene su tu razne slike i doživljaji iz uspomena pjesnikovih, kako ih može samo neobičan pjesnički talenat u tako sjajnom sadržaju i formi pjesmama zaokviriti. Kako li je sjajna pjesma u dvije tek kitice pod naslovom: »S piramide na

Sljemenu«. Borba duše između svijeta — zemaljskog i nadzemaljskog — ljubav prema nebeskoj i zemaljskoj otadžbini, — taj tako veliki dilema riše se tu u osam sitnih stihova, kako to može u tako uzak okvir zbiti samo veliki pjesnik.

Karakteristična je i druga mu pjesma istog smjera u istom ciklusu pod naslovom: »Ja i drugi«. — Jest, to je prava slika Arnoldova: dok su drugi otimali se za zemaljskim blagom, dotle je njega zanosila duša za onim krajem iza zvijezda, gdje jedino može ljudska duša naći ono, za što je stvorena.

Isticati ljepotu pojedinih pjesama toga ciklusa, značilo bi, sve ih doslovce recitovati. Sve su lijepe, i čovjek se mora diviti pjesniku, gdje mu polazi uvijek za rukom, izabrati zgodno uporište za polet u najviše sfere umovanja i zaronjivanje u dubine osjećanja čovjekove duše. Koliko li divnih poetskih slika, velikih misli, kolike li topline i nježnosti osjećanja u hitrim, malobrojnim kiticama njegovih pjesama i u tom ciklusu! Ovako može gledati na svijet i na najsitnije njegove pojave samo velika pjesnička duša.

Od pjesama toga ciklusa meni se osobito još sviđaju naročito tri — sitna pjesmica »Na badnjak«, radi divne pointe, — divna vizija pod naslovom: »Noć na Griču« i sjajna po obilju misli i slika himna »Narodnoj pjesmi«. — Posebice je za me lično dirljiva pjesma, u kojoj je pjesnik na moju adresu saopćio bio svoj naum, da će dovršiti svoje pjesnikovanje i odložiti svoju liru.

Odgovorio sam mu u pjesmi, štampanoj koji dan kasnije u »Hrv. Prosvjeti,« u kojoj sam njega, ljubimca Šenoina, podsjetio na Šenoine stihove u pjesmi »Vilin prsten«: »Kog vila uzme pjesmom pobratima, — da nevjerom si ne bude joj kriv, — od dvaju puta jedan odbrat ima: — vilovat dov'jek il mrtvovat živ.« — I doista je pjesnik uzeo k srcu memento svoga uzornika Šenoe, ne vodeć brigu o tom, što su za ljepotu njegovih pjesama obnevidjeli mali protivnici idealističke poezije. — On se nikada nije povodio za modom, ni otimao za časovitim prolaznim uspjehom, i vjeruje i u konačni triumf svojih ideala nad kumirima mnoštva i prolaznosti.

Prekrasne su i pjesme u ciklusu pod naslovom: »Slike i prilike«. I za većinu njih vrijedi, što je ono rekao slovenački kritičar Arnoldovih pjesama: da su mnoge od njih biserje, koje je dostojno, da bude u zlato okovano. — Meni se u tom ciklusu naročito sviđaju pjesme, gdje se očituje pjesnikova posebna simpatija prema seoskom puku i životu na selu, i njegova samilost prema poštenoj sirotinji. Divne su u tom pogledu pjesme: »Koliba« i u njoj sjajna pjesnička slika o dolasku Spasitelja na prag seoske obitelji, koju nevidice blagosivlje, zatim topla idila »Na selu« i ostale nježne idilice u istom ciklu. Arnold je po svom osjećanju pravi demokrat i njegov je ideal od uvijek bio: preporod hrvatskoga naroda na demokratskoj osnovi.

Prekrasna je personifikacija i plastika u pjesmi »Noć« i »Noć se spušta«. — Krepki su patriotski, muževni tonovi u pjesmi »Stari kovač«. Divan je naročito završetak u pjesmi, posvećenoj pjesnikovu pobratimu, nadbiskupu-metropoliti dru. A. Baueru. Dirljiva je i čini mi se još neštampana pjesma »Mojim guslama«.

U ciklusu »Med Klekom i Velebitom« opisane su u pjesničkom, plastičkom prikazu uspomene pjesnikove na putovanje onim krajem i iznesene njegove umne patriotske refleksije na vidiku zanimljive scenerije onoga dragoga nam hrvatskog kraja. Uz Trnskijeve pjesme o »Plitvičkim jezerima« i Šenoin pjesnički prikaz ljepota Bohinjskog jezera prelijepo pristaje u tu vrst poezije i ovaj ciklus pjesama Arnoldovih. One se ljepše čitaju nego li bi se dale u prozi prikazati. Vrlo su lijepo u njima uspjele neke vrsti noveletice u stihovima: »Suputnica« i još ljepši joj nastavak u pjesmi »Nakon ljeta«. Zgodna je pointa u pjesmi »Na groblju«, — a lijepo je izvedena elegična vizija u pjesmi: »Stara pjesma.«

Za mene su ipak od najvećeg, neodoljivog dojma u svoj zbirci pjesme u ciklusu »S mojeg ognjišta«. Što ih više čitam, to mi se više sviđaju. U svoj našoj književnosti ne poznajem nježniji i toplijih ove vrsti pjesama, nego li su ovi pravi biseri Arnoldova pjesništva. Malo će ih biti sličnih i u velikim svjetskim književnostima. Neke od njih jedva je moguće pročitati, a da se svaki put čuvstvenu čovjeku ne orosi oko suzom. Milotužna

scenerija iz intimnog obiteljskoga života pjesnika prelivena je tolikom toplinom i nježnošću i u sjetnim i u idiličnim momentima, te nam se čini kano neki prosjev plameništa pjesnikove duše, kano prosjev vječnosti kroz prolaznost, kano prosjev onozemskog, prekogrobnog sunca kroz sumračje ovozemske tuge. Pjesnikova duša sva je prosjana uspomenama na drage mu pokojnike, na upokojenu prvu ženu i preminulu dječicu. Kako li je divna vizija upokojene prve mu drugarice života u pjesmi »Ljudeviti« i kako li je mila i nježna evokacija slike drage mu upokojene ljubimice kćerce Vesne. Na sve njih, svoje najmilije, žive i mrtve, uvijek misli duša pjesnikova; za njega su oni svi uvijek živi, i njegova Ljudevita, i njegova Vesna, kao i sadanja mu drugarica života, i kćerka mu Mignona iz prvoga braka, i djeca mu iz drugoga braka. Ta za njega, u koga je tvrda vjera u opstojanje života i iza groba, i nema smrti, ona je sama zavremeni, časoviti rastanak s ove strane groba do sastanka u vječnosti.

Ne znam, kojoj bi od pjesama u ovom ciklu dao prvo mjesto, sve su tako mile i sjajne te ne smažem smjelosti, da ih čitam inače nego s pravim pietetom. U tim pjesmama je Arnold nekud najbliži našem srcu, tu govori njegovo srce i duša najneodoljivijom ljubavlju. Ipak na mene osim pjesme »Ljudeviti« u tom ciklu ostavlja najdublji dojam prekrasna pjesma »Kada moji živi legnu.« Tako nježne i lijepe pjesme, tako sjajne pointe nisam našao ni u jednoj meni poznatoj svjetskoj

književnosti, ni u Heine-u, ni u Lamartine-u, ni u Mickijeviću, ni u Puškinu, ni u Byronu ni u Shelley-u. Mirne duše mogu reći, da nema čovjeka, u koga ima iole srca, čuvstva i osjećaja, koga te pjesme Arnoldove iz toga cikla ne bi dirnule. Morao bi čovjek prestati biti čovjekom, da ih bez ganuća uzmogne pročitati.

Lirske svoje pjesme u ovoj zbirci završio je Arnold s ciklom: »U skrušenju i molitvi«. U njima je dao oduška svojoj živoj vjeri, svomu uzdanju i ljubavi prema Bogu, Hristu i Bogorodici. Prema uzvišenosti ideja, kojima su te pjesme protkane, odabrao je pjesnik ponajljepše cvijeće pjesničke dikcije i sve biserje svoje duše, da njima okiti slike Spasitelja i Bogorodice, za kojima se zanosi njegova duša kroz sve mijene života. Među našim pjesnicima — svjetovnjacima nema mu u toj vrsti poezije do sada premca. Kako li je divna misao, koju izriče u pointi svoje pjesme »Ah mnogi misle«: — »A ja? U skromnom stisnuh se budžaku, — da bar si vjere spasem nježno cv'jeće. — Je l' Oče, tko te ne vidi u mraku, — da ni u svjetlu gledati te ne će.« Ni jedan od naših pjesnika svjetovnjaka nije dosele ispjevao sjajnijih pjesama u čast Spasitelju i Bogorodici. Kako li je sjajna njegova pjesma: »Zvijezdo mora« pa i sve druge, ispjevane u čast Bogorodici. Čitaju se kao najdirljivije molitve u čast majci Spasiteljevoj, kakovih se je malo u tako sjajnom obliku vinulo pod nebo iz duše pojedina čovjeka. Je li moguće preciznije, sjajnije i dirljivije izraziti svoje

uzdanje u Spasitelja, nego li je to izraženo u vdinoj Arnoldovoj pjesmi »Spasitelju«! — Doista nije moguće o tim pjesmama pisati nego u zanosu, jer one upravo do ushita rasplamćuju dušu čitatelja. Kakav li bi tek bio njihov dojam u tih pjesama dostojnoj glazbi; da im se nađe kongenijalan kompozitor!

Imajući pred okom sve tri do sada izišle zbirke Arnoldovih pjesama, ne znamo, čemu li bi se više divili, da li bogatstvu misli, svježini invencije, sjajnosti forme i toplini i nježnosti, ili trajnosti neobične snage sve divnijeg pjesničkog stvaranja. Doista pjesnikova duša ostaje uvijek mlada te nije u tom pogledu tek pusta fraza, da pravi pjesnik s pjesmom u duši prelazi s ovog svijeta u vječnost, — tražeći tamo, kano ono Goethe: još i »više svjetla.«

* * *

U drugom dijelu zbirke »S visina i dubina« svrstana su tri odjelka epskih Arnoldovih pjesama: »balade i romance« i u tom žanru ispjevane epsko-lirske pjesme u ciklima: »Lovor grana sa Balkana« i »Sa gusala ratnika«. U ovim posljednjim dvama ciklusima izneseni su u više manje tipskim slikama, u epsko-lirskoj formi događaji iz ratova na Balkanu i tipske slike iz velikog svjetskog rata. Arnoldovu oku nije uminilo ništa, što se zbiva u savremenom svijetu. Nježna i čuvstvena njegova duša ne može da

ostane nedirnuta događajima, kakovi su potresali svijetom i bili nekim načinom predigrom u veliku dramu lomljave svijeta, što u povodu velikog svjetskog rata potresala stožerinama zemalja, država i naroda.

U študiji, štampanoj u br. 13—16. »Glasa Matice Hrvatske« od g. 1907. pod naslovom: »Nestanak balade i romance«, izložio sam, kako se i u velikim savremenim svjetskim književnostima počinje upozorivati na dekadentno nestajanje smisla za neke oblike pjesničkog stvaranja, poimence na nestajanje balade i romance. Izložio sam, kako se to smatra uopće kao neka vrst dekadence u savremenom pjesništvu. Upozorio sam na pokušaj u njemačkoj književnosti, da se pobudi veće zanimanje za baladu i romancu u savremenom smjeru i obliku, te sam se osvrnuo na poznatu zbirku ponajboljih, nagrađenih balada i romanca u izdanju Augusta Scherla u Berlinu pod naslovom: »Neuer deutscher Balladenschatz«. U toj sam raspravi među inim istaknuo, da kod nas iza Šenoe nije nijedan naš pjesnik ispjevao ni više ni boljih balada i pjesničkih pripovijesti od Đure Arnolda, i da je on na tom polju natkrilio sve naše dosadanje pjesnike i obiljem svojih epskih pjesama te vrsti, i invencijom i preciznošću i dotjeranošću pjesničke dikcije i forme. U raznim prikazima Arnoldovih epskih pjesama istaknuo sam, da je on u svojim baladama, romancama i pjesničkim pripovijestima uvijek originalan i po izboru i po obradi predmeta. Dok u prvim većim

i manjim epskim i epsko-lirskim njegovim pjesmama imade još romantike, — u kasnijim njegovim pjesmama epske vrsti, naročito u njegovim romancama prevlađuje duh naše narodne epsko-lirske vrsti poezije. Njegove nas balade, romance i pjesničke pripovijesti podsjećaju više na slavenske uzornike u tom žanru: Mickijevića i Puškina, nego Uhlanda, Göthea, Schillera i Körnera ili romanske pjesnike; ali on nije njihov imitator ni po biranju predmeta ni po formi, već je i u tom pogledu izvrstan i savremen. Zahvatio je i u takova područja iz novije hrvatske povjesti, u koja do njega nije dirnuo ni jedan naš pjesnik, kao što je razdoblje vojevanja bana Jelačića. Isto je tako s najvećim uspjehom segnuo i u živovanje malog svijeta i u dirljivim epskim i epsko-lirskim slikama iznio psihu patnika iz tog malog svijeta, prema kojemu je njegova nježna duša puna ljubavi i samilosti. I u najnovijoj zbirci njegovih pjesama odlikuju se i njegove epske pripovijesti, i njegove balade i romance i zgodnim zahvatom in medias res, i uvijek predmetu zgodno primjenjenom tehnikom i skladnim razmjerjem lirskog, epskog i tragičkog elementa, i plastikom i preciznošću, naročito u baladama i romancama. Neka opća ljudska nota jamči im trajnost vrijednosti kano i klasičnim baladama svjetskih velikana. U našoj književnosti imade upravo uzoritih epskih pripovijesti, balada i romanca, prvience od Antuna Nemčića, Špuna Strižića, Franje Markovića, Augusta Šenoe, Franje Cirakija, Janka Ka-

menara i drugih pjesnika od preporodnog doba amo, — ali je općenito mnijenje objektivnih poznavača naše književnosti, da ih Arnold na tom polju i obiljem i svestranošću natkriljuje. Naročito je u baladi i romanci i u najnovijoj zbirci Arnold ostao kod nas bez premca.

Kao što bi bilo nemoguće u prikazu lirskih Arnoldovih pjesama u odmjerenom okviru uvoda u njegove pjesme iscrpsti svu njegovu ideologiju i iznijeti potpunu sliku njegova mentaliteta, tako bi jedva bilo moguće prikazati sve obilje ideja i sadržine i pjesničkih ljepota njegove epike bez obilne citacije samih pjesama. Još je manje moguće u tako uskom prostoru izvesti potanku analizu njihove formalne i sadržajne vrijednosti. Upozorujem tek na neke pojedine mu pjesme iz tih trih ciklusa epskoga dijela, koje su mi se osobito u dušu usjekle.

Tu je već prva pjesma u ciklusu »Balada i romanca«, dirljiva, tragična slika svršetka jednog starog učitelja, komu je srce puklo, rastajući se školom, a bez ikakova priznanja tolikogodišnjeg napornog, savjesnog učiteljevanja. Tu je u pjesmi: »Zadnja noć u domu« tragički svršetak siromašnog mladića, što se sprema na put izvan domovine, da sebi i staroj svojoj materi osjegura sretnije dane. Balada »Stari konjik« spada u niz epskih Arnoldovih pjesama o junakovanju bana Jelačića i njegovih sokolova, kao neki epilog i reljefni odsjev iz onog doba.

Vrlo lijepa je u tom ciklu pjesma »Na dubokoj vodi«. Sličnu po predmetu nađoh i u pjesmama Vojislava Ilijca, ali je Arnoldova visoko nad njom. Isto je tako osobito dirljiv svršetak i u pjesmi »Strn i djeva«. Kako je klasična slika rasula jednog gospodskog dvora i njegovih gospodara, zbita u tri cijele, sitne kitice! — Pjesma »Ciganska svadba« podsjeća na maniru Petöfijevih balada. Sjajna je plastika u pjesmi »U tvornici«, — tragedija je to cijelog jednog staleža, zbita u maloj, tipnoj slici. Meni se osobito sviđa svojom pointom pjesma »Zateko sam ljubu«. Romanca »Što se viješ orle« ispjevana je u duhu narodnih romanca i podsjeća na pjesmu iz Kurelčeve zbirke »Jačkih pjesama«: »Orle moj, orle moj, — šara ptico moja«, te može služiti uzorom pjesnikovanja prema duhu narodne pjesme u toj vrsti. — Dražesna je romanca: »Mrak se hvata«, ispjevana također u duhu narodne pjesme. Uzvišena je slika personificirane domovine u alegoriji: »Pod propelom na Gvozdu«, gdje je poginuo posljednji kralj hrvatski iz domaće krvi.

Najbolje mi se sviđaju u cijelom tom ciklu sitne balade i romance iz seoskog idilskog i idilsko-tragičkog života, — jer nas podsjećaju na nježne narodne pjesme te vrsti, na koje se žalibože naša umjetna poezija još uvijek premalo osvrće.

U ciklu pod naslovom: »Lovorgrana sa Balkana« iznesen nam je pred oko kaleidoskop tipskih slika i scenerije ratovanja na Balkanu tik pred provalom velikog svjetskog rata, kao neke

vrsti predigra u sudbonosnu, krvavu dramu, što još uvijek potresa svijetom. Kano u nekoj viziji prikazuje se pjesnikovoj mašti sva scenerija ratovanja na Balkanu, počevši od molitve ratnika na polazku na bojište sve do zahvale ratnika iza svršenog balkanskog rata. U pojedinim momentnim sličicama, u formi balade i romance, iznesene su vibracije rata i na bojnom polju, i na domu, u srcima junaka, roditelja, sestara i vjerenica. Nad njima se vije samilosna duša pjesnikova, obasjavajući ih sjajem svoga idealizma. Dok nas verističke zbirke Vereščaginove o ratu napunjaju užasom, — milotužne balade i romance Arnoldove ostavljaju u nama neki milotužni dojam, jer su prosjane samilošću, uzdanjem u vječnu pravdu, da sva ta krv nije uzaludu bila prolivena. U svima je neka izmirna pointa, koja kao svoje vrsti katharza prolazi kroz dušu čitatelja. Kako je pjesnik u svojim baladama svoje junake na ratištu prodahnuo vjerom i uzdanjem te humanošću i prema dušmaninu, njegove slike sa bojišta ne pobuđuju u nama užasa ni odvratnosti, već nas nekim načinom sile, da i mi s pjesnikom u epilogu: »plačemo mnogobrojne mrtve, — i žalimo one dušmanina; — al od Tvoga naučismo sina, — da bez krvne spasa nema žrtve«.

Nije moguće govoriti o ljepoti pojedinih pjesama iz tog cikla, — upozorujem tek na pojedine, koje ostavljaju dublji dojam u duši. Tu je pjesma: »Pismo s bojišta«, prodahnuta vjerom i pouzdanjem u Boga i Bogorodicu, koja oduzimlje

strah u krvavom boju. Tu je dirljiva slika ranjenika sa krvavom ružom na probijenim grudima u pjesmi: »Krajem ječi trublja«. Tu je sjajna pjesnička slika, gdje se vranac s bojišta neveselim kasom vraća bez gospodara k njegovu domu. Divna je romanca: »Krvav omot oko desne« i još divnija potresna romanca: »Večer je«. Kako li je dirljiv svršetak u pjesmi »U tuzi«: — »Koliko li srca slomi — Kirkiliso, Kirkiliso«. Od nemanjeg su dojma i pjesme: »Starica«, »Dušni dan na bojištu«, »Prazno mjesto« i »Mjesec i zvijezde.«

Time neću da rečem, da i druge nisu lijepe i prelijepe, — ali sve ih nije moguće u uskom okviru uvoda ni po naslovu spomenuti.

U ciklu: »Sa gusala ratnika« nastavlja se scenerija ratovanja i njegova vibracija na srce i dušu pojedinaca i svega čovječanstva još na široj podlozi, jer tu su iznesene potresne slike iz velikog svjetskog rata. Doista je to vanredna snaga fantazije, koja ne klone ni poslije tako svestranog prikaza scenerije krvnog vojevanja na balkanskom ratištu, već u još življim i veličajnijim po sadržaju i formi slikama iznosi pred oko čitatelja potresnu panoramu borbe na život i smrt među zaraćenim narodima u velikom svjetskom ratu. Kako li je veličajna i potresna slika treptanje zvijezda na ratištu nad našim i neprijateljskim četama: »A nad svima kano suze, — trepte zvijezde podjednako — i pitaju: zašto ljudi — na zemlji si grade pako?«

I o pjesmama ciklusa: »Sa gusala ratnika« vrijedi ista karakteristika, kojom sam okarakterisao pjesme ciklusa: »Lovor grana sa Balkana«. Trebalo bi još, da i pojedince upozorim na ponajljepše; ali onda bih morao redom ispisati sve naslove. I u njima je svima uvijek dobro izabrana ideja, i u njima je glavna odlika sjajna pointa preciznost i skladnost sadržaja i forme. U tom ciklu uvršteno je više pjesama i najnovijeg datuma, kojih barem ja nisam našao dosele štampanih. Pjesnik je očevidno pratio sav sudbonosni razvoj velikog svjetskog rata.

* * *

Arnoldove pjesme pravo su ogledalo njegova života, njegova srca i duše; one su zapravo njegova autobiografija. Zato i nije nužde u uvodu u njegove pjesme govoriti još posebice o njemu kao čovjeku i misliocu. On je pravi pjesnik po životu, po srcu i duši. To je više od svega drugoga. Velik po srcu i duši, velik kao umnik, pjesnik i čovjek u najuzvišenijem smislu te riječi, — punim pravom može i on o sebi reći: »Non omnis moriar!« — U povjesti našega roda zaprema on odlično mjesto među odabranicima i uzornicima roda hrvatskoga.

U dosadanjim opširnijim i kraćim Arnoldovim biografijama pribilježeni su slijedeći glavniji životopisni podaci: »Dr. Đuro Arnold rođen je 24. travnja 1854. u Ivancu kod Varaždina, gdje

mu je otac bio porezovnikom. Pučku školu i gimnaziju polazio je u Varaždinu i u Zagrebu, gdje je položio i maturu, te nastavio nauke na sveučilištu. Tu mu je među inima bio profesorom i uzornikom pjesnik i filozof dr. Franjo Marković. 17. lipnja g. 1880. polučio je doktorat filozofije. G. 1879. postade gimnazijalnim profesorom filozofije i povijesti. Od g. 1880.—1892. proširivao je svoje stručnjačko znanje u Göttingenu, Berlinu i Parizu. Tamo je s njime u to vrijeme boravila prva mu supruga, unuka bana-pjesnika Ivana Mažuranića, koja je u cvijetu mladosti preminula. Njenoj uspomeni, kao i uspomeni pomrle mu dječice posvetio je Arnold najnježnije i najtoplije svoje lirske pjesme. G. 1889. postade ravnateljem u zagrebačkoj mužkoj preparandiji. 21. kolovoza 1894. imenovan je profesorom filozofije i pedagogije na kr. sveučilištu zagrebačkom. G. 1898./99. bio je dekanom, a g. 1899./1900. rektorom sveučilišnim. Za vrijeme rektorovanja primio je od sveučilišne omladine zanosno sastavljenu adresu, u kojoj mu se iskazuje hvala, priznanje, ljubav i privrženost sveučilišne omladine svih fakulteta. Jugoslavenska ga je akademija izabrala g. 1891. dopisnim, a g. 1899. pravim svojim članom. Bio je dulje vrijeme predsjednikom »Matice Hrvatske«, i jedno vrijeme urednikom »Vijenca«, kojemu je on bio najvjernijim i najustrajnijim saradnikom. Napisao je kao doktorsku disertacionu radnju raspravu »Etika i povijest«; u »Radu Jug. akademije« štampane su mu rasprave: »Zadnja bića« (g. 1888.) i »Psihologija bez duše« (g. 1898.) i »Monizam i kršćanstvo« (g. 1909.). Napisao je mnogo rasprava u stručnim pedagogičkim časopisima, a za školsku upotrebu knjige: »Logika« i »Psihologija.« G. 1888. štampana mu je u »Vijencu« novela: »Samo četvrt sata«. »Matica Hrvatska« izdala je g. 1889. njegove »Izabrane pjesme«, a g. 1907. zbirku pjesama »Čeznuća i maštanja«, a sada evo izlazi i zbirka njegovih pjesama: »Sa visina i dubina« kao prva knjiga biblioteke Kola Hrvatskih Književnika.

Još imade po raznim listovima i drugih pjesama Arnoldovih, koje nisu ni u jednu zbirku sabrane.

NOVI SAD 1918.

Jovan Hranilović.

SADRŽAJ.

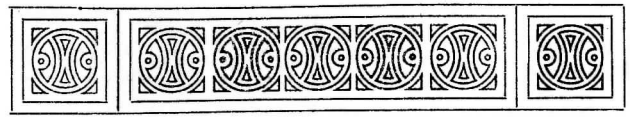

PREDGOVOR OD JOVANA HRANILOVIĆA.

MOTTO.

PRVI DIO.

MATERINKE: Strana

Još se, majko, sjećam 17
Volila si uv'jek 17
Imala si pravo 18
Kad si ono meni 18
Ne znam, koliko si 19
Ne sjećam se više 19
Oh, ti znadeš, majko 20
Od mladosti, majko 20
Kad na vječnost mislim 21
Kada bor u svome 21
Po mojim se sanjam 22
Moje srce, majko 22

UZ PUT:

U predvečerje 25
S piramide na Sljemenu 26
Kako s teškim srcem 26
Meni treba 26
Ja i oni drugi 27
Poslanica Jovanu Hraniloviću 28
Sn'ježi, sn'ježi, sn'ježi 29
Zvijezde i cvijeće 30
Ja ćutim 30
Uz jedan odar 31

Strana

Na badnjak 31
Danas sve je nekud 32
Za gorom trne sunca plam 33
Narodnoj pjesmi 34
Noć na Griču 36
U borbi mojih misli 36
Sva sad obiđoh mjesta 37

SLIKE I PRILIKE:

Noć 41
Koliba 42
Noć se spušta 43
U rano proljeće 44
Na selu 44
Još pjevam 45
Večer siva 46
Drmi noć 46
Otkad lišće pada 47
Zavila se jesen kasna 47
Pred Božić 48
Poslije slavlja Franji pl. Markoviću 49
Crkvi sv. Roka 50
S tiha bljedne zora 50
Stari kovač 52
Pred san 53
Svu noć jak je vjetar duho 54
Rikardu Jorgovaniću 54
Mojim guslama 55
Jovanu Hraniloviću I—III. 56
Dru. Antunu Baueru 58

MED KLEKOM I VELEBITOM:

Pozdrav Kleku 61
Danas Klek se nešto puši 62
U diližanci 63
Uz Kapelu 64

Strana

Vrh Kapele 65
Niz Kapelu 66
Suputnica 66
Nakon ljeta 67
Na stanici svakoj 69
Poklon Velebitu 70
U poljima 71
Na groblju 71
Stara pjesma 72
U Velebitu 73
S kubusa na Velebitu 74
Pripjev 75

S MOJEGA OGNJIŠTA:

Med snom i javom 79
Ljudeviti 80
Mojoj Vesni 80
Vlasti 81
Zdravku 82
Milici 83
Mrtvoj djeci 84
Sad si i ti došla 84
Uz glasovir 85
Kada moji živi legnu 86
Priče 87
Mi smo svašta prepatili 87
Novembarsko je hladno predvečerje 88
Zimsko veče 88
Za ruku sam vas p.vi puta 89
Vani dršće noć 90
Finale 90

U SKRUŠENJU I MOLITVI:

Ah, mnogi misli 95
Znadem, da sva mora držiš 95

Strana

Kad mi, Bože 96
Zvijezda mora 96
Što se više bližim 97
Bogorodici I—III 97
Ja sam gusle svoje 99
U teškom času 100
Eto opet dana 100
Gospi neba 101
Da si zdravo 101
Tvoje zv'jezde, Bože 102
Moje misli pate 103
U sjeni križa 103
Svibanjskoj kraljici 104
Spasitelju 104
Često put sam 105
Ti si jošte 106
Daj mi ruku 106
S križa gledaš 107
Križ 107

DRUGI DIO.

BALADE I ROMANCE.

Stari učo 113
Pralja 116
Zadnja noć u domu 117
Stari konjik 121
Ćaća 123
Na dubokoj vodi 126
Vijenac 127
Strn i dieva 128
Zvijezda 128
Smrknulo se 129
Pendžerak je mali škrino 130
Kolo u polju 131
Baštinici 131

Strana

Trešnje 132
Stremen zvekće 133
Sirota 134
Stara učiteljica 135
Orguljaš 139
Ciganska svadba 140
Ostavljena 142
Kad mi ono dragi 142
Djevojačke kletve 143
U tvornici 144
Kose oštro zveče 146
Samostanac 147
Kajanje 149
S dragoga u očaju 150
Zateko sam ljubu 151
Tri su zv'jezde pale 152
Brat i sestra 153
Laste baš su došle 154
Što se viješ, orle 155
Mrak se hvata 157
Vjerolomka 158
Pod propelom na Gvozdu 159
Zora me je rana 163
Bjegunica 164

LOVOR GRANA SA BALKANA:

Molitva ratnika 167
Pismo s bojišta 167
Konjanička poputnica 169
Krajem ječi trublja 170
U mom zavičaju 171
Boj se bije 171
Eno vranac trči 172
Poslije bitke 173
Na ophodnji 174
Nešto zebem 175

Strana

Krvav omot oko desne 175
Nikad nije bilo 177
Selske mome pjesmu slažu 177
Siroče sam u svijetu 178
Večer je 179
Molila me 180
Ostruge i sablje zveče 180
Gdje je ono bilo 181
Vijenac klasja 182
Starica 183
U tuzi 185
Dušni dan na bojištu 186
Sa sela 187
S čežnje 188
Prazno mjesto 189
Mjesec i zvijezde 190
Zahvala ratnika 191

SA GUSALA RATNIKA:

Rastanak 195
Topovi riču i grme 196
Dva jarka 196
Pomirenje 197
Na badnjak 1914. 198
Umirući barjaktar 199
Hodočašće u Remetama 199
Ovdje našim 202
Sastanak 202
Grobovi bezimenih 204
Smrt u strni 204
Prije bitke 207
Za bitke 208
Poslije bitke 209
Pokraj bašče moje 209
Poslije boja 210
Pozdravljenje na noćištu 212

Strana

Josipu Boljfetiću 213
Ruži i ljubi 214
Betlehemska zvijezda 215
Ispred dvora b'jela 216
Po razboju noć je pala 216
Na straži 217
Mete sn'jeg 218
Košulja od vune 218
U srcu mu oltar bio 219
Sjetni drug 220
Pod propelom 221
Sn'ježi i sn'ježi 222
Sada strni zrenu 223
Tik pred boj 223
U bolnici 224
Sirota 225
Uskrs je 226
Kad smo naše mrtve 227
Majka bola 227
Danas sunce nekud 228
Ponajbolji 228
Vini mi se, pjesmo 229
Hrvatskim vojnicima I. II. 229
29. Listopada 1918. 231

MOTTO.

Sad ajte, djeco, u moj narod mali
Na krilim čežnje, koja vas i rodi,
I postanite, gdje su još u modi
Uz mlado srce stari idejali . . .
Tu savijte si topla svoja gn'jezda
I pričajte o žaru vječnih zv'jezda.

Al budete li hude možda sreće
I svud na srca naiđete tvrda,
Požurite se preko dola, brda,
Gdje uvrh mnogih grobno vene cv'jeće —
I spustite se tiho do mog trupa,
Zaboravljeni da snivamo skupa!

PRVI DIO.

MATERINKE.

JOŠ SE, MAJKO, SJEĆAM . . .

Još se, majko, sjećam onoga ti puta,
Kad si zadnjom došla na domjenak kratki . . .
Sva si nekud sjala s onostranog sluta
I zborila mnogo uza sm'ješak slatki.

Časkom si mi r'jetku pogladila kosu,
Ispod trepavica suze ti se krale ;
Časkom ti se lice čudnim ružam osu —
Zadnjim, što su meni u životu cvale.

O tim ružam sada c'jele noći snijem
I s čeznuća bolna strasno ljubim svaku;
A kad im se danju za mirisom vijem —
Tek na tvoju, majko, hladnu padam raku.

VOLILA SI UV'JEK . . .

Volila si uv'jek sitno poljsko cvieće,
Ako ti i trnje raslo tek po putu
Ne znam, tko je na tu miso došo krutu:
Pod kamenu da te tešku ploču meće.

Sad ne mogu s groba pon'jet niti cv'jeta,
Kad se tamo vinem, da se za te molim —
Na povratku duša stenje mi pod bolim,
Kao da je onom teškom pločom speta.

IMALA SI PRAVO . . .

Imala si pravo, da je život bajka,
S čije groze svak čas srce se potrese;
Ljudskog nema stvora, kom ne razbije se
Bar po koja šajka.

Tvoje, majko, s rana potonule sve su
I na gredi s burom ostade u boju . . .
Dok pod starost nisi mira luku svoju
Našla tek u l'jesu.

I od mojih šajka samo jedna juri
Med valovjem burnim beznačajna sv'jeta;
Ali kako tvojih ne ću dostić ljeta —
Ja se smijem buri.

KAD SI ONO MENI . . .

Kad si ono meni svešteničko zvanje
Hvalila ko žića ponajljepšu priču —
Nisi znala, da me već obl'jeću sanje
O zv'jezdam i ružam, što svemirom ničU.

Otad sam se, majko, u crno od'jevo,
Ako baš i nije halja bila sveta;
Misâ nisam čito, al sam udilj pjevo —
Pjevo sve, što živi od neba do cv'jeta.

Volio sam dašto čiste kraje zv'jezda
Nego l' te nizine često blatne, trovne,
Tu si zato stalna ni ne savih gn'jezda —
Da se lakše krenem, kad me Otac zovne.

Njime sam se dao vodit kao čedo
I po umlja istog vrtoglavom visu;
Njegovu u svjetlu sve sam stvari gledo —
A druge mi oka ni draškale nisu.

Tako sam očaran segno i za lirom
I od pjesma v'jenac svome rodu vio —
Pa sad reci, majko, da ne sumnjam s mirom,
Nisam li ti ipak želju ispunio?

NE ZNAM, KOLIKO SI . . .

Ne znam, koliko si za svog dugog vieka
Za me čarapica i čarapa splela;
Al se živo sjećam: pletiva da meka
Takla ti se mnoga gorka suza vrela.

Zato mi se valjda tako često tlapi,
Da te vidim, gdje mi do prozora sjediš,
Pa kroz naočari i kroz suza kapi
Kako igle svoje i svoj pamuk rediš.

Iz te tlapnje nikad miso né trgne me:
Kud bez traga brojne djele čarape se?
Oh, ja znam, što vječno ne istroši vr'jeme,
S materinih suza stalno ráspane se!

NE SJEĆAM SE VIŠE . . .

Ne sjećam se više, kako mi je bilo,
Kada sam ti glavu spuštao na krilo:
A ti moju kosu gladila si trajno,
Dokle nisam klono u sna carstvo bajno.

Danas, gdje mi samrt kuca već na vrata,
Sve me nekud češće ista želja hvata —
Ne znam, je li s toga, što me nesan mori,
Ili što mi duša za djetinjstvom gori.

OH, TI ZNADEŠ MAJKO...

Oh, ti znadeš majko, da ti ne ću mr'jet,
Kad mi ovaj život poput travke svene;
Ja ću se na drugi samo rodit sv'jet,
Da tetošit možeš opet oko mene.

S toga me i nije bl'jede smrti strah,
Ljubav tvoja bit će uv'jek od nje jača;
S toga i života moga zadnji dah
Ne će biti izraz bola niti plača.

Vin' me samo k sebi kao onaj dan,
Kada sam ti pao prvi put na grudi —
Ja bih htio ipak djetnji prosnit san,
Prije još no budna vječnost mi zarudi.

OD MLADOSTI MAJKO...

Od mladosti, majko, crn me d'jeli jaz,
Kose mi se dugo b'jel već hvata mraz —
Samo srce ne će nekud da ohladi:
Puno je pjesama ko za dana mladih.

Zato ne znam, kad će srca jenjat žar,
Ne znam, kad ću, majko, jednom biti star —
Ali znam, da tvoje v'jek ću ostat diete,
Dok ti pjesma moja spomen-v'jenac plete.

KAD NA VJEČNOST MISLIM...

Kad na vječnost mislim: ledi mi se um
Od bezmjerja, što ju sa svih strana rubi;
Ja joj svuda gledam širok, hladan drum,
Al ne vidim, kud se među zv'jezdam gubi.

Ti već dugo tražiš toga druma kraj,
S umora već mora da te hvata čama;
Popostani malko... otpočini daj...
Dok ja stignem k tebi, zvan od Oca sama.

Onda ćemo skupa nastaviti put
Prema vječnom svjetlu, do žuđene mete —
Ja ću se ko nekoć za tvoj držat skut,
Ti me Ocu predat kao svoje d'jete.

KADA BOR U SVOME...

Kada bor u svome badnjem ruhu plane,
Oko njeg mi djecu vrela goni krvca,
Mislim, majko, udilj ja na one dane,
Brojni gdje bijasmo bez božićnjeg drvca.

Ali nam uza te ipak voljko bilo
Ko da sred gavanskog boravimo žića;
Ti si nam u mraku pričajući milo
Dočarala c'jelu šumu od borića.

Sad u borić zurim, svaku njegvu sv'jeću,
Al me pri tom nešto u srcu zazebe —
I ne pojmim pravo svoje djece sreću,
Valjda, majko, s toga, ah — što nemam tebe.

PO MOJIM SE SANJAM...

Po mojim se sanjam svake noći viješ
Kao blažen osm'jeh kroza vrele suze,
I kako mi ljepše danjeg sunca siješ —
Vidim, da te samrt zav'jek mi ne uze.

Ti tetošiš jošte milo oko mene,
Ako me i moja davno djeca kruže;
S moga čela goniš briga crne sjene,
Gdje mi trnje niče, tu podmećeš ruže.

Ne propusti samo doć za onih sanja,
Što no će mi zadnje obl'jetati dušu:
Da udr'jemlju zemska čuvstva svakidanja
I taj sv'jet mi zav'jek zaviju u tmušu.

Budi pokraj mene... Smrtno ruho de mi...
Meći na me svoje molitvice svete...
Na vječni me počin, majko, s tija spremi —
Ja bih rado usn'o kao dobro d'jete.

MOJE SRCE, MAJKO...

Moje srce, majko, veliki je grob,
U kom mnoštvo nada pokopanih gnjije,
I što dalje zemski život mi se vije,
Vidim, da sam tvoju baštinio kob.

Al se ne boj zato, da po sv'jetu tom
Možda i bez nada duša mi se pati —
Uvrh sviju jedna udilj bujno cvati:
Da ću te još jednom srcu privit svom.

UZ PUT.

U PREDVEČERJE.

Gle, sad će plamen sunca čun
Za goru da umine —
Sav kraj je rujna svjetla pun
Ko po njem krv da pline.

O, nije l, pitam, to sve krv
Od Abelovih dana . . .
Kad s tala dugu sazda brv
Do svoda uzdisana?

Ne lupa li na svetu dver,
Gospara da probudi,
Ne traži l: neka ljudsku zv'jer
Jedared već uljudi?

Sve šuti . . . Ali plamen ruj
Sad mrknut eto zače,
A za njim selskih zvona bruj
Op'jelu nalik plače.

Ja sklapam ruke . . . pa se n'jem
Za ljudstvo molim c'jelo —
I gledam kako noć i dr'jem
Nad krajem pletu velo.

S PIRAMIDE NA SLJEMENU.

Kad s ovog visa spazim gore
Mog zavičaja, gdje se plave . . .
Na nebesnika zirnem dvore,
Što sjaju mi se uvrh glave.

I onda ne znam, što mi bliže:
Moj zavičaj il dvori zlati —
Al znam, da duša mi se diže
I među sv'jeta dva se pati.

KAKO S TEŠKIM SRCEM . . .

Kako s teškim srcem eno lete ždrali
Put dalekih, sv'jetlih, al neznanih strana —
Baš ko mog života brojni idejali,
Što su teških ovdje dopali se rana.

Ja za njima gledam . . . a na usnam n'jemim
U pitanje kobno stječu misli sve se:
Nije l možda vr'jeme, da se i ja spremim
U krajeve one — kud za vazda gre se?

MENI TREBA . . .

Meni treba konjic laki
Sa dva krila laka, hitra,
Da se vinem tamo gore,
Gdje do zv'jezde zv'jezda titra.

Ovdje hvatam sv'jetle zrake,
Što ih táman sv'jet mi krati —
M'ješam ih sa noćnom rosom,
Pa si kondir gradim zlati.

Meni treba kondir zlati
Za čudesno jedno piće:
Bez koga bi pusto bilo
To zemaljsko moje žiće.
Kada k usnam nagnem kondir,
Ovu sve mi sreće česmu —
Spazim odmah, da sam opet
Ispjevao novu pjesmu.

Meni treba pjesma moja
Više zlata, više hljeba:
U njoj ljubav, nada, vjera,
Sveti dari vječnog neba.
Istina, da zna i suzam
Natopljena biti jako —
Ali tko bi, da je nemam,
Na mom grobu jednom plako?

JA I DRUGI . . .

Ja s drugima sam stazom išo istom
Al nisam gledo: kuda oni jezde . . .
U vječne samo zurio sam zv'jezde
I njihovim se poigravo blistom.

Al kad sam posl'je oko sebe gledno:
Svud mermer-dvori kočili se dugi,
A sa balkona zlatnih oni drugi
Kroz bruku na me smješkali se ledno.

Sad sinulo mi . . . Dok na krilim sanjâ
Čeznuća svog sam ja po zv'jezdam l'jeto
U divljoj jagmi oni svi su eto
Zemaljska sebi zgrtali imanja.

Ne marim. Pokraj svega toga blaga
Ja uzdignute glave mirno minem —
I više još za onim zv'jezdam ginem,
Što trepte ispred nebeskoga praga!

POSLANICA JOVANU HRANILOVIĆU.

Sav zapad plamnim cv'jećem osuo se
I gori eto kao suha grana;
A cv'jet za cv'jetom poput žarke rose
Na odar klone jesenskoga dana.

O, sad mi dođi, vjerni pjevi-druže,
U bajnom da te tom zagrlim sjaju —
I našeg žića s tija venu ruže
I naši dani idu svome kraju.

Još jedini smo, znaš, iz one čete,
Što Šenoa je u zanosu stvori:
Za naše pjesme idejale svete
Do zadnjeg daha složno da se bori.

Još jedini smo, što no vjeru danu
Ko st'jeg držimo iznad glava s'jedih —
I ako s borbe gdjekoju na ranu
Sve kap po kap se vrele krvi c'jedi.

Al dugo, druže, stalno trajat ne će
I groba će nas tmina da zakrili;
A samo rosno na njem znat će cv'jeće,
Da idejalâ živi štit smo bili.

O, zato dođi . . . dok još zapad rudi
I po svem domu zlatne sipa čare:
S njih prošlost sva se mora da probudi
I divne na nju uspomene stare.

Te uspomene slatkom će nam sjetom
Uzbibat dušâ kastalijsku česmu — —
Gle, zašto da o takvom času svetom
Ne ispjevamo svoju zadnju pjesmu?!

SN'JEŽI, SN'JEŽI, SN'JEŽI . . .

Sn'ježi, sn'ježi, sn'ježi
I ne će da stane;
Svud su se do tala
Prignule već grane.

Krajem ne vide se
Nego b'jeli humi:
Sve je zatrpano:
Polja, kuće, drumi.

Samo ondje eno
Put si krče sn'jegom
Saone široke
Pod trobojnim st'jegom.

U saonim svati
Pjevaju, ijuču;
Mladenci se sm'ješe
I o sreći guču.

Ja za njima gledam
I pri duši mi je:
Kao da kroz zimu
Proljeće se vije.

ZVIJEZDE I CVIJEĆE.

Tamo gore zv'jezde,
Ovdje dolje cv'jeće —
Stožeri su skrajnji
Mog života sreće.

Zv'jezde mi kroz svaku
Smješkaju se sanju;
Cv'jeće udilj blaži
Moju muku danju.

A kad budem jednom
Već u grobu tamnom —
Oboje će milo
Treptiti nadà mnom.

JA ĆUTIM...

Ja ćutim, da mi srce
U grudma stija vene,
I da ga sve to češće
Sal'jeću groba sjene.

Al za te sjene duša
Ko ništa da ne mari:
Sve jačim mi se svjetlom
Od dana u dan žari.

I zato, kad mi srce
Već tamna raka skrije —
Ja znam, da duša dalje
U svjetlu će da žije.

UZ JEDAN ODAR.

U bašči ležiš maloj kao l'jes,
Med ružam bujnim nekoć ruža sama;
Duplira tek me uvjerava kr'jes,
Da svršila se tvog života drama.

Sad mnogi doć će tobož tuge pun,
Da s tvoje kobi lažnu suzu srosi;
A za života tražio je žbun,
Koj' mješte cv'jeća samo trnje nosi...

Ja dođoh sam, da ne slušam taj cv'jel,
Na koji ti se možeš tek da smiješ —
I gledam mirno, gdje ko anđeo b'jel
Sa ljiljanom se prema zv'jezdam viješ.

NA BADNJAK.

Jesenski su čari pali
Zimskom snu na krilo;
A da toga sn'jega nema —
Sve bi mrtvo bilo.

Ali sn'jeg se vije, mota
U čudesnom viru:
Ko svatova pari b'jeli
Na veselom piru.

Sjutra puti svi će biti
Puni b'jela cv'jeta —
Da si noške ne uprlja
Otkupitelj sv'jeta.

DANAS SVE JE NEKUD...

Danas sve je nekud...
Čudno oko mene —
Cio sv'jet se hoće
Da oda sna prene.

Uvrh mrtve šume
Živo sunce blista,
Drvo će za drvom
Skoro da prolista.

Topli vjetrić pustim
Livadama l'jeće,
Pa će tlu izmamit
Šaro svuda cv'jeće.

Prodolicom tanka
Još se magla skita,
Potok od čeznuća
U daljinu hita.

Tako sve se eto
Nov na život miče:
Kao usred kakve
Istočnjačke priče.

Samo srce moje
S davna groba vene —
Danas sve je nekud
Čudno oko mene.

ZA GOROM TRNE SUNCA PLAM...

Za gorom trne sunca plam,
A krajem sumrak luta;
Uz tračnice se vijem sam
Od čudna moren sluta.

Sve mislim: netko mora doć
Preda me s onog sv'jeta —
Kad s njega baš me ne će proć
Ni časak stara sjeta.

I zviznu... Eto juri vlak
Ko munja ukraj mene...
Ja gutam okom obraz svak —
Al svi su samo sjene.

O sv'jetu onom niti glas
Sa usna sto ne pline...
A brz će vlak, gle, u taj čas
Za gusti lug da mine.

I ja se dalje vijem sam
Od stare mučen sjete —
Sav kraj je tih ko božji hram
Za crne mise svete.

NARODNOJ PJESMI.

Uz kol'jevku si već mi zvonit znala
Ko vrelo gorsko uz slavujka gn'jezda;
Na vjeđe si mi noćni pokoj zvala
Kad nebom prva planula je zv'jezda.
A onda si se kroz sve moje snove
Ko anđeoski slatki sm'ješak vila —
Dok duši nisu ponarasla krila,
Da sama prše: kud ju želja zove . . .
I tako s rana zavoljeh te veće
Ko rosu s neba sitno poljsko cv'jeće.

I posl'je sam te domom svuda sreto:
Na moru, selu, u polju i gori . . .
Pod čarom tvojim život mi je cvjeto
Ko protkan svjetlom sličnim mladoj zori.
I stao sam te tražit među ljudma,
Kad poso vrše . . . ili gredu s njega . . .
I slušo: kako zvuk ti se razl'jega
I s milja svakom srce vri u grudma.
Dà, samo ti znaš sladit dnevnu muku
I sklonit čun u sreće tihu luku!

A svetkovanja crkvam ispod tr'jema?
I igre, što no pri tom puk ih vije?

O, béz tebe ih stalno nigdje nema,
Kad bez tebe se nit plače, nit smije . . .
I zato stajem, gdje se god'jer javiš
I požudno te svojim uhom pijem;
A onda istek dalje ti se vijem —
Kad žednu dušu sasvim mi zatraviš.
I zato si mi svega blaga draža,
Ti moga doma zvonki štit i straža!

Al ponajdraža ipak onda si mi,
Kad slavnu prošlost dižeš nam iz groba . . .
I putiš rod, da već jedared snimi
To breme sramno i po zadnjeg roba . . .
Ah, onda mi je: ko da vidim pređe,
Gdje prolaze uz bojovno već pjenje
A za njim' grne novo pokoljenje
Još oteščane sanjom trući vjeđe —
Doživjet hoću l' samo dane one
Il glava će da prije k zemlji klone?

Ja ne znam . . . Ali jednoga će dana
I meni samrt pokucat na vrata;
Al s njom ćeš, je l' de, ti i nepozvana
Pristupit brižno, moja drûgo zlata;
I gukat ćeš mi tiho . . . i sve tiše
Ko nekoć čedu oko loga meka . . .
Ta i grob nije nego zipka neka,
Za bolji sv'jet što svakoga odnjiše —
I tako ćeš me otpratiti eto
I samoj gdje ti vrelo ključa sveto!

NOĆ NA GRIČU.

Mjesečina zlatna pline
Krovovima starog Griča:
Pa mu kao od miline
O prošlosti slavnoj priča.

Tamo gore pjesnik Kletve
U sjenu se bl'jedu krije,
I svršene nakon žetve
Još blagoslov domom lije . . .

Niže dolje čeka drugi;
Hoće l' skoro svanut zora —
Iza šutnja on je dugih
Željan slatka Razgovora.

A ja šećem medju njima
Gore dolje u noć kasnu;
Netko za mnom teško klima,
S koga cestom svjetla gasnu.

Sad je mir. Sred bližnjeg parka
Samo par se ruža nija —
A sa tornja svetog Marka
Poponoćni sat odbija . . .

U BORBI MOJIH MISLI . . .

U borbi mojih misli
Ne teče dašto krv;
A mrtve ne izjeda
Zemaljski gnusni crv.

Pa ipak mira nema
Ni lomljava ni b'jes,
Dok oko mene danji
Il noćni dršće kr'jes.

Tek borbom kada slomljen
Na meki klonem log —
Uzvine se nad borce
Sa palmom mira Bog.

SAD SVA OBIĐOH MJESTA . . .

STJEPANU pl. KIEPACHU u spomen.

Sad sva obiđoh mjesta, dobri druže,
Kud djetinjstva su našeg cvale ruže.

Na gradu bijah Čeha, Meha, Leha
I slušah jeku ob'jesnog nam sm'jeha.

Uz Krapinicu zamišljen se šuljah
I tražah čun, u kom se s tobom ljuljah.

I ponutrinom svetog Nika stupah,
Gdje pjevali smo kod zornica skupa.

A nusput se i drugih mjesta sjetih —
O, kako žurno samo vr'jeme leti!

Sad stojim n'jem uz raku, koja uze
I tebe mi i mladost, sve . . . do suze.

SLIKE I PRILIKE.

NOĆ.

Sunce tone baš u more,
Plamnu zublju da ugasi;
Samo vršak jedne gore,
V'jencem zrăka eno krasi.

Podno gore u dubinam
Stara, gr'ješna noć se budi,
Pa se svjetlu u visinam
Zablenuta nekud čudi.

I živa ju želja shvati:
Uspeti se do vrhunca —
Da bar jednom obraz zlati
Neviđena vidi sunca.

I mrka se verat stane
Strmim stazam žurno, smjelo,
Tu se boči tek o grane,
Tamo već o drvlje c'jelo.

Sada jošte korak, dva, tri,
Pa će bit na puta svrsi . . .
Sada staje, gleda, snatri,
I hladni ju prođu srsi.

Tu propelo stoji samo,
Staro, trošno s kipom Spasa;
Oko njega amo tamo
Mnoštvo sjena se talasa.

Noć propelu podno klone
Ponajgušće medju sjene —
I zarida duše bône
Poput kajne Magdalene.

KOLIBA.

S modra neba sunce klizi
Kao s busa ruža svela.
Svuda mrkne . . . Poljem samo
Strn se jošte ljeska zrela.

Iza strni, do hrastika,
Koliba se trošna zguri;
Ovdje mora već na dugo
Odol'jeva kiši, buri.

U njoj, gledaj, oko stola
S djecom, ženom, seljak sjedi;
Zdjela kruži s večericom,
Dok sve redom ne obredi.

Pred kolibom netko stoji
S avreolom oko glave —
Baš ko onaj, što ga udilj
Svi patnici sv'jeta slave.

Na okno sa sm'ješkom gviri,
Ko da rajsko ćuti milje;
B'jelu ruku s tija diže
I svu družbu blagosilje.

A mekana nojca eto
Leže naglo po svem kraju —
Nad kolibom samo trošnom
Vječne zv'jezde čudno sjaju.

NOĆ SE SPUŠTA...

Noć se spušta . . . i po kraju
Kao sl'jepa grede,
Kroz staru joj halju sjaju
Prve zv'jezde bl'jede.

Sveta zvona, razigrana
Sa čarobna kr'jesa
Bruje: Slava! i Hosanna!
Kraljici nebesa.

Angjel sanjâ krila širi
U zanosu n'jemu —
I, gle, sv'jetom sve se smiri
U slatkome dr'jemu.

Samo strn u šuštu glasnu
Poljem se talasa:
Kao da se još i na snu
Klanja majci Spasa.

U RANO PROLJEĆE.

Praskozorje. Vjetric pirka
I pomeće krajem pute,
Da si sunce, kad izađe,
Ne zapraši zlatne skute.

Gora c'jela rumenijem
Zavila se zore blistom,
Ko da stid je, što još nije
Prolistala niti listom.

Seljak skrban svoje kljuse
Pod plug sv'jetli eno preže:
Danas mora u svom polju
Prve brazde da ureže.

Sitne ševe za njim pršu,
Pod rujno se nebo dižu,
I uz pjesmu slatka sklada
Molitvice tople nižu.

A ja ćutim, gdje blagoslov
Zgora tajna sipa ruka —
Pa sam sretan, što na grudi
Seoskoga živim puka!

NA SELU.

Oj kolibice, pokrivene slamom,
Nadà sve li vas volim na tom sv'jetu!
Kad sunce drhtne zadnjim svojim plamom,
Još okna vaša rude ko u cv'jetu.

Pod strehom stari sjedaju na klupu
U razgovoru o brigama dnevnim;
A dalje mladi stoje svi u skupu
I krate vr'jeme milim pjesmam drevnim.

Mališi pak, sa licem punim žara,
Utrkuju se uza smjeh i viku —
I sve to skupa u duši mi stvara
Života srétna milovidnu sliku.

A kad se zvono večernje zanjihne,
Da mekim glasom prve zv'jezde ljubi:
U molitvici čeljad sva utihne
I redom se na sladak počin gubi.

Tad sveto čuvstvo obuzme i mene
I ja se za vas i družinu molim —
Oj, kolibice, slamom pokrivene,
Nadà sve li vas na tom sv'jetu volim!

JOŠ PJEVAM...

Još pjevam kao stari dub u gori,
Kad s jutra sunce trgne ga iz sanjâ;
Čeznuće rajsko v'jek mi dušu mori
I pjesme mi po sjetnim žicam ganja.

Ne marim, što me gavrani obl'jeću
I hoće pjesmam da mi sklad pomute;
Ja pjevam samo skromnom dolje cv'jeću
I zv'jezdam, što no sveti žar mi slute.

Ne marim, što me kadgod vijor bije
I prijeti satrt mrazom svoga huka;
Sve pjesme moje ista vjera grije:
Da on ih štiti, koj me na njih nuka.

A kako zlata nijedna ne teče
I nijedna mi ne teži na slavu —
Ja pjevat ću, dok Bog mi sam ne reče,
Da stanem i na počin sklonim glavu.

VEČER SIVA...

Večer siva. Čudna kiša
Iz oblačnih bije vrela:
Od neba je pa do zemlje
Guste žice razapela.

Kroz tu harpu orijašku
Rasputani vjetar duje;
A sumornom vasionom
Udremljivo žice bruje.

Na oči mi vjeđe s tija
Ko zavjese klonu lake —
U dušu se skroz njih kradu
Drugog sv'jeta bajne zrake.

DRMI NOĆ...

Drmi noć; a oko mene
Sve se više vrzu sjene —
I trgaju zavoj s rana
Iz prošlih dana...

S uspomena gori glava,
Srce bolno podrhtava;
Misli mi put neba jezde
I traže zv'jezde.

OTKAD LIŠĆE PADA...

Otkad lišće pada,
Nema pjesme više —
Naokolo biva
Sve to tiše, tiše.

Samo ona djeva
Nešto si pjevuca;
Al se čini, da joj
Pri tom srce puca...

Pustom baščom kroči,
Ruže zadnje reže,
Pa ih sve u v'jenac
Sa suzama veže.

Dragi joj daleko
Otputovo ljeti —
Ali vr'jeme ide:
Sutra su Svi sveti!

ZAVILA SE JESEN KASNA...

Zavila se jesen kasna
Sivih magla velom gustim,
Pa se šeta zamišljena
Zavičaja krajem pustim.

Tu i tamo ko od mila
Gladi grmlje vlažnom rukom,
A časkom se i nasm'ješi
Pritajenom srca mukom.

Samo kad na groblje staro
Krzmajući s tija pane,
Uz jedan se humak zguri
I krupna joj suza kane.

Ne pomaže! Ja već ljeta
Nad tim humkom plačuć stojim –
Ali on još uv'jek ne da,
Što u pančam drži svojim.

PRED BOŽIĆ.

Sunce sada rano
Za goricu sjeda,
A krajem se dugo
Šeta večer bl'jeda.

To su oni dani
I večeri tije,
Gdje se ljudsko srce
S preobilja smije;

Gdje svak zv'jezdu čeka,
Što no rodi Hrista,
Da mu zadovoljstvo
Još i krunom blista;

I gdje morem tihim
Mirisa i sjaja
Vraćaju se časi
Izgubljena raja.

To su oni dani,
Gdje no budnem d'jete —
I ako sam blizu
Svog života mete.

POSLIJE SLAVLJA.

Prikazano Dru. FRANJI pl. MARKOVIĆU o njegovoj šezdesetgodišnjici 17. prosinca 1905.

I razišli se... S mnogo dužnih hvala
Podragali te topla poput ćuha —
A sv'jet se dalje kreće oko kruha
Ko da ni nema drugih idejala.

Al kad bi uvrh mermer-pjedestala
I lik ti digli baš od zlata suha —
I taj bi bio samo slava gluha
Na ukras pustih domovinskih tala!

I zato ti se istek posl'je slavlja
Na poklon evo moja vila javlja
Bez laske zbora i bez kite cv'jeća —

I stojeć skromna u duboku muku
Cjeliva samo blaženu ti ruku,
Što sazda djela slava sviju veća!

CRKVI SV. ROKA.

Ja se zgražam nad divljaštvom v'jeka,
Koji mira niti mrtvim ne da . . .
Ne znam, što mi još i tebe čeka,
Crkvičice — sestro strmogrêdâ!

Dugo ti se već u krilo sklanjam,
Kada zvonce vjernike ti zovne;
U božanstvo skrovito uranjam
Molitvom za jade neislovne.

I ojačen dalje nosim breme,
Kako mi ga Providnost dosudi —
Samo što se spuštam već niz Sljeme
U dubine, kojim dan ne rudi . . .

Ne znam, tko će prije stić na metu,
Kog li od nas nestat prije s vida;
Ali zato čuj mi želju svetu,
Dok još stojim trošna ti do zida.

Sruši li te sv'jet — ah, nek te sruši
Na moj grob u tihom drvoredu . . .
Onda znam, da bit će mi pri duši
Ko da grlim svoju majku s'jedu!

S TIHA BLJEDNE ZORA . . .

S tiha bljedne zora,
Zadnja gasne zv'jezda,
Sunce zlatnim prstim
U sva dira gn'jezda.

I po šumam, žbunim,
Pjevači se bude,
Sad će eto redom
Svoju da zagude.

Seljak brižan kljuse
Pod plug sv'jetli preže,
Njegova se pjesma
Po polju razl'ježe.

Cvjetovi i travke
Pod rosom se njišu
I skladaju pjesmu
Molitava tišu.

Čini se, da isti
Uz put kamen pjeva,
I u velepjesan
Sve to da se sl'jeva.

Sunce mni, da njega
To se slavlje tiče,
Pa se s carskim sm'ješkom
Po nebištu miče.

Ali zvona kliču
U milijun glasa :
Da si zdravo ti nam,
Čista majko Spasa!

STARI KOVAČ.

Po nakovnju eto lupam
Više od pô duga v'jeka;
U znoju se lica kupam,
A samrt me s kraja čeka.

Al ne marim. Samo mlađu
Želio bih ruku nešto —
I jedared mekšu građu
Da obradim batom vješto.

Ajte l'jepo k meni amo
Plahi vi . . . i podli redom —
Valjda znate: s vas da samo
Borimo se udilj s b'jedom.

S vas nam tuđin s tija truje,
Sve, što narod svetim sc'jeni,
I svima nam negve kuje —
Pristupite l'jepo k meni!

Ja ću batom vaša srca
Prekovati sva u čelik:
Živ da plamen iz njih vrca,
Kada strah vas snađe velik.

I poravnit ću vam grbe,
Što vam često rastu skrito —
Dom ne treba kljaste vrbe
Nego rašće ponosito . . .

Ja ne tražim od vas plate
Mukotrpan za svoj posô —
Sred domaje samo zlate
Nek ne bude tuđin goso!

S nakovnja mi onda ne će
Sa iskrama kletve vrcat,
Domovinske ja ću sreće
I u b'jedi biti krcat.

Pristupite zato žurno,
Nestrpljivo bat mi bije —
Vr'jeme ide težko, tmurno:
Za dom mora svak da mrije!

PRED SAN.

Sam sam. Svjetla nigdje niti truna,
Izba mi je nekud sjete puna . . .

Tu i tamo stari pod pucketa —
Javlja l' možda posjet s drugog sv'jeta?

Ponoć bije . . . O, to baš je doba,
Gdjeno mrtvi ustaju iz groba.

Žurno samo! Vinite se k meni,
Kratki su vam časi odmjereni.

S vas će izba napunit se sjaja,
Postat slikom izgubljenog raja.

Al na zov moj nitko se ne glasa,
Izbom gušći još se mrak talasa,

A po mraku ko da netko štapa,
Pa mi na san teške vjeđe sklapa.

SVU NOĆ JAK JE VJETAR DUHO...

Svu noć jak je vjetar duho,
Granjem treso u svom letu,
Ko da za sna kani sv'jetu
Trošno, zimsko skinut ruho.

Ali s jutra ko u svetak
Sve bi oko mene tiho —
Na svakoj se grani njiho
Po koj list, il' po koj cv'jetak.

A tišinom mila kraja
Činilo se, Bog da šeće
I da stvara pramaljeće
Po uzoru svoga raja.

RIKARDU JORGOVANIĆU.

Nad tvojim pjesmam, mrtvi druže, slonim
I dublje sve u davnu prošlost ronim...

U čarnom dôcu bistar šumi potok,
Uz potok mlin i bašča puna ruža —
Ti reko bi, da blaženih je otok,
Koliko sjetna čara oku pruža.

Tu nađosmo se sveđ u razgovoru
Sred vrzin-kola ko grabancijaši:
Sad ganjasmo se mislima po moru,
A sad po zv'jezdam uvrh glava naših.

I tako bi nam dan za danom prošo,
Sav protkan blistom zlaćenijeh sanja —
Dok nije onaj crni, kobni došo,
Pod čijim žezlom s plača sve ozvanja.

Taj dan se djede ti na mjesto tiše,
Gdje sve se sanje izjedared smire —
I danas eto nema mlina više,
U šumni potok samo vrbe gvire...

A ja nad tvojim dragim pjesmam slonim
I čitajuć ih spomen-suze ronim.

MOJIM GUSLAMA.

1873.—1913.

Gusle moje, već sam davno htio
Ozlovoljen razbit vas o kami —
Ali čim bih onda ganjo bio
Teške snove u života čami?
Tako ste mi četrdeset ljeta
Bile branom od nevolja svieta.

Ostanite to još koje vr'jeme...
Dugo, mislim, više trajat ne će:
I moja će usta da zan'jeme

Na dohvatu onosvjetske sreće;
Onda će vas svojta meni bliža
Objesit o grudi moga križa.

I kad topli vjetrić grobljem dirne,
Za njim sitna kiša škropit stane —
Brujem će se vaše sjetit strune
Na sve sa mnom provedene dane —
A ja ću se trgnut ispod drače,
Što me ovdje ipak netko plače.

POBRATIMU JOVANU HRANILOVIĆU

o njegovoj šezdesetgodišnjici 18. prosinca 1915.

I.

O, zahman mi te s divna gorskog kraja
Jedared puste u nizine maklo . . .
Da njegve zv'jezde, uv'jek žarka sjaja,
Kroz pjesme ti ne bl'ješte ko kroz staklo.

Al ti u zv'jezde i ondje si zreo
I samo plaho zemlje ticao se:
Pa tako v'jenac pjesama si spleo
I zv'jezda pun i pun nebeske rose.

Ne mari zato, starosti što zima
U pohode ti sad nezvana stiže —
Ta prigne li te možda jače tlima,
Ti vječnim zv'jezdam bit ćeš jošte bliže!

II.

I rastavljeni na života stazi
Mi k cilju ipak vijemo se istom;
A gdje nam prolaz brane crni jazi,
Tu nama zv'jezde služe svojim blistom.

I zato zv'jezde zapravo nas vežu,
U koje zremo od djetinjstva rana —
Ja mislim, da će i smrt svoju mrežu
Na oba skupa istog bacit dana . . .

Pa neka! Je l' de? Mi ćemo si vjerno
Ko braća pružit ruke onkraj groba
I ući u carstvo srodnih duša smjerno
Zvjezdanim zrakam obasjani oba.

III.

O, ide vr'jeme, ide, mili druže,
Gdje više ne će rastajanja biti:
Pod stopam trajno cvjetat će nam ruže,
Nad glavom čarna svjetla v'jek se viti.

A mi ćemo u razgovoru slatkom
Koračat sretni otadžbinom ovom
I svakome u trenu, tu prekratkom,
Uživat vječnost u obliku novom.

Tek ozdô kad se doma zvona draga
Sa molitvama skrušenim oglase —
Do Božjeg ćemo svetog kleći praga
I molit Višnjeg; neka nam ga spase!

POBRATIMU DRU. ANTUNU BAUERU

o njegovoj šezdesetgodišnjici 11. veljače 1916.

Tko ne zna riječi, što ih kao rosu
Na ljudska srca streso Čovjek-Bog:
»O, ne budete l' kao djeca što su,
Vi ne ćete u carstvo Oca mog.«

Ti uze si ih geslom, dobri druže,
Da v'jek ti zvone i kroz zbor i tvor,
Dok putem još ti nijesu cvale ruže,
Od trnja tek se njime pleo čvor.

Al kad si već u ljetâ t'jeku hitru
Pelénka mnogu kušat moro kap —
Za odmjenu ti Višnji dao mitru
I tisno ti u ruku zlatan štap.

Sad stupaš dalje ... Al po geslu starom
Utrènik stvaraš novom žiću svom
I svakog dana življim nekud žarom
Privijaš srcu: vjeru, rod i dom.

Pa stupaj dugo jošte ... i ne mari,
Što i pod mitrom trajno s'jedi vlas;
Ta dok ti srce živa ljubav žari,
Za pokos još ti nije žića klas.

A budne l' ... znam, da ne ćeš bit ojađen
Ni mrki s kosom kad pristupi gost —
Do onda bit će djelim' ti izgrađen
U carstvo Oca za te stalno most.

MED KLEKOM I VELEBITOM.

POZDRAV KLEKU.

Pozdravljam te ko predstražu
Kršne Like, Kleče stari!
S njenih jada — ljudi kažu —
Tvoje srce sveđ krvari.

Kako ne će? Ti kroz v'jeke
Gledao si tuda duge:
Gdje no ličkih četa r'jeke
Hrle u boj tek za druge.

A koja im nakon borbi
Plata bila? Oče s neba!
Ličanin u svojoj torbi
Nije imo kore hljeba.

A danaske? pitat stra' me:
Kad si s jada prigno tjeme —
Ti bi znao, ah, i na me
Sorit svojih kletvi breme.

Danaske se tuda klate
Slične čete, lica bl'jeda . . .
Da se po svem sv'jetu pate,
Kad se kamen gristi ne da.

O, ja pojmim bezbroj zala,
Što te tišti, kini, peče —
Zato ti se baš do tala
Eto klanjam, stari Kleče.

DANAS KLEK SE NEŠTO PUŠI...

Danas Klek se nešto puši
I kroz maglu mrko škilji —
Đula se od straha ruši
U ponore žednoj špilji.

Mora da je krcat gnjeva,
Kad se sve to više mrači,
A mrakom mu nešto s'jeva —
O, da munjâ nisu mači!

Sad je stao rogoborit,
Da te oko srca zebe;
Sad će, aoh, str'jele sorit
Na tračnice podno sebe:

Tuda vlak za vlakom l'jeće,
Svaki s trha bolno stenje —
Al nijedan skrenut ne će
Pusto ličko u kamenje.

Zar će Lika ostat dov'jek
Bez prosvjete, hljeba, haljâ?
A nije li svak joj čovjek
Dao krv za dom i kralja?

Na to valjda vr'jeme c'jelo
I starina Kleko misli,
Pa su njegvo srce vrelo
Mrazni jadi sada stisli.

I zato se danas puši
I kroz maglu mrko škilji —
Đula se od straha ruši
U ponore žednoj špilji.

U DILIŽANCI.

Eto nas u diližanci
Pretpotopnog još iz doba;
Okna zvekću kao lanci
Na rukama vječna roba.

Sa mnom strani sjede ljudi
I po zboru i po zvanju;
Svaki svoju pjesmu gudi,
Dalku mome zanimanju.

Što li u tom iz daleka
Traže kršu? Bog bi znao!
Ja sam se u starog Kleka
Ko u čudo zagledao.

Sunce mu je oko čela
Nuto zlatan v'jenac svilo,
Pa se kao ispod vela
Samo na me smješka milo.

Ah, on zna, da kao davni
Znanci baš u svem smo složni —
Ako toj i kralj je ravni,
A ja samo »vele možni«.

UZ KAPELU.

Sve se više sunce penje,
Zrake sve mu jače žare;
Stara kljusad hripa, stenje
Diližance ispred stare.

Ja se prtim cestom pješke,
Divno gorsko trgam cv'jeće —
Al me misli nekud teške
Ostaviti danas ne će.

Bajna gora, bajni čari
Od podnožja do vrhunca!
Tu ponori . . . tu oltari . . .
Puno hlada, puno sunca.

Ali što će sve to onim,
Koji v'jek su gladni hljeba? . . .
Ja očima mutnim ronim
U visine vedra neba.

Višnji Oče! Svud čudesa
Rasuo si . . . i još spremaš —
Zar za ovaj puk do b'jesa
Baš nijednog više nemaš?

Al što rekoh? S bruke ove
Kajat ću se gorko, Bože —
Vozač eto već me zove
Na Prokrusta svoga lože!

VRH KAPELE.

Sve me nekud danâ sjeća
Po italskim vrućim tlima —
Tamo nema ljepšeg cvieća,
Niti ljepših cura ima?

Pohitite s cv'jećem amo
Stidne ličke fioraje . . .
Vozač moj mi časak samo
Za razgovor s vama daje.

Sve ste vite poput jela
Oko gorskog tog vrhunca;
Lica su vam sn'ježno b'jela,
Oči žarke poput sunca.

Sultan tu bi stalno harem
Podigao bajan za vas;
Ja bih htio skromnu barem
Uspomenu pon'jet na vas.

Podajte mi žurno cv'jeće
Nasmijano uza lice —
Diližanca već mi kreće
Nizbrdice . . . nizbrdice . . .

NIZ KAPELU.

Što? Zar ova kljusad stara
Izjedared krila prima?
Eto leti s više žara
Nego str'jele oblacima.

Ukraj mene klis za klisom
Hrli nekud u visine . . .
Ispred mene vis za visom
Pomalja se i umine . . .

I kudgod mi oko skreće:
Nigdje mirne tačke nema —
I meni se eto veće
Od umora s tiha dr'jema.

Ista duša, t'jela jača,
Doželjkuje noćne sjene,
Da zaviju mog vozača,
Staru kljusad, ah, i mene.

SUPUTNICA.

Ja u staroj diližanci
Opet s drugim ljudma sjedim:
Nit su stranci, nit su znanci —
Ali s njih se bar ne jedim.

Medju njima zanima me
Samo bl'jedo curče jedno,
Kom sam prije vožnje same
U plamene oči gledno.

Sada ne znam: žeže li me
Više curče ili sunce;
Ali znam, da samo s njime
Dug ću skratit čas potpunce.

I zborimo sad o kraju,
Ljudma, žiću, njegvom cilju;
Sad o paklu i o raju
Uza šalu, sm'jeh i zbilju.

I odmiče put i vr'jeme,
Naša eto staju kola;
Suputnici svi se preme —
Al i curče s tračkom bola.

Bez r'ječi je gledam sada
I ruku joj stišćem meku —
Hoću li je vidjet kada
U života svoga t'jeku?

NAKON LJETA.

Je l? Sred Lokve bilo žute,
Ispred krčme, posl'je stola,
Ti nabrane skupiv skute
Čekala si putna kola.

Za prismok si trešnje jela,
Crne — kao tvoje oči;
Časkom si me nekud smela
Ko dan kroz noć da se toči.

I sjeli smo gosta sa tri,
Ti društvanca svega kruna;
I bijasmo mah u vatri
Razgovora slasti puna.

Zborili smo mnogo, živo
O knjigama i o ljudim —
Ah, kako sam teško skrivo,
Što mi se je vrzlo grudim!

Ali danas, nakon ljetâ,
Kazat ću ti, što je bilo,
Da mi neka čežnja sveta
Zahvatila duše krilo.

Ja sam slično biće slatko
Jednoć zvao svojom drúgom —
Al sam s njime samo kratko
Išao po putu dugom . . .

Kao trešnje — oči crne,
Lišce bl'jedo, meka ruka —
Sve to davno veće prhne
U dubinam grobna mŭka.

Ali kada tebe spazih,
Oživjela prošlost sva mi . . .
Okopnili svi su mrazi,
Uzbuktjeli stari plami.

Na rastanku pak sam čisto
Stajo n'jem, bez ciglog slova,
Bilo mi je — ko da isto
Drago biće gubim s nova.

Ah, jesam li možda time
Smeo mir i tvom srdašcu —
Prosti! . . . Tko se iza zime
Ne će grijat na sunašcu?

NA STANICI SVAKOJ.

Na stanici svakoj novi
Pridolaze suputnici —
Ah, da nitko baš ne slovi
O ugodam tim u Lici!

Al kadgod se ipak desi
Da u škrinji sam se njišeš;
Konji lete kao b'jesi,
Da s prašine jedva dišeš.

A sunce te udilj grije
Kao plašt od pahulj-pera;
S čela stari znoj ti pije,
A na lice novi tjera.

Od dosade i sparine
Priželjkuješ onda buru —
Da kroz tvoju uzu mine
I požuri tromu uru.

POKLON VELEBITU.

I tebi se sve do tala
Pokloniti eto moram,
Kad te sudba odabrala
Kraljem među našim goram.

Ali nije veličanstvo;
Koje me na poklon nuka,
Nego sveto ti poslanstvo
U domaji ličkog puka.

Ti ponosno dižeš glavu
Udilj prema zv'jezdam plamnim
I ne mariš sprema l' stravu
S oblacima bura tamnim.

Na one se gromom ljutiš,
Koji tek se drže kala;
U visine svakog putiš
Vječitijeh idejala.

Zato nikom ni u b'jedi
Ne će podlo klecat noga,
Pateći se svatko gledi
Samo u te — uču svoga.

E pa onda dov'jek roni
U visine zv'jezda pune,
Al ih samo skoro skloni,
Da ti Liku srećom krune!

U POLJIMA.

Lička polja divna li ste,
Kad u vama strni zrenu;
Onda mrke krši iste
S milja vam se ponasmje'nu.

Darim niste dašto vješta
Sklonut gazde još na pjenje;
Al što fali — nadomješta
Lička vjera i poštenje.

A to dvoje alem-sjajem
Nadilazi zlato sv'jeta,
I meni je: ko da rajem
Blažena se duša šeta.

Od blaženstva sklapam ruke,
Za vaše se molim gazde:
Da im melem za sve muke
Budu plodne udilj brazde.

NA GROBLJU.

Stoje križi mnogih milih,
A sunce ih zlati zgora —
O, kad samo ne bi bili
Pitanja bez odgovora!

Eto onaj ispod vrbe
Baš do trave nagnuo se;
I drugi se s tija grbe
Kao da su željni rose.

Dobri bi ih ljudi dašto
Uspravili prema nebu;
Ali svak se pita: zašto
Bunit mrtve još u grebu?

I ja mislim, da pod svima
Jednako se slatko sniva —
Ta života skladna rima
Za grobom se svuda skriva

Zato mi se svaki mili,
Kad ga sunce zlati zgora —
O kad samo ne bi bili
Pitanja bez odgovora!

STARA PJESMA.

Sve još pamtim. Bi u hladu
Velebitskom . . . uza česmu.
Vi ste neku staru pjesmu
Pjevali u divnom skladu.

Preda mnom su davni v'jeci
Oživjeli — za Karpatim . . .
Djeca sva sa kosam zlatim,
Ljudi, žene, s'jedi žreci . . .

Sve bi — ko da narod cio
Na daleki put se spremi;
A da s bola ne zan'jemi —
U istu ga pjesmu svio.

Ali u to pjesma stara
S punih čaša zvekom svrši;
Okolni su samo krši
Ozvanjali s njena čara.

Kad sam posl'je cestom strmom
Penjao se sunca rujem,
Bilo mi je — ko da čujem
Pjesmu vam za svakim grmom.

Tako su se sa mnom vili
Cielim putem davni v'jeci:
Djeca, žene, ljudi, žreci —
O, hvala vam, druzi mili!

U VELEBITU.

Put se vije sve to više,
Kud orlovi pl'jen svoj love —
Kočija se moja njiše
Poput lađe Noemove.

Gledam desno, gledam l'jevo
U ponore ukraj puta;
Svud je samo korak evo
Do samrti crna skuta.

Al ja i u jele gledam,
Što ponore smjelo rube,
Pa se strahom sputat ne dam
Na pogibli n'jeme trube.

I zvjezdanim po visinam
Sa svima se mislim vijem —
Te se smrti u dubinam
Porugljivo eto smijem.

S KUBUSA NA VELEBITU.

O, da su mi sada glasi
Ksenofonta vojske c'jele —
Ja bih klikno poput str'jele:
Ličko more, zdravo da si!

Čudna sudba. Ni za posta
Nema Lika često kruha;
Al gospoda su joj gluha
Dala eto vode dosta.

No gle jada! Voda slana
Jošte više grlo draži:
I Ličanin život traži
Širom mora uzrujana.

I tako ga svuda ima,
Gdje se ljudi za kruh bore,
Gradi moste, buši gore,
Bije se po razbojima.

I zato mu kliknut S Bogom
Ne mogu ni s Velebita,
Ako danak već i hita,
Da se noćnim pruži logom.

Ali kad mi nebo plavo
Zadnji puta suncem dr'tne —
Sred borbe ću da'nut smrtne:
Kršna Liko, stoj mi zdravo!

PRIPJEV.

Samo sitno berem cv'jeće,
Sitne samo pjesme pojem —
S tog mi v'jenac uspjet ne će
Ravan, Liko, čaru tvojem.

Al uzmi ga — kaki bio,
I na svom ga srcu nosi . . .
Svene l' — neka svene ti'o
Nalik tvoga cv'jeća rosi!

S MOJEGA OGNJIŠTA.

MED SNOM I JAVOM.

I orlovska je na timorim' gnijezda
Podà mnom zastro gusti veće mrak . . .
Ja plovim tihim oceanom zvijezda
I dišem sveti prednebeski zrak.

A nedaleko tamo, gle, izranja
Ko mjesečinom obasjani kraj . . .
Ne sumnjam, da je meta zemskih sanja
I pokojnika mojih zavičaj.

Još časak koj — i ja ću redom svima
Na blijedo čelo tisnut cjelov vruć —
Od velje sreće prolazi me zima,
A srce mi u grudma staje tuć.

Al kud se, aoh, opet gubit stao
Taj vijekom žuđen pokojnika dom?
I tko me sada od čeznuća zvao
U vaselenskom mrtvom kraju tom?

Ja šlušam . . . gledam . . . Ali moji živi
Kroz smješljiv eto pitaju me strah:
Ah, kaki, oče, prizor te zadivi —
Da grudima ti časkom susto dah?

LJUDEVITI.

O, ja sam znao, da ćeš noćas doć,
Na godišnjicu — aoh, strah me reći —
Kad ono sudbe nedohitna moć
Razmrska krunu mojoj bračnoj sreći.

Ti gledala si tešku moju kob
S vedrina, što ih srce žudi vajno;
Al tvoju mi je tvrdi skrivo grob —
I ako suzom mekšo sam ga trajno.

Pa zato sada bliže k meni doď
I sjedni kao nekoć što si znala . . .
I slatkim zborom budi drag ni vođ
U onostranih carstvo idejala.

Što krzmaš? Zašto tužan pogled tvoj
Po stijeni lijeće, gdje odbija ura?
Zar moraš otić? Samo čas još stoj,
Dok u mom srcu staloži se bura!

O, zalud vapaj! Plahi tvoj mi lik
Već zavi mrak, što izbom gust se mota —
Tek u daljini blijed ko zore cik
Drhturi tračak vječna ti života.

MOJOJ VESNI.

Još te gledam, gdje se igraš milo
Pod jabukom, punom bujna cv'jeta,
Još te gledam, gdje se igraš milo.

Selskom baščom topal vjetrić l'jeta
Pa ti bl'jedo, bolno lišce ljubi,
Selskom baščom topal vjetrić l'jeta.

Strah mé, da te već za nebo snubi,
Kad si nalik Božjim anđelima,
Strah me, da te već za nebo snubi — —

Još me i sad podilazi zima,
Kako ovo snubljenje se svrši,
Još me i sad podilazi zima.

Nedaleko sela grobak strši,
U žalosti s koga se izjedam,
Nedaleko sela grobak strši — —

Ali ja te jošte živu gledam!

VLASTI.

Ne uzmiči, kad mi ruka
Tvoju ruku prima!
Onda vijek me podilazi
Neka čudna zima.

Onda mi je ko da tvoja
Već te zove zvijezda . . .
Pa se kidaš sve polako
S očinskoga gnijezda.

Ne uzmiči! Gle, u svijetu
Sve hladnije biva:
Među ljudma davno kunja
Krista ljubav živa.

Ja bih htio na te prenijet
Srca svu toplotu —
Strah me, da će tebi češće
Trebat u životu.

Ne uzmiči! Moja ruka
Bit će jednom ledna . . .
Neka onda barem tvoja
Bude topla vrijedna!

ZDRAVKU.

Još malo, sinko — pa iz luke tije
Svog očinskog ćeš i ti krenut doma . . .
Ja ne znam, kakvu život kob ti vije,
Al gora ne će bit od brodoloma!

Ti samo smjelo prema zvijezdam jedri,
Od vijeka što no plavo nebo rese;
A ne budu li dani sveđ ti vedri,
Tvoj genij nek ti putem pali krijese.

Ne izbjegavaj nikad svetu borbu
Za roda ljudskog vječne ideale;
Ne mari pri tom ni za čiju korbu,
Ne traži niti čije pri tom hvale!

U borbi samo postanut ćeš značaj
I utirat i drugim prave pute;
Pa zato borbom udilj ono jačaj,
Odozgo što je Višnji dahno u te.

A što od ovog, pamti, svijeta nije,
Nit strada s bure, niti gine s groma —
Ja ne znam, kakvu život kob ti vije,
Al gora ńe će bit od brodoloma!

MILICI.

Nešto kasno, kćerce,
Život mi te dao —
Mraz mi je na kosu
Davno padat stao.

Al sam ipak sretan,
Što te sada imam;
Pa te zato često
U naručaj primam.

Lutkam ti se igram,
Kocke tvoje slažem.
Kadgod ti i kola
Voziti pomažem.

Al se s tobom dugo
Ipak sigrat ne ću —
Vrijeme s tija trne
Mog života svijeću.

Nek ti zato suza
Ne zamrači zene:
Ti ćeš se do ruže
Razvit i bez mene.

Onda će te vodit
Božje ruke svete —
Ostaneš li samo
Njegvo dobro dijete.

MRTVOJ DJECI.

I vas jošte imam, moja djeco draga,
Ako ni u grobu već vam nema traga.

Kada veče pane, a troje se živih
Oko mene sigra — osvanete i vi,
Pa mi se ko nekoć popnete na krilo:
Ne bih li vam kosu pogladio milo . . .

I u obje ruke zabušim si lice,
Da pred živim skrijem suze radosnice.
Oni onda misle, da se ja odmaram,
Dok u zbilji samo s vama razgovaram . . .

O, ja još vas imam, moja djeco draga,
Ako ni u grobu već vam nema traga!

SAD SI I TI DOŠLA . . .

Sad si i ti došla, moja prva kćeri,
Proljetno ko sunce jesenske na dveri.

Sjedni . . . pa mi lijepo pričaj kako ti je?
Što tvoj vojno radi? Je l' ga sreća grije?

To Mignona tvoja, ovo mala Dada,
Jurica je, je l' de, vršak trojna sklada?

Svi su dašto dobri, kad se krijepe sanjom;
A inače imaš s njima briga danjom.

Što ćeš? To je život. Barem sama nijesi —
Ruža vijek je ljepša, kad ju gondže resi?

Nek ti samo budu: ljubav, nada, vjera,
Pa će muka biti lakša ti od pera . . .

Ajte, djeco zlatna, ajte žurno amo,
Da se neke igre skupa poigramo.

Koju ćemo, je l' de? Svaka srce sladi —
Kako li se s vama eto sav pomladih!

UZ GLASOVIR.

S briga dnevnih tvoja ruka
Klizi rijetko glasovirom;
Al kad budne — more zvukâ
Zatalasa doma širom.

I Orfejskoj ko u bajci
Doživljavam čuda trista:
Ah, u zlatnoj mi se šajci
Vraća stalno mladost ista . . .

Tako sad je . . . Ženo, stani
Dirat na čas tipke u te —
Da mi oni mladi dani
Staru pamet ne pomute.

I podaj mi vjernu ruku,
Da ju opet stisnem vrelo
I u svetom da ti muku
Harno ljubnem brižno čelo!

KADA MOJI ŽIVI LEGNU...

Kada moji živi legnu
I zaklope vjeđe snene —
Poustaju mrtvi moji
Pa se skupe oko mene.

Jedni mi na krilo sjednu,
Drugi tek se hvate skuta:
Svi o toploj sreći šapću
Onkraj groba hladna, kruta.

Meni pri tom na čas budne,
Da sam zemsko ruho skino,
Pa se poput vječne čežnje
Nad zlaćene zvijezde vino.

Ali kad na hladnoj stijeni
Muklo stara škrine ura,
Svi na lake noge skoče
I otpire kao bura...

Onda samo ovdje ondje
Izbom suhi pod pucketa,
Vazduh miri kao gondže,
Što na njinom grobu cvjeta.

PRIČE.

Našoj djeci ne bje nikad priča dosta,
Dražeg nam u domu nisu znala gosta.

I kad pred njih ti si svu istresla vreću,
Eto ih, gdje k meni požudno polijeću.

Moje sveđ su njima bile nešto kratke,
A od tvojih dašto uvijek manje slatke.

I kad vidjeh, gdje im s njih se vjeđe stežu,
Rekoh, da i priče na počinak liježu...

Tako su u pričam tekli naši dani
Ko u pjevu pticam zelenoj na grani.

Pa kad na to mislim danas, gdje smo stari,
Čini mi se život zbirkom priča šarih.

MI SMO SVAŠTA PREPATILI...

Mi smo svašta prepatili veće,
Otkad Bog te meni ženom dade:
Ponajdraže svenulo nam cvijeće,
Ponajslađe razbile se nade...

Al kroz mraz i buru naših dana
Uvijek nam je nešto sunca sjalo,
S njega svaka srca nam se rana
Natopila zlatom barem malo.

Žato kad bi anđel smrti krugom
Zakružio i nad nama svima —
Mi bismo si rekli jedno drugom:
Gledaj, kako zlatna krila ima!

NOVEMBARSKO JE HLADNO PREDVEČERJE...

Novembarsko je hladno predvečerje,
U maglu diljem cio kraj se zavi;
Mi gledamo u sivo neizmjerje
I svako svojim mislima se bavi.

Kroz maglu s ceste svjetiljka drhturi
I goni tamu s našeg toplog gnijezda —
Ah, sve je: ko da ona noć se žuri,
Što betlemska ju obasjava zvijezda.

O, badnja noći, sunce dječje sreće,
Prosini već iz magle te i sjete
I daj — uz pjesmu, kićen bor i svijeće
Da s djecom svojom budem i sam dijete!

ZIMSKO VEČE.

Zimsko veče. Vjetar snijegom
Obavija grane lomne;
Mi sjedimo oko stola
Večerice iza skromne.

Moja žena nešto krpa,
Ja po svojim listam knjigam:
Oboje smo zabavljeni
Svoga zvanja slatkim brigam.

Kćerka Vlasta pjesme čita,
Zdravko nekve kuće slaže;
A Milica šarim bojam
Čisti papir eno maže.

Tako svako na svoj način
Dugo zimsko veče krati —
Dok nad nama svjetlo trepti
Kao sreće anđel zlati.

ZA RUKU SAM VAS PRVI PUTA...

Za ruku sam vas prvi puta
U školu, moja djeco, vodo;
Al ja vam zbilju časa kruta
Ni ciglom riječi nisam odo.

Vi stupali ste zato snažno
Ko zvani svetim znanja hramom —
Tek oko vam je bilo vlažno
Za vašim igram i za mamom.

Ah, s onim su vas danom prve
Života brige stale kosit;
Al da vam vedru ćud ne smrve,
Pomago sam ih vama nosit.

Al znajte, da vas mnogo teža
U svijetu vani škola čeka —
Tu bit će brigâ cijela mreža,
A dal'ko moja ruka meka . . .

I zato, djeco, danas veće
Na one treba mislit dane:
Života vam na drago cvijeće
Kad prvo inje padat stane.

VANI DRŠĆE NOĆ . . .

Vani dršće noć i zima
Pod sjevera dahom zdenim;
A nama je voljko svima
Oko stola sakupljenim.

Smeta nam tek sjena vita,
Što se stisla, gle, u nugo —
Baš je kao da nas pita:
Kako dugo? Kako dugo?

FINALE.

K zemlji zrelo klasje prignulo se
I u zadnju tone žića sanju;
Jošte malo — pa će doći kose
Uz veselu da ga pjesmu žanju.

Ptice su se razletjele svijetom,
Po grmlju se pusta njišu gnijezda;
Jošte malo — pa će maglâ sjetom
Prevuć se i nebo dragih zvijezda.

Znam i djeca da će mi otprnut
Iz naručja: svako cilju svome;
Jošte malo — pa će, ah, utrnut
Zadnji žižak na ognjištu mome.

Srce mi se već priklanja slutu,
Da mi dani idu svome kraju;
Jošte malo — pa ću bit na putu
Oca svoga svijetlu u domaju.

U SKRUŠENJU I MOLITVI.

AH, MNOGI MISLI...

Ah, mnogi misli, da mi v'jek se vije
Tišinom vedrih, pramaljetnih dana;
Al nikom, Bože, kao Tebi nije
Sudbina burne prošlosti mi znana.

Ti znaš, koliko puta prođoh slotu,
I kako često pr'jetili mi gromi;
Još danas mi je tajna u životu,
Da sve to mekog srca mi ne slomi.

I kad već mišljah, da se mrakom probih,
I negdje da se bližim svjetlu bl'jedom:
Otvorali se iznenada grobi
I drage moje gutali mi redom...

A ja? U skromnom stisnuh se budžaku,
Da bar si vjere spasem nježno cv'jeće —
Je l', Oče, tko te ne vidi u mraku,
Da ni u svjetlu gledati te ne će?

ZNADEM, DA SVA MORA DRŽIŠ...

Znadem, da sva mora držiš
U rukama svojim, Bože,
I kada te god'jer volja:
B'jesni vali da se slože.

Ali ono more burno,
Što ga moje srce krije,
Kao da u tvojim rukam
Još nikada bilo nije.

Ah, uzmi ga već jedared,
Da se smiri, Bože sveti —
Ja bih srce htio c'jelo
Pred podnožje tvoje djeti.

KAD MI, BOŽE...

Kad mi, Bože, sv'jet se sitnim čini
Prema čežnji, koju ti mi dade —
Nešt' uzavri srca u dubini
I pjesma se na usta mi krade.

I vije se k zv'jezdam u visine
Razdragana s vječnih idejala —
Al kad pri tom naglo mi utihne,
Onda znam, da pred tvoj trun je pala.

ZVIJEZDA MORA.

Noć i mrak; a tamno more
Vrije opet srcu u mom —
Diže vale poput gore
I gromotnim šumi šumom.

Lađe mnogih nada mojih
Kroz valovlje mutno jure —
Svaki čas se druga znoji
U mukama krajnje ure.

Al meni je tek do one,
Što no moju krije vjeru —
Gle, kako je vihri gone
I po virim' b'jesno deru.

Mislim, da je sada stala
Blistat nad njom bl'jeda zora...
Ne, ne! — Ti si! Tebi hvala,
Majko Spasa, zv'jezdo mora!

ŠTO SE VIŠE BLIŽIM...

Što se više bližim žića svrsi,
To se, Bože, više mrače puti —
U daljini samo sjaju vrsi,
Za kojima srce Tebe sluti.

I po mraku ja se mûkom vijem
Kroz kamenje i kroz trnje gusto,
S ranâ mnogu gorku suzu slijem
Na to svoje živovanje pusto.

Potraje li dugo kušnja ova,
Strah me ipak: jošte da ne zađem —
Ne daj, Oče, nakon zemskih snova,
Da ti barem sveti prag ne nađem!

BOGORODICI.

I.

Sm'ješeći se njišeš milo
Na kriocu mekom Hrista —
Ali čemu suza krupna
U očima tvojim blista?

Je l' od sreće, majko sveta,
Što te Njime Bog obdari?
Il od bola — što ga vidiš,
Gdje na križu već krvari?

Oboje te podjednako
Časti diljem zemskog dola —
Ja se klanjam suzi sreće,
A cjelivam suzu bola!

II.

Oko tebe uv'jek trepti
Neko svjetlo bajna čara . . .
Ne znam — ali ja bih reko,
Da ga tvoja ljubav stvara.

Zato te i sveđ toliki
Ko leptiri oblijeću —
Svak bi htio, da očuti
Ljubavi ti rajsku sreću.

Ne uskrati, majko Spasa,
Ovu slast ni mojoj duši —
U molitvi kad se vrućoj
Na podnožju tvome skruši.

III.

Da si zdravo, Bogorotko,
Jedin dragulj u čistoći!
Bog ti ruho zv'jezdam protko,
Da nam sjajiš i u noći.

Sa visina svetih siđi
Naše griješne u nizine;
Dvorove nam sve obiđi,
Da ih groza mraka mine.

Satri legla one zmije,
Što nas nekoć liši raja;
Nek nas Tvoje ljub'vi tije
Sveta veza samo spaja.

Ah, ojači ljudstvo cijelo,
Da verige zemske skrši —
I hvati se za propelo
U nebesa koje strši!

JA SAM GUSLE SVOJE . . .

Ja sam gusle svoje noso svud po sv'jetu,
Opjevao njima radost si i sjetu;
One su mi bile Bogom dana druga,
Spajale me s nebom kao zemlju dúga.

Ali kad sam jednom na svom putu s njima
Pod propelo pao — podišla me zima
I sa groze tajne nisam žica takô,
Molio sam samo — molio i plako.

I od onda često žice moje šute,
Prolazio bučne ili tihe pute —
Samo jedna nikad ne će da se smiri
Ko da kroz nju vjetar sa Golgote piri!

U TEŠKOM ČASU.

C'jela vojska crnih misli
Po mojoj se vrze duši —
Strah me, da mi u svom b'jesu
Dragi jedan sv'jet ne sruši.

Velik dio sam mu v'jeka
Potrošio, ah, na gradnju;
U dubine mu uzido
Svojih snova nadu zadnju . . .

Sad do tvojih nogu klekoh,
Hriste Bože razapeti! —
Samo ti znaš: kako li se
Spasavaju taki sv'jeti . . .

Treba l' možda skrušen poći
Na kušanje u Getsèman?
Il' još dalje na Golgotu? —
Reci! Ja sam na sve spreman!

ETO OPET DANA . . .

Eto opet dana crnih,
Noći — zv'jezde i bez jedne . . .
Bože, sada blago svrni
Oči svoje na nas b'jedne!

Sa duša nam užas snimi,
Gr'jeha pun što mrak ga rodi;
Za ruku nas čvrsto primi
Pa ko malu djecu vodi.

Mi želimo minut jaze,
Koji nama smrću pr'jete ;
Mi žudimo naći staze
Do vječnosti sv'jetle mete.

GOSPI NEBA.

Ja sam htio samo tebi
Pjevat pjesme Gospo neba;
Ali što ćeš — kad mi srce
U grudima sveđ koleba.

Danas jednu slavi ljepost,
Sutra drugu opet ište —
Ah, uzmi ga već jedared
Ti za svoje podnožište!

Umiren ću onda pjevat
Samo tebi pjesme svoje
Ko anđela Božjih čete,
Što se oko tebe roje.

DA SI ZDRAVO . . .

Da si zdravo, majko Spasa,
Ponajljepša žena sviju!
Tebi ravna nema krasa,
Otkada se v'jenci viju.

U kamu su htjeli čistom
Lik ti bajan izvajarit;
Na platnu su mnjeli kistom
Bojama ga svim ostvarit.

Kušali su: ne bi l' pjesma
Bila u tom bolje sreće;
Il zvukova divna česma,
Koja istim zvjezdam kreće!

Al zahman. Do tog časa
Svaki trud je osto sjena —
Da si zdravo, majko Spasa,
Ponajljepša sviju žena!

TVOJE ZV'JEZDE, BOŽE...

Tvoje zv'jezde, Bože,
Tako strasno volim,
Da ih uv'jek tražim,
Kad se tebi molim.

Noću znadem dotle
Gledat u nebesa,
Dokle god se njina
Ne zasitim kr'jesa.

I zasićen tako
Svoje pjesme stvaram;
A sa zv'jezdam opet
Na snu razgovaram.

Zato ne daj, Bože,
Ni da grob ih skrije —
Pod njima se mora
Baš da slatko snije!

MOJE MISLI PÁTE...

Moje misli pate
Od čeznuća trajna:
Da raspletu mrežu
Vasionskih tajna.

Zato zemskim sada
Po dubinam rone;
Sada se za sjajnim
Opet zv'jezdam gone.

Još i više gore
U letu se krile:
Dokle ne oćute,
Da im klonu sile.

Onda mi se vrate
Sunovratnim skokom —
Da se pak okrepe
Molitvom dubokom.

U SJENI KRIŽA.

Legao sam, gle, u sjenu
Tvoga križa, Božji sine,
Da me s moga teškog puta
Samo na čas umor mine.

Al' patnička Tvoja slika
Sa križa me bolno gleda
I mekanoj ruci sanka
Na oči mi eto ne da.

A ja rado bih da usnem
Baš u sjeni tvoga Križa —
Ona bit će Tvome svjetlu
Je l' de, Hriste, ponajbliža.

SVIBANJSKOJ KRALJICI.

Svibanj te je čarnim ružam
Opsipao, majko Spasa,
Ali one ipak nijesu
Uvećale tvoga krasa.

Taj iz drugog vrela teče
Od prolaznih zemskih čara —
Njega tamo od iskona
Sveta Božja mašta stvara.

Zato pred njim zvijezde trnu
I sunce se u noć ruši,
A shvata ga samo onaj,
U molitvi koj se skruši.

U molitvi sad i moje
Sve se misli k tebi viju —
Usliši ih, majko Spasa,
Ponajljepša ružo sviju!

SPASITELJU.

Ja ne znam zašt' — al često put,
Kad u noć kasnu bdijem,
Saleti srce čudan slut,
Da i sam mu se smijem.

Saleti srce slut: da svet
U izbu ćeš mi banut,
A ja ću ti ko smrzno cvijet
Na grudi tople panut.

I čekam te — dok na me drijem
Ne baci velo hladno
I čudan slut se blijed i nijem
Ne surva srcu na dno . . .

Pa ipak držim, da ćeš doć
Jedared glavom k meni —
Kad ono zadnja pane noć
I šapne: »Čas je, sveni«!

ČESTO PUT SAM . . .

Često put sam, majko Spasa,
Preduzeo, sebi jur,
S nebesnih da budem krasa
Tebi samo trubadur.

Ali kad preda te stanem,
Uhvati me drhat svet,
Do nogu ti hrlo panem
Ko od sunca spržen cvijet.

Na liri mi od čeznuća
Sav zatrepti žica broj —
Al molitva tek je vruća,
Što je šapću . . . a ne poj.

TI SI JOŠTE...

Ti si jošte, majko Hrista,
Na toj zemlji među nama;
Zvijezdama ti kruna blista
Ko kupola Božjeg hrama.

S nje je svijetla naša staza,
Išli kroz noć ili slotu —
Mi drugoga putokaza
Ne trebamo u životu.

Samo njeg nam ne uskrati
Nikad, Hrista majko sveta —
Krajevi su zvijezda zlatih
I našega žića meta.

DAJ MI RUKU...

Daj mi ruku, pa me vodi
Kud te volja, Božji sine,
Pod starost se teško hodi
Trnovite uz strmine.

Posrnem li na tom putu,
Ti ćeš stalno mah me dići;
Na svaku će ranu ljutu
S tvojih usta melem sići.

A kad minem sve već st'jene
I na svoju panem metu —
Je l' de, da će oko mene
Stajat sve u bujnom cv'jetu?

S KRIŽA GLEDAŠ...

S križa gledaš još na more
Zemaljskoga tog života
I te ljude, što se bore,
Dok ih na dno val ne smota.

I mene bi davno bio
U bjesnilu svome s'rvo,
Da se nisam uhvatio
Za tvog križa sveto drvo.

Od onda mi, Božji sine,
Nije srca strah još dirno,
Oko mene trajno pline
Tvoje ljubvi more mirno.

Zato kad ćeš jednom htjeti,
Da s podnožja tvoga spanem,
Moru daj da u skut sveti
Čist ko kaplja rose kanem.

KRIŽ.

Ja nosim križ u srcu svom
Od dana posve mladih,
Što majka mi ga s molitvom
Duboko baš zasadi.

Tu stoji još ko greben krut
Sred vala često burnih
I kaže mirno svakom put
Za žića dana tmurnih.

Sad padam na tle križu tom
U slastim i u bolim —
Nit marim za rug nit za grom,
Već skrušim se i molim.

DRUGI DIO.

BALADE I ROMANCE.

STARI UČO.

Silna žega. Stvora nema
Ni u polju, ni u selu;
Sve se ugnu suncu vrelu,
Da u sjeni negdje dr'jema . . .
Samo ondje, gle, u školi
Star se učo nešto ljuti:
Bit će, da ga duša boli,
Što mu žega djecu smuti.
I on viče . . . i on lupa
Štapićem po svome stolu . . .
Neki skaču preko klupa —
Sad će da prevrnu školu.

Ali ne će. Djeca vole
Kadgod šum od mira tija —
Danas zadnji dan je škole,
Tek što zvono ne odbija!
A učo se k tomu sjeti:
Kako žurno vr'jeme leti . . .
Danas da i sam dosluži —
Čemu da se ljuti, tuži!

I ko sunce, kada pline
Podubokih preko brazda,
Miso mu na licu sine:
Od sutra sam tek svoj gazda!...
I koštanim pljesne dlanim,
Da je drven strop zajeco —
Ajte — reče — da vam, djeco,
O prošastim pričam danim!

I presta se rogoborit,
Djeca sjede kao kipi;
A učo je stao zborit,
Ko da blaga kiša sipi:

Četrdeset dugih ljeta
Danas, djeco, baš doslužih —
Na života mog će ruži
Prvo gondže sad da cvjeta...
Tim ne kanim dašto r'jeti,
Da su đaci trh mi bili;
Od mnogih su pače milih
Tri mi uv'jek na pameti.

Prvi svome tih na mjestu
V'jek je nešto smišljo, crto;
U drugova igru čestu
Nije uprav nikad srto.
Iškolan se posl'je dao
Na pothvate svake ruke...
Imo borbe, truda, muke —
Al mu poso divno cvao.

I gavanom on je posto
Bogatijem među ljudim —
Ja sam ubog učo osto,
Da se njegvom blagu čudim...

Drugi bio srebro živo,
Bez tučnje mu dan ne prođe;
O bitkam je trajno snivo
Poput kakvog vojskovođe.
I o'šo je u vojnike,
Po ratištim svim se bio:
Sred topova strašne rike
Lovor mu se v'jenac vio.
Đeneralom on je posto,
Ponajvećim među živim —
Ja sam priprost učo osto,
Da se njegvoj slavi divim...

Treći bio sela dika
I po srcu i po duhu,
Igro tek se svećenika
I o misnom snivo ruhu.
Posl'je se je marno spremo,
Svetoj tek da služi vjeri;
Dani su mu tekli n'jemo,
Ali čisti kao l'jeri.
I biskupom on je posto
Djetinskijem prema sanjam —
Ja sam skroman učo osto,
Da se njegvoj časti klanjam...

Tako ću se, djeco draga
Sve bez časti, slave, blaga,
Sada zav'jek rastat s vami . . .
Bog zna, hoće l' tko i znati:
Kada ću se spuštat stati
U dubine grobnoj jami?! . . .

Ali što je iznenada
Učo susto . . . i probljedn'o? . . .
Zar što jeknu zvono sada?
Il ga spomen dirnu ledno?
Sad se, gledaj, diže . . . sjeda . . .
Sada na stol glavu spušta —
Kô da mu se otić ne da
Bez priznanja barem sušta!

Djeca suzna oka šute,
Ko da nešto zloga slute;
A na vrata zirne sluga
Iznenađen s mira duga.
I pristupi k uči n'jemo —
Nije l' s žege star zadr'jemo . . .
Za grudma mu plaho segne . . .
U njegvim ga nešto stegne . . .
Ajte samo mirno kući —
Reče dršćuć djeci muklo —
I kažite, da je uči
Dobro srce za vas puklo!

PRALJA.

Udilj perem rublje,
Što ga drugi kalja —
Al i moja majka
Tek je bila pralja.

Naličila da je,
Vele, kaplji rose —
Dok joj nije s mene
Srce raspuklo se.

Njen mi udes trajno
Dušu mladu kosi —
Sva mi sreća u tom:
Što ne sličim rosi.

ZADNJA NOĆ U DOMU.

T'jesnim gradskim ulicama
Pala zimska noćna tama.
Sjever b'jelca svoga goni,
Da sve dahće, hripa, zvoni . . .
Za njim gusti sn'jeg se mota
Kao paščad usred lova —
Sad će zamest trag života
Od prizemlja pa do krova.

Ali ne će! Ondje eno
Tik do druma prozor mali
Sja u noć ko oko sneno,
Što ga suza b'jede zali.

Tu na tvrdom, gledaj, logu
Kršan momak jošte bdije
I razgovor živi vije
Sa staricom, što do nogu
Uprav mu je milo sjela —
Ko do gore crkva b'jela.

Je l to tvoja zadnja, sine? —
Sad će ona da ga pita —
A upit joj ko s gorčine
Po izbici vlažnoj hita.

Moja zadnja — momak na to
Prkosito majci vrne —
Ja si moram skupit zlato,
Ove sit sam bijede crne...

Starica se uspravila
Kao s groze, strašna l s čuda:
Vr'jedi li ti ova gruda
Manje lažna blještavila?

Sveti grobak oca tvoga
Manje kletih zlatnih brda?
Ljubav meka srca moga
Manje strana sv'jeta tvrda?

Sin se trže... Nemoj tako —
Reče kao da bi plako —
Ja ću se sa blagom vratit,
Zadnje dane ti pozlatit...
Redit grobak ocu vr'jednom,
Sam se u njem smirit jednom...

Puste riječi! sinko zlati —
Kroz sm'jeh gorak ona vrati —
Daleki su tvoji puti,
Moja duša na zlo sluti...

Man' se slutnja! — on će žurno
Pasti u rieč staroj majci —
Život i tu teče burno
Noseć smrt u svojoj šajci.
K tomu me i vjera dana
Drugovima brojnim veže,
Koji svi za onih strana
Čarobnijim suncem teže...
Zato mi se i ti složi
S mišlju punom nada zlatih — —
Malo vatre još naloži,
Da mi studen sna ne skrati.

I starica brišuć suze
K pećci niskoj, gle, pristupi
I goriva crnog uze
Pa ga oko žere skupi.
I opet se k sinu vije,
U drveni stolac sjeda;
S pr'jegorom mu lica gleda
Kroza krupne suze dvije.

On se poput kipa n'jema
Smirio već usred dr'jema...
Al i stare vjeđe njene
Sklapaju se teške, snene...

A pećca se poput sunca
Žari od dna do vrhunca:
Od žara joj zrak se zgusno
I po izbi pline težak —
Ah, tko ne bi od njeg usno
Kružio ga baš i sn'ježak?

I starica eto snije,
Da na morskoj stoji hridi
I već dalko lađu vidi,
Što joj dragog sina krije.
Nu nije l se sada stala
Sva pučina ljuljat jače?
Lađa sad je uvrh vala,
Sad, gle, moru na dno skače.
A starica nešto trza —
Hoće l možda da pobrza?
Sad joj bl'jeda mrknu lica —
Ne hvata l ju zamaglica?
Sad se, aoh, grbi, svija
I sa stolca klone s tija . . .

A sinu se čini na snu,
Da čarobnim krajem luta,
Zgrće grude zlata žuta
U gomilu gorostasnu.
Tek sunce ga previš žeže
I za vrelom zato seže.
Ali, vajmeh, voda pitka
Tu je sva od zlata žitka;
Ko vatra mu grlo suši,
Hoće da ga, gle, uguši.

I zato se logom grči,
Nešto mljaska, stenje, cvrči;
Sad prevrće mutne oči,
Sad se pruži i — ukoči . . .

A vani po ulicama
Gine s tija noćna tama.
Sjever jošte bjesni, vije
Kao da je sišo s uma
I najjače, gledaj, bije
O prozorak tik do druma —
Al se stalno zahman trudi,
Dva mrtvaca da probudi!

STARI KONJIK.

Mjesec svoj je sv'jetli tisno čun
U široko tamno more zv'jezda;
Dravskim krajem svak miriši žbun,
Slavuj s čežnje plače uvrh gn'jezda.

A u selu tamo konjik star
Iza prvog sanka već se budi,
Iz oka mu čudan bije žar —
Još čudniji obuzima grudi.

Ustaj — viče — ustaj, sine moj,
Osedlaj mi žurno mog zelenka:
S onkraj Drave potiče se boj,
S ovkraj Jose obilazi sjenka . . .

Sin se trgne i u oca svog
Upre pogled plah sa sluta kobna.
Kud ćeš — lane — bio s tobom Bog,
Vani noć je i tišina grobna!

Znadem, sine — vrne junak star —
Ali tako baš je onda bilo . . .
Ili misliš, od pogibli zar
Da nas štiti puste noći krilo?

O ne, oče — blago sin će sad —
Mislim tek, da drugih briga to je . . .
Ti s junaštva vjenčo si se mlad,
Sada čuvaj lovorike svoje.

Mani me se! — plane konjik s'jed —
Moja veće da je prošla hora?
Srca mog se nije hvato led
Kod Mošonja, pamti, ni kod Môra . .

A sad nekud teži više još
Na junačko živovanje burno ;
Vragu želi spremit Vilagoš —
Osedlaj mi mog zelenka žurno!

I starac je opasao mač
I za sinom jurnuo na vrata . . .
Ne mareći za pridušen plač
Vinuo se eto na svog hata.

Noći tije kasni već je sat,
Zvijezde trnu kao smrtne svieće;
Prema Dravi jezdi znojan hat
Sipljuć pjenu b'jelu kao cv'jeće.

Koliko je puta, Bože moj,
Svog gospara tako nosit znao?
Koliko ga put i krvav znoj
Kao pramen kiše pri tom prao?

Sad se čuje već i Dravin šum,
Vidi njeno blistavo se lice . . .
Preko dašto da ne vodi drum —
Ali on će preko poput ptice!

I ko gose svog da shvata hir
S br'jega ravno hat u vale đika —
Sad je eno dubok, lakom vir
Progutao konja i konjika . . .

ĆAĆA.

Visoko nad Šestinama,
Kud se krije put na Sljeme,
Sred stoljeća šume n'jeme
S bukom sad se kamen lama.
Seljak stoji do seljaka
Vitlajući žurno batom —
Ko da im se gruda svaka
Plaća dnevno suhim zlatom.

Studen potok podno klisu
Ne hladi ih ni u znoju —
S teška posla sagnuli su
Preduboko šiju svoju.

A od šumskih čara sviju
Da b' im draško jedan oko —
S teška posla svoju šiju
Sagnuli su preduboko.

Samo eno onaj stari,
Što ga ćaćom zovu drugi,
Na kamen je lego dugi
Ko za poso da ne mari.
Obraz mu se bl'jed ukoči
Uprav ko od suhobolje;
Upale mu rone oči
Prodolicom tamo dolje . . .

Na što l misli? Na što? pitaš?
Reci, kud ti mišlju hitaš,
Kad te izda sve u sv'jetu? . . .
Na očinski misli domak,
Gdje je kao snažan momak
Snivo tek o sreće cv'jetu . . .

Bila kuća, trsje, njiva,
Svake ruke blaga bilo;
A za oca su se živa
Pazila i djeca milo.
Ali posl'je njegve smrti
Djeci glavom b'jes zavrti —
Namršte se kao gromi:
Pa se kavgaj, pa se d'jeli . . .
Očev trud su sav razn'jeli —
A on sada kamen lomi.

I s gorka je spominjanja
Starac drhtno poput granja,
Kad Sljemenu s kitne krune
Prvi mrazni vjetar dune.
Sad je stao stenjat čudno,
Kao da ga nešto guši —
Tako stenje hrid, kad u dno
Dubokom se dolu ruši.

Što je, ćaćo? — brza tijela
Momak starcu, gle, pristupi —
I za čas se družba c'jela
Oko njega brojna skupi.
Što je, ćaćo?

Ništa, djeco —
Starac bolno je zajeco —
Dugo već taj kamen kršim,
Jednom treba da i svršim.
Nemojte me samo tudi
Ostaviti, dobri ljudi,
Već me u mom selu dolje
Sahranite medju cv'jećem —
Duhom bar da v'jek obl'jećem
Domak nekoć moj i polje . . .

I starini glava s'jeda
Klonula je nauznako —
A očima ko da gleda,
Za čim živ je udilj plako . . .
Družba sva se oko njega
Sakrušila, ko da moli;

Mnogom od nje s teške boli
Licem vrela suza bjega.
I ni jedan više ne će
Da se bata maši tupa:
Svi tetoše oko trupa
Mećuć lišće na nj i cv'jeće . . .

Četiri ga momka sada
Na ramena dižu mlada
I s c'jelom se družbom viju
Niza gorsku cestu tiju . . .
Sad će, gle, i sunce zaći,
Krajem pasti noći velo —
A mrtvom će pjevat ćaći
Samo potok još op'jelo.

NA DUBOKOJ VODI . . .

Na dubokoj vodi, kroza vrbnik bujan,
Tih se mlin bjelasa bolno pust i nujan;
Oko mlina čudom svak se čudi cv'jetak:
Zašto vitli strše — kao da je svetak?

Vali sigrajuć se jure kao djeca,
Samo jedan svak čas staje i zajeca —
Staje . . . jeca zato, što od prošle noći
Mora preko momka na dnu vode proći.

Al kad već jedared mine preko njega,
Onda mrk, mučaljiv, žurno dalje bjega —
Tek kod mlina drugog čudno zašumori,
Ko da nekog ondje na okancu kori.

Uz okance eno djeva stoji bl'jeda,
U duboku vodu zaplakana gleda . . .
Sada rukam lama, čupa kose crne,
S momka na dnu vode ko da smrtno trne.

VIJENAC.

V'jenac si je splela
Od klasja i maka,
Pa na glavu djela
Ko nevjesta kaka.

Sad će se uz vodu
Ob'jesna prošetat . . .
U ponosnu hodu
Ašigdžije sretat.

Ali u to dune
Vjetar ko u skoku —
V'jenac joj odpune
Vodu na duboku.

Djevojče protrne,
Stade bugariti:
Tko mi v'jenac vrne
Njegova ću biti!

To je momče čulo
Mlado sa prikrajka,
Pa se otisnulo
Vodom kao šajka.

I iz vode ladne
Sa v'jencem se vine,
Djevojci ga dadne,
Da je tuga mine.

I skupa su ošli
K njenoj majci doma —
Ako nisu pošli
I u crkvu omah.

STRN I DJEVA.

Strn se poljem njiše. Djeva po njem hita,
Zlovoljna i mrka poput teške kletve . . .
Tražiš li si v'jenac, djevu strn upita,
Što za zadnje ono izgubi ga žetve?

Ja ne tražim v'jenca, djeva odgovara,
S njega lice vlaži v'jek mi suza vrela —
Već ja tražim kosu, koja ljude hara:
Ne bi li i mene pokositi htjela . . .

Znaš li, da bi s tebe, opet strn je pita,
Jedno nevinašce ostalo bez hljeba? . . .
Djevojka se trgne . . . žurno domu hita
Nekud laka, vedra ko samilost s neba.

ZVIJEZDA.

Kada mi je ono
Reko da me voli,
Klonula je s neba
Jedna zv'jezda doli.

Dršćući izlanuh:
To je tvoja zv'jezda,
Mi si, aoh, nikad
Ne savismo gn'jezda!

On mi vrne: Man' se
Pučkih bajka ludih! —
Pa me jače vine
Burne si na grudi . . .

Sada mu do groba
Mnogo veče sjedam,
Poput križa n'jema
Tek u nebo gledam.

A duša mi bolna
Skrušeno se moli:
Moja zv'jezdo, pani
Skoro i ti doli!

SMRKNULO SE . . .

Smrknulo se lice danje
Ko od neke teške sjete;
A po gradu prve sanje
Već na zlatnim krilim lete.

A na oknu preko puta
Zavjesa se spušta s mukom;
Dva duplira za njom žuta
Suhom pali netko rukom.

Ne znam, što je. Al na onu
Sve me plavku mislit sili —
Što joj dragi u grob klonu,
Prê no su pred popom bili.

A iz kuće eno pade
Neka čudna žena b'jela,
Pa se putem dalje krade
Mrtvačkoga ispod vela.

PENDŽERAK JE MALI ŠKRINO...

Pendžerak je mali škrino
O ponoći usred sela;
A kroza nj se vjetrić vino
U izbicu loga b'jela.

Tu je oko l'jepe Anke
Kao leptir prho vješto,
U djetinje joj je sanke
Sav začaran šapto nešto.

A ona se od sna trže,
Zirne plaho u noć plavu...
I na jastuk opet vrže
Usijanu čudno glavu.

Al do b'jela više danka
Ne zaklopi vjeđe svoje —
Sve joj bilo: netko vanka
Da svatovske pjesme poje.

KOLO U POLJU.

U polju su žetve dani:
Momci zrele strni režu,
Snaše lica nasmijanih
Vlaće sve u snoplje vežu.

Jednome se momku čini,
Da i svirku čuje neku
Skače k snaši u blizini
Za ruku je grabi meku.

Za njim drugi, treći skače,
Svaki svoju snašu hvata —
I kolo se vrtit zače
Oko snoplja puna zlata.

Uz poglede plamne, slatke,
Eno kako sada hite:
Da se suknje spliću kratke,
A raspliću duge kite.

A nebo se čudno zari
Nad seoskim tim životom —
Kao da se Bogo stari
Toj ob'jesti smije grotom.

BAŠTINICI.

Vani noć i bjesni bura
Po svoj gori;
S groze cvili šuma sura,
Dršću dvori.

Tamo star se hrast protego
Slomljen tlima —
Tu je zadnji gospar lego
K djedovima.

Sove pršu svud po tmini
I u vici:
Sada mi smo tu jedini
Baštinici.

TREŠNJE.

Zrele trešnje žmire
Među lišćem na me;
Ali dragog nema,
Da ih trga za me.

Jeseni je prošle
U vojnike moro . . .
A to vrjeme teče
Kao nikad sporo.

Znam, da trešnje bit će,
Tri put prije zrele,
Nego l' me cjelunu
Njegve usne vrele.

Ali mi do trešnja
Zapravo ni nije,
Već što ne znam, kojim
On se gradom bije.

Gradovi su puni
Djevojaka ljepih —
A za njegvo srce,
Ovo moje strepi.

STRMEN ZVEKĆE.

Stremen zvekće, sedlo škripi,
Leti, vranče, leti!
Skoro ćemo biti oba
Na žuđenoj meti.

U kovača tvoga ima
Krčma s vincem plamnim,
A u krčmi njegva kćerka
S očicama tamnim.

Leti vranče! . . . Polomiš li
Možda putem rebra —
Dobiti ćeš mjerov zobi,
Potkove od srebra.

Dok ti ovo sve pripreme
Ruke tvrde, marne —
Ja ću vince piti rujno,
Ljubit oči čarne.

U zaselku svom smo opet
O ponoćnom satu —
Ti ćeš snivat o svom srebru,
A ja o svom zlatu.

SIROTA.

Ja svako veče slonim
Na tvome, majko, križu . . .
Toliko suza sronim,
Do u l'jes da ti kližu.

Al danas mi se ne da
Na tiho groblje ići —
U grudma srce preda,
Da korba će ga stići.

Ah, prošlu noć sam bila
Na prvom majko plesu . . .
A nisam na te, mila,
Ni mislila u l'jesu.

Sad glava sva mi šumi . . .
Od glazbe, slatkih r'ječi . . .
A nešto hoće svu mi
Da grud od sreće zgnječi.

U času mi se čini,
Da srce već se c'jepa —
Ah, majčice, izvini,
Ja danas sam ti sl'jepa.

U času opet mi je,
Da pol ga netko ote . . .
Al tvoja pola nije —
I mrtva, moj živote!

Ti znaš, da bijah dosti
U tuzi i samoći . . .
Pa zato, majko, prosti,
Ja sutra doć ću, doći!

STARA UČITELJICA.

Prikazao svojoj svasti, BLANKI SENEČIĆEVOJ, učiteljici u Zagrebu.

Četrdeset ljeta dugih
Služila je vjerno školi — —
I u duše crnoj tugi
I u srca teškoj boli
Blijedu čeka samrt sada
Svaki dan u pohod nijemi,
Da ju s mnoštvom mrtvih nada
Na počinak zadnji spremi.

Izba ispod krova, Bože,
Stolac, krevet, stol i ura —
Sve je, što no skucat smože
Za života patnja, bura . . .

Toga svega ponajviše
Voli uru, što no stoji,
Gle, na stolu — pa sve tiše
Žića njena čase broji.
Ah, ona ju nekoć kupi,
Kad u život ono stupi:
Nalik stvorbe prvom danu
Svim čarima obasjanu.

Prema njenim kucajima
Teko joj je život cijeli:
Bilo ljeto, bila zima,
Bili dani crni, bijeli.

Sada u svom stolcu sjedi,
Obrazi joj smrtno blijedi,
Oči ko od suza mutne —
Bit će da joj pismo neko,
Što na stolu leži meko,
Dirnulo u strune ćutne . . .

Sad otire suze bone
I na uru pogledava —
A teška joj nekud glava
Ko u drijemu na grud klone.
Sad joj osmijeh licem titra
Kao sunca trak na buri;
A duša joj s čeznje hitra
U daleku prošlost juri . . .

Gleda selce kao krdo
Jagnjadi za plandovanja;
U dnu tamo kitno brdo
S čarnim dvorcem kao sanja.
U seocu njena škola,
A u dvorcu goso mladi —
Ah, kako su diljem dola
Svakog dana išli radi!
Tuda dnevno poljskim cvijetom
Njene zlatne prame kiti;

Tuda joj se vjerom svetom
Kune, da će njegva biti . . .
Ali kad je sniježak bio
Pokrio i dol i goru —
On je u svom malom dvoru
Drugoj toplo gnijezdo svio.
Dašto, da se s pramaljećem
Sve osulo opet cvijećem —
Al u njenom srcu nježnom
Sve pod korom osta sniježnom.

Jedne noći od sna tvrda
Seosko ju zvonce trže;
Al kad k oknu skoči brže
I u crnu zirne tamu —
Usred kitna, jaoh, brda
Stoji dvorac sav u plamu . . .
I ko strijela u noć jurne,
Pa se s vrevom ljudi vije,
Mnogoga i na stran gurne —
Ne bi l' tamo bila prije.

I eto je . . . Ali što će?
S groze ljudma nesta ćuta —
Strašan živalj eno hoće
Da i zemlju već proguta.
Samo njenim srcem plane
Čuvstvo, kome ne znaš ime;
U očaju crnom šane:
Ajde, da bar umrem s njime!
I skupi se . . . pa ko luda

Kroza paklen sune plamen . . .
Sva se vreva zgrozi s čuda
I ustobi kao kamen.
Al za časak strijele brže
Iz plamena eto ti je —
Na grudima ruke dvije
Živo muško dijete drže . . .
Sve ostalo, o strahoto,
U ždrijelu si plam je smoto!

O, sad više sama nije,
U domu joj eto gosta,
U njem tuđe dijete grije
I ne smaže grlit dosta.
Ali, Bože, kako ne će,
Kada trunak prve sreće
U oku joj njegvom gori —
I ako ju sjetom mori.

Al godine žurno lete:
Dječak i muž budne dijete —
Sve po njenoj teškoj brizi . . .
Pisma sveđ mu k njojzi plove,
Majčicom ju slatkom zove,
Da joj s milja suza klizi.
U jutrošnjem pak joj zbori,
Da si već i domak stvori,
Oko njeg da sreća prši . . .
Danas da će po nju doći,
Ne bi l' htjela k njemu poći,
Da se život ljepše svrši!

I ona se ko od sreće
Na svom stolcu trže sada;
Pogled joj po izbi lijeće
Izgubljena kao nada.
Sad ustaje . . . da joj oči
S okna u dalj za njim rone —
Al u stolac naglo klone
I nekud se sva ukoči.
Samo tračak slatka bola
Mrtvim licem eno titra —
Ču li možda, gdje su kola
Ispred kuće stala hitra?
Stara ura muklo škrgne,
Ko da pero joj se skrši;
Netko vratim izbe trgne —
Da se život ljepše svrši!

ORGULJAŠ.

Nisam uv'jek bio sakat,
S orguljicam srasto kletim —
Ja bih gorko mogo plakat,
Kad se mladih dana sjetim.

Tad sam bio cv'jetak rosni,
Ali punan bojna žara;
Služio u Herceg-Bosni
Plemenitog našeg cara.

I kod Ključa, Bože sveti,
Do krvava došlo boja . . .

Za tanetom tane leti,
Topi riču, majko moja!

Pa ipak se vinuh prvi
Na zid gradu poput trsa —
Jedan top mi nogu smrvi,
Tane jedno probi prsa.

Mjesto moje noge ljudi
Drvenu su meni dali;
Probite su moje grudi
Medaljicom zakrpali . . .

Orguljice sada vrtim,
Milodare sitne primam —
I taj teški život prtim,
Dok do groba ne doklimam.

CIGANSKA SVADBA.

U vrbika gustoj sjeni
Na ražnju se janje peče,
Ciganin se mladi ženi,
Iz bureta vino teče.

I gdješto se jošte sprema,
Cikće, pleše, pjeva, smije —
Oh, života nigdje nema,
Kaki život ciganski je!

Daj ovamo gusle moje,
Ženiku će otac milo —

Sve nek bude kao što je
Baš na svadbi mojoj bilo.

I zagudi cigo stari
Nešto ko o kiši, buri . . .
Onda naglo zabugari
O nečijoj smrtnoj uri . . .

Sin se na to smješkat stao
Bližeći se vinskom čepu;
Tako ja bih, reče, znao
I na konjskom gudit repu.

Starom oko mutno plane
Umjetničkoj na rug slavi;
Digne gusle i zamahne —
O sina ih razbi glavi.

Ženik časkom zatetura
Plamen-gledom oca kori —
A onda ga kao bura
U zgaženu travu sori.

Trka. Vreva. Gužva pjanih.
Već gomila tlima strši —
Jedni krešte: Starog brani!
Drugi huču: Ah, on svrši!

Ženikova samo mati
Plačuć gunđa, gle, u krilo:
Tako vam je, ljudi zlati,
Baš na svadbi mojoj bilo.

OSTAVLJENA.

Spavaj, ćerko zlata,
Sve naoko dr'jema —
Tvoga oca nema
Više mi na vrata.

Jedne noći teke
Jadnik došao je —
Da to srce moje
Slomi za nav'jeke.

Sada noć kad pane,
Sjednem ti do nogu —
Pa se molim Bogu,
Da nam skrati dane!

KAD MI ONO DRAGI...

Kad mi ono dragi
Na vojnicu moro,
Nisam s njeg ni suze
Prolijala skoro —
  Segnula sam samo
  Za papirom, perom,
  Pisala mu lijepo:
  Da ne krene vjerom.

Al kad jednog dana
Crno pismo dobih,
Da mu ledno tane
Žarko srce probi —

Munje nalik prođe
Vatra me i zima,
Pa se kao mrtva
Pružih tvrdim tlima...

Ah, od onda moje
Srce mira nema;
Ne znam, što se s njime
U grudima sprema —
  Ne mašam se više
  Za papirom b'jelim:
  Moja tuga piše
  Samo suzam vrelim!

DJEVOJAČKE KLETVE —

Danas sunce jarko
Čudno nekud blista,
More se prel'jeva
Kao svila čista.

A u čamac kićen
Tamo dvoje sjeda:
On je kršan momak,
Ona nježna, bl'jeda.

Mislim, da su došli
Sa vjenčanja sada,
V'jenac kad na glavi
Nosi jošte mlada.

On se vesla maša,
Tiska njim od žala —
Kako li će čamac
Jurit preko vala!

Al na žalu eno
Žena plače l'jepa;
Težak očaj mora
Srce da joj c'jepa.

U naručju sitno
Svoje čedo drži,
I za čamcem gleda,
Što je str'jele brži.

Od gledanja mrka
Grudi joj se bune;
Nešto zbori strašno,
Ako čak ne kune.

U daljini pare
Slute na oluju —
Djevojačke kletve
Do neba se čuju!

U TVORNICI.

Stroj do stroja eno
Reže, drobi, tuče . . .
A svi skupa bukom
Crna pakla buče.

Svakom stroju dašto
Drugi ljudi služe;
Ali nikom od njih
Baš ne cvatu ruže.

Čela su im znojna,
Lica suha, škura;
Nekom može svakčas
Kucnut zadnja ura.

Onaj tamo ima
Ženu, djece dvoje —
A dosp'jeva mislit
Tek na gladne stroje.

Nije li se nuto
Jednom nagno sl'jepo?
Nije li ga, aoh,
Kotač velik ščepo?

Krik . . . i strka ljudi . . .
Sve se s groze stresa — —
A do stroja leži
Rpa kosti, mesa.

Krv se topla puši,
Svak je otrt hita —
A za ženu, djecu,
Nitko ni ne pita.

Stroj do stroja dalje
Kreće se uz buku,

Svi op'jela mješte
Drndaju kroz bruku:

Mi kopamo pako
Ovom roblju golom,
I gradimo nebo
Gospodaru holom!

KOSE OŠTRO ZVEČE...

Kose oštro zveče,
Da te hvata strava —
Livadom pol'ježe
Djetelina trava.

Travu cure jedre
Vilam u šir meću,
I pjevaju pjesmu
O uvelom cv'jeću.

Samo jedna s njima
Ne će, gle, da pjeva;
U prikrajku stoji
I suze prol'jeva.

A misli joj lete
Dalko preko mora;
Traže jedan listak
Sa domaćih gora...

Hoće li joj, Bože,
Past na grudi kada?

Ili će bez njega
Povenuti mlada?

S crnih misli curu
Zaboljela glava —
Livadom pol'ježe
Djetelina trava.

SAMOSTANAC.

Samostanska bašča
Sva je, gle, u cv'jetu —
Take stalno nema
Na čitavom sv'jetu!

Pod lipicu stari
Samostanac sjeo,
Preda se je krupan
Eno brevir djeo.

Ali mu se nekud
Po njem neda listat —
Pred dušom mu stale
Čudne slike blistat.

* * *

I plemića mlada
U daljini gledi,
Stare gdje si dvore
Novim sjajem redi.

Za koj dan će dovest
Srca svoga sunce,
Da ga žićem grije
Kao zlatno runce.

Ali u to crna
Knjiga mu je došla —
Da je vjerenica
Za tuđinca pošla.

I kidisat htjede
Na se u tom jadu;
Ali čemu — kada
To i drugi znadu?

Car je uprav vojsku
Na dušmana digo —
S njom na bojno polje
I plemić je stigo.

I gdje ponajžešća
Sječa baš je stala,
Tu je njegva sablja
Krvlju zasijala.

Ah, i prvi, što ga
Smrti u skut smota —
Baš bi, što razori
Sreću mu života.

Ali ljudskom krvi
Duše se ne l'ječe,

I on nespokojan
Vrati se iz sječe.

Prema samostanu
Trudnu spusti nogu —
Pokoj samo nađe
Koji služi Bogu.

* * *

Samostanac rukom
Preko čela mine,
Ko da s njega hoće
Još da nešto skine.

I sa stola krupan
Eno brevir uze,
Po njem lista . . . lista . . .
Ali kroz dv'je suze.

A oko njeg bašča
Sva je, gle, u cv'jetu —
Take stalno nema
Na čitavom sv'jetu!

KAJANJE.

Ja ne znam, što su zv'jezde
Večeras tako bl'jede,
I zašto mrko na me
Ko s preziranjem glede?

Oh, majci sam se dašto
Na smrti Bogom klela,
Da nikad ne ću ići
U susjedstvo na s'jela.

A sinoć sam na jednom
Ludovala baš puno —
Dok god'jer nije momak
U lica me cjeluno.

Sad htjela bih u crkvu,
Da Bog mi gr'jeh taj prosti;
A onda majci na grob
Da njene smirim kosti . . .

Al strah me — kad su zv'jezde
Večeras tako bl'jede,
I kada mrko na me
Ko s preziranjem glede!

S DRAGOGA U OČAJU.

Lovačko od'jelo,
Sabljicu o boku,
Na klobuku perje,
Bojni plam u oku —

Tako tri su momka
Iz našega sela
Otišla na vojnu
Preko Broda b'jela.

Dvojica se sretno
Povratila domu —
Treći poslo mrući
Pozdrav zlatu svomu.

Ovo zlato ja sam
Bila, moje druge,
Samo što mi sada
Bljedne sjaj od tuge.

Suzice mi trajno
Niz obraze teku —
Aoh, kad bi htjele
Stvorit vele-r'jeku!

Njom bi otplivala
Na kraj zemskog v'jeka,
Gdje me dragi s rajskim
Ružmarinom čeka.

ZATEKO SAM LJUBU...

Zateko sam ljubu
Na stazama krivim . . .
Ljut sam u lov kreno
Sa sokolom sivim.

Ali me na lovu
B'jesna stigla bura —
Moj je soko sivi
Strado s orla sura.

Oro mi ga ščepo
Tople krvi žedan,
Odnio ga mladim
Pod zalogaj medan.

Ja se tužan svojim
Dvorovima vratih,
Na pragu me stara
Dočekala mati.

I lamajuć ruke
Kroz suze mi oda —
Da mi se je ljuba
Survala sa shoda.

Ja je nisam pito:
Je li još mi živa —
Već sam samo plako
Rad sokola siva.

TRI SU ZV'JEZDE PALE...

Tri su zv'jezde pale
Sa visoka neba —
Na tri momka samrt
Šupljim očma vreba.

Planuli su kavgom
Radi cure b'jele;
Našli se u gori
Mejdan da pod'jele.

Prvomu je tane
Razmrskalo čelo,
Drugomu je prošlo
Baš kroz srce vrelo.

Treći sam se skončo
Do njihova greba —
Tri su zv'jezde pale
Sa visoka neba.

BRAT I SESTRA.

Tko mi, brale, noćas
Cv'jeće sve polamo?
Noć je vedra bila,
Vjetric tu i tamo.

Vjetric oblake je
Zgrno krajem, sele,
S tvrda sanka ne ču
Kišu grom i str'jele.

Al to cv'jeće moje
Pokisnulo nije —
S njega, brale, rujna
Eto krv se lije.

Otkud, reci, našoj
Bašči krvi sila:
Gdje je samo ljubav
Sebi gn'jezdo vila...

Bilo mi: ko zlotvor
Da nam baščom kroči,
I ja s punom diljkom
Za njim hrlo skočih.

Ali s mraka gusta
Smjerih, sele, krivo —
I pogodih kudru
Baš u srce živo.

Kudro jutros došo,
Da mi skute ljubi —
Ti mi aoh, brale,
Moga dragog ubi!

Reci, kuda djede
Njegvo t'jelo hladno,
Da znam, gdje bih svoje
Zakopala jadno.

Tu nas pospi cv'jećem,
Prije nego svene —
Da te umirući
Kune mjesto mene!

LASTE BAŠ SU DOŠLE...

Laste baš su došle
I gradile gn'jezda —
Kad je moje nebo
Bilo puno zv'jezda.

Dragi mi je piso
Čak iz Argentine,
Da će doći prije
Nego ljeto mine.

Da ćemo si l'jepo
Savit gn'jezdo i mi,
Trajat u njem dane
Cvjetne i u zimi.

Da ćemo — al o tom
Što da zbore usta:
Kada sve je bila
Samo tlapnja pusta.

More je duboko
Potopilo lađu,
S njom i moju, aoh,
Nadu ponajslađu.

Sada gledam, kako
Tud se laste gn'jezde —
Ali na mom nebu
Nema niti zv'jezde!

ŠTO SE VIJEŠ, ORLE...

Što se viješ, orle, baš nad mojom glavom
I srce mi puniš crne slutnje stravom?
Ja ne želim borbe — meni mira treba
I gn'jezdašce ispod zavičajna neba...

Poslušaj me časak, pa ćeš vidjet skoro,
Dobrim da bi meni drugom biti moro.
Sedam sam se ljeta tuđinom potuco:
Ne bih li toliko barem blaga skuco,
Da si sazdam domak čedan, tih i ubav,
U njem smjestim prvu i jedinu ljubav.
Sad se blažen vraćam . . . gledam s te planine,
Kako sunce jarko po mom selu pline.
Bi l' mi kazat mogo: što mi ljuba radi?
Misli l' jošte na me u vjeri i nadi?

»Sedam te je ljeta čekala uz suze —
»Ali je nedavno drugi ženom uze.
»Oboje su sretni. Ona svak dan više,
»Skoro će i prvo da si čedo njiše . . .«

Kobni glasi, orle, kobniji od smrti!
Sa grozota im se sva mi pamet vrti.
Ja sam s teška rada dane, noći jeco:
I misleći na nju sedam ljeta stjeco;
A sad vidim, da je sve to zalud bilo —
Duši mi se desno polomilo krilo!
Ali ne, ne! Zalud ipak se ne kinih:
Ona mi je suncem bila u tuđini . . .
Uzmi zato kesu punu zlata eto
I odnesi njojzi pod uzdarje sveto.
Onda kao str'jela hitrim krilim prni
I ovamo mi se u planinu vrni.
Tu mi isključuj živo srce iz njedara —
Čemu da ga čuvam, kada nema para!

MRAK SE HVATA . . .

Mrak se hvata, nebo tmuri,
Sad će na da lijeva —
Djevojka se s polja žuri,
Pa si tanko pjeva:

»Svilna strni, rasti samo,
»Vrijeme žurno teče;
»U daljini negdje tamo
»Već i srpi zveče.

»Ti ćeš dozrijet kao i ja,
»Al ćeš donijet ploda —
»Moje nade sve će s tija
»Poodnijeti voda.

»Dozreloj će tebi doći
»U pohode kosci,
»Meni jadnoj u samoći
»Valjda nikad prosci . . .

I djevojka s polja meka
Na drum krene sade;
Al za njom se kao jeka
Druga pjesma krade:

»Ne bugari, ružo lijepa,
»Ne bugari tako!
»Tvoja tuga grud mi cijepa,
»Da bih i sam plako.

»Al ja znadem momče jedno,
»Koje s tebe gine
»I ginući čeka bijedno,
»Sva dok berba mine.

»Onda tebi će dohitat,
»Negdje prije zime —
»Pa te milo priupitat:
»Dušo, hoćeš li me?« . . .

I djevojka u to stade
Domu na prag pusti —
A po mrtvom kraju pade
Noć i pljusak gusti.

VJEROLOMKA.

Slak se oko stuba vije,
Niske ispod strehe;
Djeva vrele suze lije
Ko za teške grijehe.

Tri je momka zaludila
Redom iz svog sela:
Jednog s oka, drugog s prama,
Trećeg s lica bijela.

Svakomu je vjeru dala,
Da će za njeg poći;
Ali danom vjerom krenu
Malo ne do noći.

Prvi ode svijetom bijelim,
Da si očaj tomi;
Al ga teško živovanje
Mlada skoro slomi.

Drugi s tuge rujno vince
Tražio je svuda —
Sad odrpan eto selom
Hoda kao luda!

Treći si je mlado srce
Prosvirao zrnom,
Pa o lijepoj nevjernici
Sniva sad pod trnom.

Slak se oko stuba vije
Niske ispod strehe;
Djeva se o grudi bije
Ko za teške grijehe.

POD PROPELOM NA GVOZDU.

Na Gvozdu, gdje nam ono zadnji kralj
U borbi za dom našo mira s'jelo —
Ko branilački sad se diže malj
Pod plavo nebo velebno propelo,
A Spas, što o njem visi lica bl'jeda,
Odaje crte one iste tuge,
Što c'jelom rodu kroz v'jekove duge
U grudma srce patničko izjeda . . .

S te tuge vene krajem cv'jet i list
I uklanja mu šumska zv'jer se plašna,
Života nigdje ne treperi blist —
Ah, sve je tu tek jedna pustoš strašna!

Al kakva evo tamo klizi sjena
I podno Spasa ko umorna kleca?
Ne, krivo rekoh! Žena je, ah, žena,
Ta rukam lama, bolnim glasom jeca.
I mora da je kraljevskog por'jetla,
Kad anđeoski upravo je mila:
Na glavi, gledaj, kruna joj je sv'jetla
A s kreta svakog šušti na njoj svila.

»O, Kriste Bože, čuj me!« — sada zbori —
»Ko progonjena srna amo munuh,
»Gdje tuđinsko mi koplje sina sori,
»Koj zadnji moju nosio je krunu.
»Od toga doba stajala sam sama
»Na svoga doma burnome braniku —
»I u svom srcu noseć tvoju sliku
»Od grabežna ga zaklanjala plama . . .
»Prot nekrsta sam bila bedem prvi
»I takvu silu prolijala krvi,
»Da pol bi mogla potopiti sv'jeta.
»I bijuć se kroz trnje sveđ i pruđe
»Spasavala sam prestolje još tuđe —
»Kad s buntovnih se već drmalo četa . . .
»Al kad na hvalu mislim, što je primih,
»U grudma srce hoće da se slomi.
»Od plašta divna komad otrglo mi,
»A s krune biser najdraži mi snimi . . .

»Pa da im dosta! Grom ih s neba vreli!
»Sad još i more ispit bi mi htjeli!
»O reci, Bože, Kriste razapeti,
»Je l' ova moja b'jeda već na meti!?«

I ženi drhtav sta na usnam glas,
A sa propela progovara Spas:

»O, b'jeda bit će na toj zemlji trajna,
»Uz Abela dok bude god i Kajna.
»Po onoj zato življet treba r'ječi,
»Što s mojih usna bolnim sv'jetom ječi,
»Ta u njoj želja mog se Oca skriva,
»Što i od slaba može stvorit diva.
»Il ne sjećaš li onih se vremena,
»Gdje djeca su ti bila vjere puna?
»O kako onda sjala ti je kruna!
»A b'jedi vidna nigdje niti sjena!
»Al otkad djeca za nju ti ne mare,
»Ne mare niti za te, zemski raju,
»Tek sebičnosti podižu oltare
»I mlohave u njenu zagrljaju.
»A zar se time Čovjek-Bog ne vr'jeđa,
»Koj dade i krv, sve da ljudstvo spasi?
»O, zato ti ni časa mi ne časi,
»Da vratiš djecu vjeri slavnih pređa.
»S njom nestati će sebičnosti namah,
»Ojačat za boj dugo dremna pest —
»I ti ćeš drske dušmane si strest
»Ko prah sa nogu putnik ispred hrama«.

I Krist zašuti. Ali s njegva zbora
Preóbrazila sva se eno gora.
Svud drvlje lista, cv'jeće svuda niče
I slavuj opet svoju pjesmu kliče;
A vrelo, koje davno već presuši
U prodolicu sad se s bukom ruši.
I sav taj život svjetla pun i glasa,
Sve brže . . . brže u nizine hrli
I mrtvo budi, živo strasno grli
I u daljinu dalje se talasa . . .
Sad svetih zvóna takla mu se struja
Pa širom doma ječe: Aleluja!

A žena sluša . . . diže se i gleda,
Što oko nje se izjedared zbilo.
Od sreće lica planula joj bl'jeda,
A s usna uzdah zaromoni milo:

»O, tvoja r'ječ je, Kriste, uv'jek znala
»Čudesa tvorit, kud je god'jer pala;
»Al mene trže očaju iz kala,
»Ojača zlatnom nadom . . . Hvala, hvala!«

I pred propelom duboko se sagnu
I nizbrdice spuštati se nagnu
Kroz guštu nove sebi krčeć pute —
Al na tom putu eto sama nije:
Ko plemče za njom vila mi se vije
Cjelivajući kraljevske joj skute.

ZORA ME JE RANA . . .

Zora me je rana
U goricu zvala,
Uz potočak bistar
Kupine sam brala.

Umalo kraj mene
Strugnu srna hrlo,
Na potočku suhu
Da orosi grlo.

Al i momak s diljkom
Odnekud se stvori,
Gromkim metkom jednim
Srnu na tle sori.

S njene kobi teške
Svu me prošla zima —
Kupine se moje
Rasule po tlima.

I bjegati stadoh,
Što sam mogla živo.
Ma da me je momak
Milo i dozivo.

Otad nekud sjetno
Teku moji dani —
Ko i srce kobni
Da mi hitac rani.

BJEGUNICA.

Sklono me, da bježim
S očinskoga praga —
Onda je sa drugom
Iščezno bez traga . . .

Sad u stranom sv'jetu
S b'jede eto venem,
Svakog jutra pitam:
Kamo da se krenem?

Očinska su vrata
Zaključana za me,
U tuđini reži
Jad i zima na me.

Zima? Gle, sad znadem,
Kamo ću i što ću —
Ja ću se iz grada
S tija otkrast noću.

Sn'jeg će na me sipat
Pahuljice snene:
U svom viru zamest
Težak gr'jeh i mene.

Pod njim ponajljepših
Snit ću svojih snova —
Ispod očinskoga
Da sam opet krova!

LOVOR GRANA SA BALKANA.

MOLITVA RATNIKA.

(Mjesto prologa.)

Sveti Bože! Ispod tvoga truna
Sagnuli smo čelo, gle, do tala . . .
Srca su nam one vjere puna,
Koju tvoga Sina r'ječ nam dala.

Za nju krvcu stoljeća smo lili,
Nekrst nas je skučio pod igo;
Sada, gledaj, očaj nas je digo —
Ne bi l' svoji već jedared bili.

Ojači nas! Eto boj se poče . . .
Budi s nama radi doma b'jednog!
Mniš li drukče — onda daj da, oče,
Poginemo časno svi do jednog!

PISMO S BOJIŠTA.

Noć je škura. Eto sn'ježak
S tiha se nanuđa —
O, zašto je, majko, uv'jek
Hladna zemlja tuđa?

Oko mene sa oružjem
Sve do straža spava;
Moja samo meni noćas
Čudno šumi glava.

Tu na panju ukraj vatre
Pišem tebi pismo —
Kako dugo, aoh, skupa
Govorili nismo!

Jutros sam ti prvi puta
Stajao u sječi;
Ali za tu grozu nemam
Dosta toplih r'ječi.

Drug mi desni pade mrtav,
Da nije ni pisno;
L'jevome sam na umoru
Suzne oči stisno.

Uto jedno tane tresnu
I meni o grudi;
Al se kao grašak odbi —
Slušaj . . . pa se čudi!

Odbilo se od medalje
Majke našeg Spasa —
Što si mi je na polasku
Zadnjeg dala časa.

Sada nemam više straha
Ni od kakva boja;

Mene Božja majka čuva
I ti majko moja.

Ako ti se uza sve to
Ne bih više vrno —
Nemoj mi se, majko slatka,
Odjenut u crno.

Ti mi reče: tko za dragu
Pogine domaju,
Stalno časno mjesto steče
Gore, ah, u raju.

Tu ću služit majci Božjoj,
Gledat njene krase —
I bit će mi: ko da imam
Tebe v'jek uza se!

KONJANIČKA POPUTNICA.

Tra-ra! Tra-ra! O, kako lete
Ti vranci s nama kao grom —
I oni žele, da se svete
Na dušmaninu stoljetnom!

Večeras ćemo još počivat
Na mekom polju kao dlan;
A sjutra možda svi već snivat
Pod tvrdom zemljom tvrdi san.

Al ne plačite zato ljube,
Vam stare majke bit će štit —

Kad doma bojne zovu trube,
Svak mora na smrt spreman bit!

Mi sjeći ćemo ko naš Marko
I survat sve u prah i drač . . .
A šta nam — ako srce žarko
I kome od nas satre mač.

Nad grobom našim će zagruvat
U počast diljki sila sva;
A spomen će nam trajno čuvat
I rod i dom . . . Tra-ra! Tra-ra!

KRAJEM JEČI TRUBA.

Krajem ječi truba
I na boj poziva;
A u selu ljuba
O svom vojnu sniva.

Sniva, da se vrati,
Za njom ruke pruža;
Sniva, da mu cvati
Na grudima ruža.

Od sreće se budi,
Vrane gladi kose —
Al što ono ljudi
Na nosilim nose?

Nose iz tihana
Smrtno bl'jeda muža —
Na grudima rana
Gori mu ko ruža.

U MOM ZAVIČAJU.

U mom zavičaju
Mnogo ruža cvati —
Moju dobro čuva
Stara moja mati.

Zato strah me nije,
Da joj mraz naudi;
Ili da si drugi
Njom zakiti grudi.

Samo što će biti,
Ako usred sječe
Mene jednog dana
Bl'jeda smrt zateče?

Obje će se stalno
Soriti do tala —
Kao da ih takla
Smrti ista pala.

BOJ SE BIJE . . .

Boj se bije . . . Gle, i njega,
Golobrada, dom je zvao —
I sad stoji, gdje mu slavno
Časak prije otac pao . . .

Al za ocem eto ne će
Ni da jedne suze lije —
Osim onih od ocala,
Što ih njegva diljka krije.

I za hicem hitac pali,
Svaki mu u nišan gađa
I smješka se — ko da svija
To mu igra ponajslađa.

Ali što se sad zanjiho,
Survo na tle pa tu leži
I očima u dalj pilji —
Kud dušmanin eno bježi . . .

»Oče!« — šapće izdišući —
»Kod tebe ću za čas biti
»I od sreće pobjedničke
»S tobom tople suze liti.«

ENO, VRANAC TRČI . . .

Eno, vranac trči
Kasom neveselim —
Mislim, da će ondje
Stat pred dvorom b'jelim.

Rado bih ga pito:
Gdje mu gazda osto?
Nije l' se u sječi
Smrtnih rana dosto?

Ali znam, da briga
Njegvo srce para:
Što li će mu reći
Ljuba gospodara.

Što li će mu reći,
Kada s okna spazi —
Da mu niza sedlo
Rujni teku mlazi?!

POSLIJE BITKE.

U noć zadnji umuknuše hici:
Kraj je vrućoj i krvavoj bici.
Po razboju eto amo tamo
Obilaze bolničari samo
I tetoše oko ranjenijeh,
Kojim srce još u grudma bije.

»Man'te me se!« njima jedan zbori,
»Mene teško topno tane sori.
»One zv'jezde već me zovu eno,
»Časak još i ja sam k njima kreno.
»Radije mi kaž'te: tko pob'jedi,
»To mi više l'jeka Vašeg vr'jedi!«

»Dobri druže,« jedan bolničara
Ranjeniku milo progovara,
»Mnogi vas je bio hude sreće,
»Ali dom vas zaboravit ne će.
»S vas dušmanâ pet put više pade,
»Ostatak im b'jegom sad se krade!«

I ranjenik glavu pridić kuša
Ko da kakvu bajnu glazbu sluša;

Ali klone . . . pa se tek nasm'ješi
Ko da zemnih svih se muka r'ješi.
A zv'jezdice bljesnuše nad tlima
Ko od sreće — što ih više ima.

NA OPHODNJI.

Noć je sinja,
Sn'jeg praminja,
Cio kraj ga pun;
Tu i tamo
Viri samo
Po koj suhi džbun.

Kuda ćemo? —
Pita n'jemo
Bojna druga drug —
Naše kosti
Slomi dosti
Dneva ophod dug . . .

L'ježu tlima,
Ko da zima
Topal sprema log;
Iza noći
Hoće l' poći
Dalje? Znao Bog!

Sada sniju,
Da se viju
Pod zvjezdani svod —

Sn'ježak prši,
Kroza nj strši
Oštar samo bod.

NEŠTO ZEBEM . . .

Nešto zebem . . . S inja b'jeli
Na nas eto vršci zriju —
A granate i šrapneli
Nekud slabo vazduh griju.

»Strpi se — dok poljem tekne
»Vrela krvca kao plima
»I dok bojna truba jekne:
»Napr'jed momci s bodovima!

»Dotle guber jače stegni,
»Utaloži srca kucaj —
»Tu za šanac sa mnom legni
»I na one tamo pucaj!«

KRVAV OMOT OKO DESNE . . .

Krvav omot oko desne
Omot krvav oko čela —
Tako pade pod krov eto
Očinskoga doma b'jela.

Sinko! — krikne kroza suze
Ljubeći ga stara mati —
Kaki li mi ono ode . . .
A kaki se, aoh, vrati?!

Ljut ste, je l' de, bojak bili,
Kad još tako mrko gledíš?
Jesu l' teške rane tvoje,
Kada sve mi više bl'jediš?

Naših, majko, tisuć pade
Rastrganim poda st'jegom . . .
Dušmanskijeh? Mislim, da se
Nešto brzim spase b'jegom.

Moje rane? — — Sviju teža
Bit će: što mi nisi mladom
Dala barem sto života,
Da žrtvujem sve ih za dom.

Al ja dođoh . . . i na ovom
Da ti hvalim . . . pre no trne —
O, kakve se, gle, med nama
Protiskuju sjene crne? . . .

I ko slomljen klone vojno
Staroj majci tik do nogu;
A ona se samo sagne,
Ko da za nj se moli Bogu.

Al joj s lica čitaš miso,
Štono joj se dušom mota:
Sa jedincem da je ipak
Izgubila sto života!

NIKAD NIJE BILO . . .

Nikad nije bilo
Cv'jeća kao sada —
A ja nemam kome
Da ga dadem mlada.

Vojno moj na bojnom
Polju tvrdo spava —
Nad njim raste samo
Glogov trn i trava.

Plani, sunce, jače,
Cv'jeće to posuši –
Svud nek bude pusto
Ko u mojoj duši!

SELSKE MOME PJESMU SLAŽU . . .

Selske mome pjesmu slažu,
Moje srce tuži:
Dragi mi već ljeto dana
Vjerno kralja služi.

Ja ću kralju milo pisat,
Da mi pusti b'jednog —
On vojnika ima silu,
A ja samo jednog.

Vrati li se: sve ću skupa
Natpjevati druge —
Ostane li: ja ću stalno
Poginut od tuge!

SIROČE SAM U SV'JETU...

Siroče sam u sv'jetu
Za malih osto nogu
I jadô svoju sjetu
U molitvama Bogu.

I Bog mi druga dao,
Ja mišljah v'jek za cio —
O, da je s neba pao,
On ne bi bolji bio!

I mi smo stada pasli
Bez kavge i bez plača
I zajedno dorasli
Do konja i do mača.

Al po svoj zemlji nato
Zaječa trublja bojna —
O, s Bogom selo zlato
I naša stada gojna!

Mi morali smo prvi
U lice glednut stravi —
I tu u svojoj krvi
Moj dobri drug zaglavi.

Od časa tog sam s b'jesa
Iz boja u boj srto
I dušmanska tjelesa
Na gomile sam zgrto...

Al krv ne stiša rane,
Nit srcu don'je mira —
Još čeznem, da me tane
Ko druga mi prosvira!

VEČER JE...

Večer je. Tek bl'jedo
Svjetlo eno bije
Na okance malo
Kolibice tije.

Tu starica žena
B'jelo sprema rublje
I svak čas se trgne
Kao na glas trublje.

Tri joj sina redom
Pozvalo na vojnu,
Hoće l' — pita — grozu
Preživjeti bojnu?

Nemoj, stara majko,
Ispitivat ništa —
Glas i zadnji stiže
Prerano s bojišta.

B'jelo rublje samo
Dalje spremat hiti —
Ne bude l' za svadbu,
Za ukop će biti!

MOLILA ME...

Molila me: nek bih
S bojišta joj piso —
Al ne mogu složit
Pero si i miso.

Zato misli šaljem
K njojzi uv'jek same,
Neka bi je milo
Podsjećale na me.

Ne znam, da li čuje,
Što joj tiho zbore —
Al znam, da joj lica
S čežnje za mnom gore.

OSTRUGE I SABLJE ZVEČE...

Ostruge i sablje zveče,
Poljem krvi r'jeka plije,
Konjaničke usred sječe
Mnogi dobar junak mrije.

Tu i on na vrancu plamnom
S dušmaninom mejdan d'jeli;
B'jes u oku sja mu tamnom,
Znoj niz lica klizi vreli.

Ali što mu eno stala
Izjedared drjemnut ruka?
Je l' mu možda hrlo pala
Na srdašce teška muka?

Il se bolan uprav sjeti
Na seosko curče živo,
Štono ga je ovo ljeti
U tom polju baš cjelivo?

Zašt' se sada natrag trže
I pod vranca na tle smota?
Zar mu tane — mača brže —
Skrši možda nit života!

Ostruge i sablje zveče,
Poljem krvi r'jeka plije,
Konjaničke usred sječe
Mnogi dobar junak mrije.

GDJE JE ONO BILO...

Gdje je ono bilo?
Bome ne znam više!
Zrna padala su
Gusta poput kiše.

Mnogi naš je mrtav
Klono na tlo crno;
Ja sam teško ranjen
Jošte napr'jed srno.

A kad smo se nato
Već na dohvat sreli —
Bodovi su naši
Divno se pon'jeli.

Dušmanin je s tija
Uzmicati stao;
Ali ja sam uto
Onesvjesnut pao.

A kad sam se posl'je
S jetke preno muke —
Nisam više imo
Svoje desne ruke.

Ne žalim, što nju mi
Odrezalo mladu,
Nego što mi l'jevom
Vojevat ne dadu!

VIJENAC KLASJA.

Kud je ono zimi tekla
Na potoke krvca vrela:
Sada eto strn se njiše
I šušketa klasjem zrela.

Mome pak ju vite hrlo
Srpovima oštrim režu
I uz pjesmu žetelačku
U zlaćeno snoplje vežu.

Samo jedna stoji s kraja
Na podnožju humka duga —
U ruci joj v'jenac klasja,
A na srcu teška tuga.

»Vama«, šapće, »moram prvi
»Zrele strni v'jenac dati:
»Iz vaše je niko krvi,
»Njom miriše, s nje se zlati.

»Ali ovaj makov cv'jetak,
»Što u njemu plamno gori —
»Nam'jenjen je momu vojni,
»Što ga samrt s vama sori.

»Živim rujem nek mu kaže,
»Da ga jošte mrtva plačem:
»Dok mi srce se ne smiri
»Pod tihotnim negdje dračem.«

I polaže v'jenac klasja
Na samotan grob junakâ,
Pa se vraća eto k drugam
Onosvjetska kao zraka.

Sada već i strn u snoplje
Veže s njima . . . ali šuti —
Ko da svaki vlat joj koplje
Dušmanina protiv ljutih.

STARICA.

Starica sa okna gleda
Zamagljenih put daljina;
Danas nekud čudno preda
S nevraćanja dragog sina.

Dosl'je već je mogo doći
Sa bojišta i ukleta;
Kumanovo — svete moći —
Nije ipak preko sv'jeta.

Al zar tamo, gle, ne jezdi
Konjik lak po prašnoj cesti
Na oko je sličan zv'jezdi,
Štono kobne nosi v'jesti.

Čudan konjik staje sada
Staričinim baš pred dvorom;
Nešto šapće — kao kada
Suho lišće šušti gorom.

I podbodši mrka hata
Poput vjetra dalje srne . . .
A staricu groza hvata
Sa užasne slutnje crne.

»O, nesretno Kumanovo! —«
Drhtavijem glasom zbori —
»Tvoj je stalno v'jesnik ovo,
»Kad me vrućim mrazom mori.

»Vaj! jedinac moj mi pade,
»Štaka mi za ruke dvije —
»Ali zar ga Bog ne dade,
»Da za svetu grudu mrije?

»Vele, da iz krvi takih
»Pokoljenje niče novo . . .
»Pokoj, sine, tvojoj raki —
»Hvala, dično Kumanovo!«

I starica s tija klone
U svoj stolac do okanca;
Oči, gle, u dalj joj rone
Ko da onog traže stranca . . .

Sad se smiri poput hridi,
Samo grud joj hripa muklo —
Vin' se, pjesmo, k njoj i vidi
Nije li joj srce puklo!

U TUZI.

Žega. Širom polja n'jema
Strn o skoroj žetvi sanja;
Gazda eno ispod tr'jema
Kleplje kosu, da ozvanja.

Kćerka mu na oknu sloni,
Svakčas glavom bolno stresa
I za suzom suzu roni —
Moja pjesmo, znaš li s česa?

Sjetila se — čini mi se —
One kose maha vrela,
Što je oko Kirkilise
Onomlani strašno žnjela . . .

Sad ne može bol da tomi
S momka jednog – gorka miso! –
Kolika li srca slomi
Kirkiliso, Kirkiliso!

DUŠNI DAN NA BOJIŠTU.

Dan je duša. Groblja sva su
Puna ruža, puna sv'jeća —
Svak se bar u zadnjem času
Pokojnika svojih sjeća . . .

Samo tu se humci nižu
Ko ukleti kakvi dvori:
Ni na kojem traga križu,
Ni na kojem suza gori!

Ali ne, ne! . . . Gledaj ondje
Među humcim Hrist se šeta;
U ruci mu divno gondže,
A u oku suza sveta.

»Svi ste« — zbori srca meka —
»Trnovitim išli tragom;
»Zato vas i v'jenac čeka
»Gore, pri mom Ocu dragom.

»Al i danas, gdje u kr'jesu
»Svaki grob se kraljem gradi —
»Nek i ovi vaši n'jesu
»Nalik goloj siročadi . . .«

I po cv'jet u hodu lakom
Hrist na svaki humak meće —
A u cv'jetu eno svakom
Gori suza poput sv'jeće.

SA SELA.

S drvenom je nogom sjeo
Ispred kuće, bl'jeda lica,
Na glavi mu vojna kapa,
Na grudima kolajnica.

Oko njega selska čeljad
Kao šaren v'jenac svi se;
A netko će: »Pričaj, kako
Ono bje kod Kirkilise . . .«

I on poče: »Teške diljke
»Sijale su krajem str'jele;
»A sablje su pjevajući
»Odmah bujan usjev žnjele.

»Topovi su ričuć b'jesno
»Ujedali kao zv'jeri —
»Našto su nebesa blaga
»Otvorila plave dveri.

»Duša mnogog naših prhnu
»U visine neizmjerne . . .
»I dženet je širom zino,
»Da ugosti svoje vjerne.

»A mi živi još i dalje
»Smicali smo Turad ljutu;
»Al i mnogi naš je klono
»Na krvavom onom putu.

»Među tima, braćo moja,
»Eto i ja mlađan bijah:
»Teško li me shvati tane
»I ujede kao zmija!...

»Ali znajte, da sam sretan
»I ovaki što se vratih —
»Dom je ipak raj zemaljski,
»Zato nek nam živi zlati!«

»Al i dušman neka živi« —
Reć će jedno golobrače —
»Da imamo i mi o što
»Osvjetlati svoje mače!«

S ČEŽNJE.

Krajem sn'jeg i ciča zima
Na divljem se gone hatu;
Ali oko Liliburge
Ipak rujne ruže cvatu.

Ondje boj se očajnički
Sa grozotam svima bije —
A na bližnjem zaseoku
Jedna djeva s čežnje mrije.

»Već topovi«, šapće, »tihnu,
»Noć si rana ležaj sprema;
»Al mog zlata, vojne moga
»Jošte nema, jošte nema!

»Hoće l' mi se vratit sretno,
»Tko bi znao kazat ljudî?
»Moje srce burno kuca
»Ko da kani razbit grudi...«

I do okna brzo kroči,
Otvora ga još i brže...
Sve joj nekud: ko da znani
Pod njim već i vranac rže.

Al to vjetar samo škripom
Suho granje vani kida —
Reci, ne bi l' kamen isti
Moro s bola da zarida?!

I pred sliku vojne staje,
Drhtavom je rukom snima —
Al gle kobi! Slika puče
I pustim se rasu tlima.

»Aoh, on je mrtav!«, krikne,
I rukama pokri lice...
Zaljulja se nekud čudno
I štropošta muklo nice.

PRAZNO MJESTO.

Sva je čeljad oko stola,
Mlada samo gazde nema —
Za njega se od nedavna
Stol ne sprema...

Ostali na prazno mjesto
Svak čas pogled n'jemo pute —
Al im pri tom oči udilj
Suze smute.

Ja ne pitam: koja li im
Srce mori spomen-miso –
Kad kroz uzdah mati jeca:
»Kirkiliso!«

MJESEC I ZVIJEZDE.

Mjesec eno drži v'jeće
Sa zv'jezdama nad Balkanom,
A licem mu tuga l'jeće
Kao oblak b'jelim danom.

»Boj se svrši«, mjesec zbori,
»Za slobodu i krst časni;
»A pobjedna pjesma ori
»Još i u tren ovaj kasni.

»Kroza pjesmu suze teku
»S onih, što ih humci kriju —
»Al da stvore baš i r'jeku,
»Oplakale ne bi sviju!

»Ah, ima ih i bez groba
»Po guduram, brdim, klancim . . .
»A ipak su draga roba
»Stoljetnima trgli lancim . . .«

Mjesec stade — ko u tugu
Da je klono dublje jošte;
A zv'jezde će starom drugu
Reći kao od milošte:

»S palih za dom nemoj kinit,
»S'jedi vođo, srca meka —
»Mi ćemo im poštu činit,
»Dok je sv'jeta tog i v'jeka.

»Mi ćemo im v'jenac savit
»Ljepši svakog zimskog cv'jeća;
»Mi ćemo ih pjesmom slavit,
»Što na rajsku glazbu sjeća.

»Mi ćemo im u noć tiju
»Ljubit kosti svojim zrakam —
»Nek im bude: ko da sniju
»U kraljevskim zlatnim rakam . . .«

Sada mjesec dalje grede
I za mrk se oblak skloni —
Da ne vide zv'jezde bl'jede,
Kako s milja suze roni.

ZAHVALA RATNIKA.

(Mjesto epiloga.)

Sveti Bože! Kako ti si htio,
Tako ovaj dugi boj se svrši;
U njem ti si udilj s nama bio,
Da se naše davno igo skrši.

Mi plačemo mnogobrojne mrtve
I žalimo one dušmanina;
Al od tvoga naučismo Sina:
Da bez krvne spasa nema žrtve.

Sada, Oče, ti nas dalje vodi,
Da živimo jednom kao ljudi:
Svi u slozi i svi na slobodi —
Pa ti dov'jek v'jeka hvala budi!

SA GUSALA RATNIKA.::

RASTANAK.

S Bogom, moja majko stara,
Evo već me zove trublja!
S Bogom, baščo puna čara —
Kako li vas žarko ljubljah!

Mjesto tebe, majko blaga,
Sad ću morat diljku grlit;
Mjesto tobom, baščo draga,
Krvavijem poljem hrlit . . .

Ako vam se ja ne vratim,
Znajte, da sam junak pao —
Tebi, majko, v'jencem zlatim
Srebren-glavu ovjenčao.

Ne žali me! . . . Baščom hiti,
Kada ružam bude doba:
Njima oltar Gospin kiti
Neznana mi mjesto groba.

Ona će mi tebe tješit,
Dok te jošte ima tude —
A meni se na snu sm'ješit,
Da mi zemlja lakša bude!

TOPOVI RIČU I GRME...

Topovi riču i grme,
Krajina puna je dima —
Mi se uz visove strme
Bijemo krvavim tlima.

Mnogi je od nas već klonô
Smrti u naručaj kruti;
Mnogi još jauče bôno
S rana dubokih i ljutih.

Ali mi moramo snagu
Dušmana satrti sviju —
Da nam u pokoju blagu
Slavni se predi ne smiju!

DVA JARKA.

Nit top se glasi, niti diljka mala,
Do momka momak stoji tek u jarku —
Na usnam jednom pjesma, drugom šala,
Al svak u ruci drži svoju šarku.

A tamo preko opet dušman viri
Iz jarka svoga kao ljuta guja —
Ah, otkle li će prije da zasviri
Na krvi punu pokolja oluju?

To Bog bi znao? Al kad zuknu zrna,
A teške uz njih stanu praskat bombe —
Po kraju svem će nojca pasti crna
I prekrit jarka dva ko katakombe.

POMIRENJE.

Jedan drugom u grud mladu
Sasuo je metak vrući —
U večernjem sada hladu
Naporedo leže mrući.

Upale im oči blude
Po zv'jezdama prvim gore ...
Čini mi se, da se trude,
Među sobom da i zbore.

»Ondje eno« — šapće jedan —
»Moga sela tiha, čista,
»U dnu dom mu baš mi čedan
»Sa jutarnje rose blista.

»Ljubav pak po bašči šeta
»I meni se negdje nada,
»Kada, gledaj, cv'jet do cv'jeta
»U čarobnu kitu sklada.

»Uz tvoju bih pomoć znao
»Danas k njojzi još i stići —
»Ne bi li mi ruku dao,
»Da se mogu malo dići?« ...

»I mog eno doma draga« —
Tiho drugi odgovara —
»S visoka mu kamen-praga
»Gleda moja majka stara.

»Gleda, kako sunce mine
»Za daleke, plave st'jene —
»A zadnja joj nada gine,
»Da će ikad vidjet mene.

»Al meni je nekud dobro,
»Samo srce tiše lupa —
»Evo moje ruke, pobro,
»Mi moramo na put skupa!«

I ruku si bratski pruže,
Tešku s tija dižu glavu;
Ali kao svele ruže
Klonu opet, gle, u travu.

Ne znam, smiju l' da bez muke
Svak sad svome domu grede —
Ali vidim, da im ruke
Zahvalno se stišću bl'jede.

SA GUSALA RATNIKA.

NA BADNJAK 1914.

Otkad su te ono ljudi
Na Golgoti razapeli —
U njih svak čas zv'jer se budi,
Kajnov mejdan da pod'jeli.

Podno tvoga križa zvone
Samo vali tople krvi —
Molitvice mjesto one,
Što no si je šapto prvi.

Zato, Hriste, siđi časom
S drva svetog dolje k nama —
I zagrmi groma glasom:
»Neka bude mir med vama!«

UMIRUĆI BARJAKTAR.

Gdje mi je barjak? O, kako
Ljuto me rana peče —
Iz nje mi mlađahne krvi
Crveni izvor teče.

Kud li se dušmanin vrže?
Stalno pred našima bjega —
Ao, ta krv će otopit
B'jeli mi log od sn'jega.

Što li to tutnji sad slično
Zbijanju teška l'jesa? —
Divno li na me se smješka
Plavi taj svod nebesa!

Smrti, dè razastri sada
Veo svoj vrh mog trupa —
Barjak mi čuvaju eto
Zemlja i nebo skupa!

HODOČAŠĆE U REMETAMA.

Zavjetište stoji staro
Zagrebačkih podno gora,
Oko njega ljudstvo šaro
Talasa se poput mora.

Toliko ga nikad ne bi,
Otkad tu se b'jedno jati;
S mnoštva mu ko da se snebi
I čudesna Božja Mati.

Nju sve eto vidjet žudi,
Gdje u veljem sjaju blista . . .
A iz sviju toplih grudi
Molitva se diže ista:

»Do tvojih smo nogu pali
»Kao lišće strto s bure,
»Strašna boja silni vali
»Po svem, gledaj, sv'jetu jure.

»Tu su muža trgli ženi,
»Oca djeci, brata seli;
»Tu se momak zavjereni
»Od nevjeste svoje d'jeli.

»Pusta nam je sva domaja,
»Njom ni pjesma ne ozvanja;
»Dani naši su bez sjaja,
»Noći pune teških sanja.

»Ded nam ovo doba skrati,
»Strašnije od smrtna časa —
»Drage sve nam žive vrati,
»Čudotvorna Majko Spasa!«

Majka Božja vapaj sluša
Kićenoga sa oltara —
Spomen-sjetu tomit kuša,
Ali kroz nju progovara:

»Znadem, da vam poput mòre
»Teško boja zret strahotu:
»Ali put na zv'jezde gore
»Vodi često kroz Golgotu.

»Nije l' i moj sinak mili
»Križ svoj nosô takim putom?
»Vi ste v'jek mu vjerni bili,
»Sl'jedite ga sad i u tom!

»Njim se vijte vjere puni:
»Da je Božja volja tako;
»Srce vam se nek ne buni,
»Budne l' gdjegod put i pako.

»Iza muka svih i strave
»Sić će mir na vaše prage —
„Višnji sprema v'jenac slave
»Za vas već i vaše drage . . .«

Hrli sveta r'ječ u t'jeku
Remetskoga širom dôca:
Ovdje tješi ljubu, seku,
Ondje s'jedu majku, oca.

I gdje prije jad bi gorki,
Sada eto radost s'jeva;
Ljudstvo šaro Čudotvorki
Hvalospjeve skladno pjeva.

S pjesmom, gle, i na put kreće
K domovima svojim starim —
Da oživu s tihe sreće
Ponovljenim opet čarim.

OVDJE NAŠIM...

Ovdje našim bolan trzaj
Na samrti srce steže...
Ondje eno dušmanovi
U rpama silnim leže...

A nad svima kao suze
Trepte zv'jezde podjednako
I pitaju: Zašto ljudi
Na zemlji si grade pako?

SASTANAK.

Prugom se kotrlja ranjenički vlak,
Postajkuje često ko da sam je ranjen;
Na okna mu zirka zadnji sunčev trak,
Al sve jače bljedne s groze ko zapanjen.

Ovdje momak leži, gle, povezan sav,
Na povezim krvi mrlje mu se kr'jese;
Mora da se mlađan borio ko lav,
Kad mu grudi eto tri kolajne rese.

»Brže hitaj, vlače«, — tih mu dršće glas —
»Da još jednom mogu zagrliti majku;
»Il ne vidiš možda, da se bliži čas,
»Koj će progutati mog života šajku?

»A ti, sunce, samo krati svoj mi blist,
»Na sastanku s majkom zavij me u sjenu —
»Nek ne vidi jadna, kako pada list,
»Što se zelenio na stabalcu njenu...«

I utihne momak, ko da bol ga jak
Izjedared srvo... il bje s tvrda sanka?
Niti čuje eto, gdje je stao vlak,
Niti vidi, kako već ga nose vanka.

Al kroz gužvu ljudi bl'jed se tiska lik
S'jede slabe žene — pa će pred njim stati.
»Jao, sinko!« — bolan ote joj se krik —
»Kaki li se meni i svom domu vrati?«

Ranjenik se trgo... u nju upro gled...
»Sretan li sam« — šapće — »što te vide oči;
»Samo tomi plač!... Sad radosti je red:
»Dušmana smo grdno razbili na Soči...«

»Ali rane tvoje!« — pak će majka r'jet —
»Što li s njih nas jošte obadvoje čeka?«
»Ne boj mi se« — sin će — »ja ti ne ću mr'jet:
»Branioci doma živu svi do v'jeka...

»Hrlo samo daj mi još svoj blagoslov,
»Mene dalje prate rođena od gn'jezda...
»Ali znadi, majko, ne u blatan rov,
»Nego tamo gore u dom čistih zv'jezda«...

»Čekaj!« — dahne ona — »Ja ću s tobom poć...«
I ko sjena klone preko njegva trupa —
A svjetina gleda, gdje u jasnu noć
Bolničari nose dva mrtvaca skupa.

GROBOVI BEZIMENIH.

Grobovi se bojnim poljem
U nedogled eto nižu —
Ali ni na kojem nema
Traga suzi, v'jencu, križu.

Tako ne znam pokojnicim
Ni za ime, ni za zvanje;
Ne znam: kome bilo teško,
Kome lahko umiranje.

Samo znam, da svi su dali
Život dragu za domaju,
I da svi su stekli mjesto
U zvjezdanom gore kraju.

Tu im ime i junaštvo
U zlaćenoj sjaji knjizi —
S koje Višnjem, kad ju čita,
Niz obraze suza klizi.

SMRT U STRNI.

Zavuko se ranjen u strn zrelu,
Da ga ljetno sunce bar ne žari;
Jedna rana gori mu na čelu,
Druga pak na grudima krvari.
I tu zguren, valjda s bola teška,
Leži eto spuštenijeh vjeđa;
Čas se čini kao da se smješka,
Čas ko duh da već mu onkraj međa . . .

Ali sada, gle, otvora oči
I ko s čežnje u strn zlatnu zuri —
Zar mu s nje se možda dušom toči
Spomen dragi i na smrtnoj uri?

»Na domu sam« — zbori — »Kraj je stravi:
»Oko mene ne zuje taneta . . .
»Ovdje samo moja strn šušketa,
»Cvati mak i tih različak plavi.
»I da nisu ove rane vrele
»O krevet me eto mekan spele —
»Požnjeo bih rodne strni sam . . .
»Tako pak će otac morat stari
»Mjesto mene sve da uhambari,
»Pa će to i opraviti . . . znam.
»Al, gle, tu je . . . Ču li, što sam reko,
»Kad ti suze orosile oči?
»Nemoj, tajko, srce kinit meko!
»Mene jošte bl'jeda smrt ne roči —
»Čeka l' pak me možda gdjegod vani,
»Ti do majke dobre me sahrani . . .«

I zamukne ko od bola mukom,
Pa čuperak strni hvati rukom
I k sebi ga grčevito svija . . .
Ali za čas smiri se i sluša
Ko da korak načula mu duša
I šapuće ko od mila s tija:

»O, i ti si došla, moja drugo,
»Kako li sam željkovo te dugo!

»Sjedni ovdje l'jepo ukraj mene,
»Da ti mogu čarne gledat zjene.
»Ali čemu suze ti ih mute?
»Moje rane, dušo, nisu ljute.
»Ja ću ti ih preboljeti skoro . . .
»Tebe vjenčat — kako r'ječ ti zadah,
»Kad sam ono pun zlatnijeh nada
»Za dom dragi na bojište moro . . .
»Tako će se ispunit mi sanje
»I na radost mome ocu starom:
»Ti ćeš redit dom mi i imanje,
»Biti meni anđelom čuvarom —
»Ako li mi ino kob dosudi
»Nemoj tužit! . . . S drugim sretna budi! . . .

I zamukne opet — i po tlima
Traži, kopka, dube objem rukam . . .
Časom dršće, kao da mu zima,
Časom diše ko u zadnjim mukam . . .
Al kud gled je zapiljio sad,
Pa se sm'ješi i kroz smrtni jad?
Gleda l' čudo neviđeno jošte,
Ili darak božje od milošte?

»Snim li?« — šapće — »Ne, ne, sanja nije!
»Tako samo tvoje biće grije
»Sve bez suza i bez rogobora . . .
»Po mene si došla s onog sv'jeta,
»Gdje patničkoj duši sreća cvjeta,
»Kojoj nikad ne pobl'jedi zora . . .
»Idem, majko . . . Samo slab sam nešto . . .

»De me primi ispod ruke vješto
»Ko za mog djetinjstva što si znala . . .
»Tako, gledaj . . . Sada ide glatko . . .
»S tobom kročit, majo, baš je slatko —
»Ma i diljem trnja punih tala!
»Drž' me samo čvrsto, da ne stradam . . .
»Već posrćem . . . Je l' to možda kraj? . . .
»Sada klonem . . . Aoh, sada padam
»Ali dragi u tvoj naručaj . . !«

I on eto sasvim se umiri . . .
Gled mu staklen u nebesa gviri —
Mjesto v'jenca sagnuli se glavi
Mak i strn i tih različak plavi.

PRIJE BITKE.

U vlažnom pognut stojim jarku
Sa drugovima bojnim skupa —
A imam ružu doma žarku
I njena divna četir pupa.

Ja ne znam, tko ih sada štiti,
Kad vijor duva s gorske st'jene;
Al znadem, da im misô hiti
U dalj — i posvud traži mene.

Al sav kad zalud sv'jet obađe
I vrati k njima se bez glasa —
U molitvi ih vrućoj nađe
Pred svetim kipom našeg Spasa.

O, sada poput orla da mi
Poletjet k njim na s'jelo kratko . . .
Il da mi u toj kobnoj jami
Još časak samo snatrit slatko!

Al čuj! — već po svem ori jarku:
»Na juriš, momci, sa mnom skupa!« —
A imam ružu doma žarku
I njena divna četir pupa!

ZA BITKE.

Nadà mnom riču poput b'jesa
Granate, bombe i šrapneli —
Ko sveta da se i nebesa
Prometnula u pako vreli.

A ja svom jarku iz dubina
Za metkom metak mirno palim
I svak čas kojeg dušmanina
U protu-jarku na tle svalim . . .

Al ne će l' za čas od njih koji
I mene sorit poput groma?
Ne pitam — kada za me moji
Pod kipom Spasa mole doma . . .

Nadà mnom zato nek se viju
Granate, bombe i šrapneli —
Ja znam, da smrt tek ondje siju,
Gdje Višnji to im činit veli.

POSLIJE BITKE.

Stajo sam u kiši od tanéta,
Tiskao se kroz bodova šumu;
Gledao sam, kako samrt šeta
Po razboja krvavome drumu.

Da sam iz tog živ izašo pakla,
Tebi, Bože, na nebesim hvala!
Smrt me nije svojim dahom takla,
I ako se oko mene krala.

Žalim samo, što sam joj u ždr'jelo
Moro survat mnogog dušmanina —
Al ti znaš, da okrutno uz djelo
Gine miso na tvog blagog Sina.

Prosti, Bože, i milostiv budi
Svakom, koji danas još je ratnik,
Daj, da bar nam djeca budu ljudi,
Kakve htjede Tvoj najveći patnik!

Onda sv'jet će hrlit pod propelo
K učitelju skromna Očenaša,
Pa mu hvalit u molitvi vrelo,
Što ga boja gorka minu čaša.

POKRAJ MOJE BAŠCE . . .

Pokraj moje bašče
Izvor-voda teče;
Na nju mi je dragi
Došo svaku veče.

Gledo je, gdje cv'jeće
Vodom si zal'jevam;
Slušao je pjesme,
Što ih sretna pjevam.

Ali otkad ljuti
Eto boj se bije:
Moga dragog bašči
Niti blizu nije.

Ne znam, da li živi
I ko lav se bori;
Il ga u grob hladni
Vruće tane sori.

Ja po bašči jošte
Iste pjesme pjevam —
Ali svoje cv'jeće
Suzama zal'jevam.

POSLIJE BOJA.

Bojno polje. Večer. Nebo rudi
Ko i samo da se napi krvi —
Tu se eto jedan junak budi,
Kome nogu teško tane smrvi.

To je naš. — Al do njeg drugi leži.
Časkom stenje, časkom nešto tepa
Ko da čvrstoj otima se mreži,
Kojom samrt u taj par ga ščepa.

To je dušman. — Ne, ne! Više nije
Posl'je boja svi su braća opet:
Svakom srce i za druge bije
Prema r'ječim Onog, koj bi propet.

Naš se, gle, sad pridiže i sjeda,
Ne bi l' čuo, što to susjed zbori —
Kako da mu bar utjehe ne da,
Gdje se mlad sa smrću eto bori?

»Tu si, majko?« šapće, Hvala Bogu!
»Pogladi mi dragom rukom čelo;
»A ko nekoć da ti usnut mogu,
»Poljubi me još na usne vrelo.

»Al kud ode već? . . . O, de se vrati
»Pa mi podaj svoje ruke svete
»I cjelov mi zadnji ne uskrati —
»Il zar nisam više tvoje d'jete? . . .«

Naš se s tlapnja potresnijeh trže
I rukom mu mine preko čela;
Na usna mu vrući cjelov vrže —
Ne bi l' duša lakše se uzn'jela.

A on sve to milovanje uze
Pod majčino . . . pa se, gle, nasm'ješi;
Niz lica mu krupne kliznu suze —
Zar se možda sviju muka r'ješi?

U dnu polja nuto luč zarudi
I kroz noćno probija se tkivo —
Za njim gredu s tija kršni ljudi,
Da pokupe, što je jošte živo . . .

POZDRAVLJENJE NA NOĆIŠTU.

Top i diljka šute,
Mač u toku dr'jema;
Umorna se četa
Na počinak sprema.

Ali prije eto
Nego tlima l'jega;
Milo zvonce krajem
S kitna jeknu br'jega.

A sva četa mahom
Krsteći se kleca
I u skrušenosti
Prema nebu jeca:

»Primi pozdrav, što ga
»Zemski šalju crvi —
»Zv'jezdo sviju mora
»Pak i mora krvi!

»Ovo šajke naše
»Plamen-bičem šiba,
»Dokle ih ne surva
»Na dno strašna gliba.

»Mnogo nas je dosl'je
»Pokopalo veće,
»Bog zna, kojim sjutra
»Utrnut će sv'jeće.

»Zato, zv'jezdo, nad njim
»Već jedared sini —
»Zav'jek da presuši
»Svojoj u dubini!

»Onda će nam djeca
»Bar po putu čistom
»Ulazit u carstvo
»Obećano Hristom . . .«

I za zv'jezdom zv'jezda
Nad četom izranja,
Da pozlate svaku
Krvavih joj sanja.

Da li se med zv'jezdam
Sad i morska taji,
Tko bi znao reći,
Kad ih miljun sjaji?

Umorna pak četa
Već i tvrdo snije;
A po kraju mrtvom
Tek se straža vije.

JOSIPU BOLJFETIĆU,
ZARUČNIKU MOJE SVASTI.

Nakon duga tek si mogo truda
Šapnut svakom: Eto i mog gn'jezda!
Nad njim ti je ko od rajskog čuda
Stala treptit zemske sreće zv'jezda.

Ali u to — zovnula te truba
Sa miljunim u krvavo kolo . . .
Suzama te ispratila ljuba,
Kad je ono krenu junak holo.

I s razboja na razboj si srno
Ne bi l' željâ bliže bio svrsi —
Dugo ti se uklanjalo zrno,
Zlatne da ti snove ne pomrsi.

Ali tamo kod Lajkovca grada
Klonuo si ispod smrtne kose:
Vidje samo još, gdje zv'jezda pada
I gdje drago gn'jezdo razvrglo se . . .

Mjesto njih ti sada slava ori
I dov'jek će orit domom svuda;
A u srcu ljube vjera gori,
Koja će vas vjenčat na dan Suda.

RUŽI I LJUBI.

Ružo b'jela,
Sretna li sam, što mi te na grudi
Pri polasku vjerna ljuba djela;

Al si kriva,
Što me ona, kad je dan probudi,
Ne će stalno više vidjet živa . . .

Ljubo moja,
U ružu ti zagledo se bajnu
Ljut mi dušman ljućeg usred boja;

Poslo tane,
Da joj oda srca slatku tajnu —
A ja sada mrijem s gorke rane . . .

BETLEHEMSKA ZVIJEZDA.

Sva je eto svjetla zemska
Progutala noćna tama —
Samo zv'jezda betlehemska
Na nebištu gori sama.

S čudesnih joj zraka zlatih
Slomilo se sumnjam krilo
I svatko se hrlo vrati
U djetinjstva doba milo.

I oživlje stara vjera
Strujeć sv'jetom kao more,
A srca se poput l'jera
Dižu čista k nebu gore.

Zato moju pjesmu primi
Kao hvalu, noći badnja —
Sad ne marim, budeš li mi
U životu baš i zadnja!

ISPRED DVORA B'JELA..

Ispred dvora b'jela
Opaso je mač —
Cjelovom je ženin
Pridušio plač.

»Nije bojno polje,
»Dušo, pako crn,
»Ako se i kosi
»U njem ljudska strn.

»Svaki mora samo
»Upeti se vlat,
»Da po dušmaninu
»Pane kao bat.

»Onda će nam sunce
»Ljepše primit sjaj,
»Domu se povratit
»Izgubljeni raj . . .«

Reče — — i otpiri
S vrancem kao san —
Za njim se je vio
Samo crni vran.

PO RAZBOJU NOĆ JE PALA...

Po razboju noć je pala,
Mlazom topla krvca teče;
Ranjenici širom tala
Bolno prema nebu ječe.

S jeka im se zv'jezde trune
I u bajne mrve zrake;
Od zraka se spliću krune
Za putnike i junake.

Tako svi će s krunom ući
Onkraj grobnu u domaju —
Da nad zv'jezdam vjekujući
Od njih ljepše rodu sjaju!

NA STRAŽI.

Ispod mene mrka Soča
Po kršnome šumi kraju;
Iznad mene tihe zv'jezde
Neobično žarko sjaju.

Što li, zv'jezde, samo znači
Divan sjaj vam u tim stravam?
Znači l', da si u životu
Zadnju nojcu proživljavam?

Sjutra, znadem, da krvava
Opeta se bitka sprema;
A pod večer među živim
Već i mene možda nema.

Ja ne predam. Al kad moju
Zapazite gdjegod diku —
Recite joj, da ću mrući
Cjelivati njenu sliku!

METE SNIJEG...

Mete sn'jeg... i zaod'jeva
Hermelinom sve junake,
Što no mrtvi n'jesu jošte
Po razboju našli rake.

Neka bar im časak bude,
Carskog roda kao da su,
Kad su život žrtvovali
Domovine drage spasu.

Sjutra, kada sv'jetu opet
Žedan krvi dan zadani —
Ne će nitko i onako
Znati: gdje su zakopani!

KOŠULJA OD VUNE.

U svom stolcu eno plete
Košulju od vune...
Na okno joj otvoreno
Svak čas vjetar dune.

Ide zima, da utrne
Zadnju iskru žarku
A jedinac njezin leži
U vlažnome jarku.

Samo što će, rad bih znao,
Shvati li ga tane?
Ona drhtne... a pletivo
Iz ruku joj pane.

Ne bi l' i pod tuđom grudom
Još mu bilo zima? —
S crnih misli žurno b'jelim
Sagnula se tlima.

I ako joj blage oči
Suza već su pune
U svom stolcu dalje plete
Košulju od vune.

U SRCU MU OLTAR BIO...

U srcu mu oltar bio,
Ja božica na njem skoro —
Ali kad me vjenčat htio,
Na bojno je polje moro.

Tu mu srce puno žara
Prvo, aoh, probi tane...
Božica mu sa oltara
Kao s oka suza kane.

Sad je zima... Kako hitno
Gude samo gusle zlate...
Negdje mora curče kitno
Da s vjenčanja kući prate.

A ja po tom sn'jegu bludim
U čeznuću naopaku —
Da bar prije, no poludim,
Nađem oltar svoj il' raku!

SJETNI DRUG.

Jašili smo ukraj česme
Lisnom šumom cilju svomu;
Pjevali smo stare pjesme
I o ljubi i o domu.

Samo jedan među nama
Pred sebe je gledo mrko,
Kao da je iz pjesama
Gorak pelin istek srko.

»Druže!«, ja ga s tija gurnuh,
»Što ne pjevaš pjesme drage?
»One vedre dušu tmurnu,
»Daju srcu bojne snage«.

»Mani me se!«, drug zajeca,
»Ja od teških briga trnem:
»Što će žena, što li djeca,
»Ako im se ne povrnem?«

I svak nas se nekud trže
I zan'jemi u čas tili,
I svi smo se na to brže
K sv'jetlom kraju šume vili.

Izjedared kao sama
Odnekale diljka puče —
Drug nam rukam tek zalama
I sa vranca klizne muče.

»Juriš!« mah se vođ nam javi
Klikom sličnim neba str'jeli —
I krvav smo druga glavi
Od dušmana v'jenac spleli.

POD PROPELOM.

Noć je kasna. S vedra visa
Mjesec plaho krajem gviri —
Po razboju krvavome
Sve se davno poumiri.

Samo ondje ukraj puta
Netko stenje pod propelom,
Kao da mu duša zdrava
Rastaje se s bolnim t'jelom:

»S mnogo rana, sine Božji,
»Do Tebe se, gle, dovukah
»I sve redom stišale se
»Na dogledu Tvojih muka.

»Samo jedna još i dalje
»Izmorenom dušom ječi:
»Što mi negdje i jedinac
»U toj strašnoj stajô sječi . . .

»Na kome će, reci, ostat
»Očinska mi draga gruda,
»Ako je i njega stigla
»Poput mene sreća huda?«

»Ne brini se, bolni brate« —
Odgovara Hrist s propela —
»Za kukavna zemska dobra
»Uz junačka svoja djela.

»Nego ded se žurno spremi
»Za mog Oca vječne dvore —
»Gdje te čeka tvoj jedinac
»Već od prve rane zore! . . .«

I ratnik se, gledaj, smiri
U molitvi ko da tone . . .
A sve zv'jezde nekud ljepše
Sjaju širom vasione.

SNIJEŽI I SNIJEŽI . . .

Sn'ježi i sn'ježi . . . a krajinom cvatu
Žarke u gomilam ruže;
Vazduhom mutnim u šumnome jatu
Lakomi gavrani kruže.

Ali, gle, sad će po ružam da panu
Krvavih ljudskih tjelesa:
Što no tu leže tek njima za hranu
Nakon smalaksala b'jesa.

Sn'ježi i sn'ježi... O, kad bi bar htjelo
Zapast do nebeskih dveri —
Gavrani kroz to da nè vide velo,
E su i ljudi još zv'jeri!

SADA STRNI ZRENU . . .

Sada strni zrenu
U mom zavičaju,
Pa se nadaleko
Poput zlata sjaju.

Al još ljepše sjaju
Moje drage prami:
Za njim mi se hoće
Sav sv'jet da pomami.

Otme li mi tkogod
Ovo zlatno lane —
Nek mi srcem odmah
Smrtno prođe tane.

TIK PRED BOJ.

Bože! Dugo prtim breme
Licem klizi krvav znoj;
Al za c'jelo ovo vr'jeme
Ne zavapih: Kleti boj!

Ta i on je s tvojih ruku
Od v'jekova smišljen dar —
Pa u mrtvom treba muku
Da ga snosi kmet i car.

Odredi li s tog: sred boja
Da me danas skrši smrt:
Bože, daj da duša moja
U zvjezdan ti uđe vrt.

Tu do staze neka tije
Samo skroman bude cv'jet —
Za tobom se mireć vije,
Kad prolaziš njome svet!

U BOLNICI.

Svi su bl'jedi ko bolnička st'jena,
Gdjekoj od njih već je grobna sjena.
Za me tek je onaj živim čudom,
Što povezan sav još skrajnim trudom
Izranjenu svak čas diže glavu:
Sluša, gleda izbom ko u stravu.

Zar još traje pokolj? — plaho zbori —
Sav kraj eno rudi ko da gori.
Rik topova mora svak da čuje,
Ja i više — jer mi rane kljuje . . .
Ne znam samo, što se tako žuri,
Hoće l da mi sva baš krv iscuri?

I ko s bola srvan klonu logom —
Je li možda sv'jetu kazo: s Bogom?
O, ne! Gledaj, opet glavu diže
I očima po bolnici striže . . .
Što to bruji? — šapće — Nisu l zvona?
Da, da! Tko bi drugi nego ona
Mogo zvati u svom zvanju svetu:
Da sam stigo na života metu?
Ukraj mene eto raka z'jeva
I sveštenik već mi zadnju pjeva;

A drugi me spuštaju duboko:
Svima suze mute pri tom oko . . .

I pak klone na uzglavlje b'jelo,
Ko led mu se, gle, ukoči t'jelo;
Ali duša u njem jošte diše
Šapućući — šapta istog tiše . . .

Ni u grobu još da nema mira?
Pjesma eto ječi . . . Glazba svira . . .
Silno ljudstvo hrli preko groba
Ko da poče narodna seoba . . .
Što je? Je l de: pobjedničko slavlje
Nakon duge, teške borbe lavlje! . . .
O, to braća drugom domu kreću
Da pod'jele mirna rada sreću . . .
Baš sam blažen, što sam život dao,
Da miljunim mir bi srećom cvao!
Ja ću samo steći ga kod milih,
Što su mi se davno prestavili . . .

I utihne . . . S lica mu se čita,
Da mu dan već onkraj groba svita.
Oko glave mrtva pak junaka
Titra eno živa topla zraka —
Bit će, držim, c'jelog doma hvala,
Ako nije s Božjih usta pala!

SIROTA.

U sv'jet gledam hladno
Poput mrazna kama;

Kroz života zbilju
Probijam se sama.

Istu muku mučim
Ljeti ko i zimi;
Nitko ne pristupa,
Da je s mene snimi.

Ali otkad jedan
Humak znam na Soči —
Sveđ mi: ko da netko
S tija za mnom kroči . . .

USKRS JE . . .

Uskrs je; a zvona kliču
Po svoj zemlji: Aleluja!
Ni da smrtna ždr'jela riču,
Nadbila im ne bi bruja.

S njega sve se širom budi,
Gora lista, polje cvjeta,
Ševa svoju pjesmu gudi,
Po razboju mir se šeta.

Sve štogod si mrtvim smatro,
Dahom eto novim diše;
Bl'jedu smrt je život satro:
Ne treba nam groba više.

Jedan nek se kopa samo
Zaborava na ugaru —
U nj da zav'jek zakopamo
O samrti priču staru.

KAD SMO NAŠE MRTVE . . .

Kad smo naše mrtve
Polagali jamom —
Plamsalo je nebo
Krvavijem plamom.

Drug me šaptom pito
Zureć u visine:
Zar se Bogu krvca
I dušmanâ vine?

Čija li je, druže,
Bog ne pita stari —
Nego da l ju živa
Jošte vjera žari.

MAJKA BOLA.

Ovdje svaki strašnom
Kalvarijom stupa —
Ako se u krvi
Svojoj i ne kupa.

Klone l ipak koji
Sred krvava kola —
Njemu se približi
Odmah majka bola.

U čelo ga ljubi,
Miluje i jeca —
Tako znamo, eto,
Da smo njena djeca.

DANAS SUNCE NEKUD . . .

Danas sunce nekud
Krvavo uranja —
Hoće l' možda sjutra
Doć do strašna klanja?

Ja ne marim. Al bih
Ipak htio znati:
Zašto li mi pri tom
Na um dođe mati.

Ona davno umr'je,
Tek što rodila me —
Zar ju još i ondje
Mori briga za me?

O, majčice slatka,
Spokojna mi budi —
Ta ja mogu samo
Past na tvoje grudi.

PONAJBOLJI.

Trublja zove . . . S Bogom, dušo,
Nemoj ronit suze —
Znaš, da uviek ponajbolje
Car još sebi uze!

Moja šaka, moja sablja
Deset drugih vr'jede:
Mnogi li će od dušmana
S njih mi da probl'jede . . .

Poginem li gdjegod i ja,
Nemoj ronit suze —
Znaš, da uv'jek ponajbolje
Bog još sebi uze!

VINI MI SE, PJESMO VINI . . .

Vini mi se, pjesmo, vini
Tamo domu preko međa
I ponesi sobom suze
S rasplakanih mojih vjeđa.

I gdje vidiš, da u polju
Grobovi se nižu gusti:
Tu na svaki barem jednu
U harnosti bratskoj spusti.

Al im reci, da to nisu
Sve, što s njih mi rod je lio —
Nego samo, što su tekle,
Kad sam njima pjesme vio.

HRVATSKIM VOJNICIMA.

I.

Nisam, braćo, s vama dane trajo
U krvava boja strašnoj buci,
U prikrajku tek sam ko duh stajo
S bogodanim guslama u ruci.

I često sam gorke suze l'jevo
S onih, što su ondje mrli mladi,
Još češće sam sjetne pjesme pjevo,
Da spoménak budu unučadi.

Svršeno je!... Višnji u prah sori
Krvlju prožet pr'jestô sile klete —
Sada svak će narod da se bori
Za vlastite idejale svete.

Zato i vi ognjištu se dragom
Vraćate ko laste toplom jugu,
Svojta sva vas čeka već pred pragom,
Da vas grli u čeznuću dugu.

A ja gusle hvatam javorove
Kao nikad srca sreće puna,
Da vam pjesme slavi pjevam nove,
Dok i zadnja ne pukne mi struna!

II.

U boj su vas ljut i krvav zvali
Ne za vaša već za svoja dobra —
Za junačku šaku su vam znali
Tamo jošte od vremena Obra.

I v'jence su diljem boja pleli
Za svakoga dašto pojedinca;
Ali tî su preko noći sveli,
Jere ste se bîli za tuđinca.

Ne žalite! Ljepši v'jenac vama
Duga nakon ropstva Bog dosudi:
Vaših uvrh glava divna plama
Sad slobode zlatne zora rudi.

A domaja stoji ponosita
Sva u čudu od sreće i nada;
Na vas gleda samo ko da pita:
Znate l', djeco, što vam činit sada?

Branite je od dušmana svijeh,
Op'jevajte, da s' u milju kupa —
Budite joj, dok vas sunce grije
Leonidom i Homerom skupa!

29. LISTOPADA 1918.

Svoji na svom! Da si zdravo, dane,
Kroz stoljeća iščekivan vruće!
Pred zimu nam prolistale grane,
Skršile se negve kao pruće.

Dajte gusle amo, da zagudim,
Nek domajom gromka pjesma hrli —
Njom i one hoću da probudim,
Što su dosle kao roblje mrli.

Skupa treba do zemljice crne
Da sagnemo u zahvali čelo;
S plama sveta na čas neka trne
Isto drago sunce v'jekom vrelo.

Onda ćemo zaigrati skupa,
U stožerim da se zemlja stresa —
Dok nam pjesma, šala, klik i lupa
Ne dovabi zv'jezde na nebesa.

Tako ćemo proslavit slobodu,
Što je vječna Božja pravda skroji
I nav'jestit c'jelog ljudstva rodu:
Da smo eto opet na svom svoji!

Popravci.

Neka se čita:

Na str.	56.	stih	4.	ozgo	*dune*	mjesto	dirne.
»	121.	»	2.	»	*mljeska*	»	mljaska.
»	149.	»	4.	»	*sputi*	»	spusti.
»	172.	»	3.	»	*sviju*	»	svija.
»	197.	»	13.	»	*ljuba*	»	ljubav.
»	198.	»	13.	»	*sniju*	»	smiju.
»	217.	»	4.	»	*patnike*	»	putnike.

Na str. 198. pred pjesmom *Na Badnjak* suvišan je naslov »Sa gusala ratnika«.